

نگارخانه بایدار

ماهنامه عمومی سازمان پدافند غیرعامل کشور
دوره جدید / شماره چهارم / مردادماه ۱۳۹۷

چهل سالگی انقلاب و عبور از سد «جنگ هیبریدی»

سردار دکتر غلامرضا جلالی:
«آمریکایی‌ها در جنگ هیبریدی یا ترکیبی دو هدف دارند، اول تسلیم ایران در برابر خواسته‌هایشان و اگر نشد ایجاد آشوب و درگیری در کشور!
«برای مقابله با جنگ ترکیبی دشمن باید از ظرفیت‌های موجود کشور مانند محوریت ولایت فقیه و انسجام ملی که بسیاری از کشورها از آن محرومند بهره ببریم

صفحه ۶

در این شماره می خوانید:

ایران امید می خواهد...

محسن محبی

بهره برداری هوشمندانه از فضای سایبری

محمد رضا فرجی پور

حفاظت از مردم و زیرساخت‌ها در شهرها

اسدالله کریمی

راه فرار از فشار تحریم

محمد رضا پورا بر اهیمی

قوای ایران در جنگ اقتصادی

عبدالمجید شیخی

فرصت‌ها و تهدیدات ارز مجازی

آلبرت بغزبان

واقعیت‌های تراریخته‌ها

علی کریمی

و...

فَلَمَّا تَرَى الْجُمُعَانَ قَالَ أَصْحَابُ مُوسَى إِنَّا لَنذُرُكَوْنُ ﴿٦١﴾
 قَالَ كَلَّا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ ﴿٦٢﴾ سورة الشعراء

ان مکه ای

بنی اسرائیل کہ با موسی بودند، گفتند
 یا موسی! قوم فرعون | الان به ما
 میرسند؛ «مذُر کون»؛ ما را میگیرند و
 قتل عام میکنند. حضرت موسی در جواب گفت:
 قال کَلَّا، هرگز چنین چیزی پیش نخواهد آمد؛ چرا؟
 ان مَعِيَ رَبِّي؛ معیت این است. اگر من و شما بتوانیم
 این معیت الهی را حفظ کنیم، بدانید آمریکا که هیچ،
 اگر ده برابر قدرت آمریکا هم کسانی در دنیا نیرو داشته باشند،
 این نیرویی که خدا با او است، بر آنها غلبه خواهد کرد.

۱۳۹۷
 ۹۵/۹/۳
 دفتر انقلاب

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ماهنامه خبری تحلیلی سازمان پدافند غیرعامل کشور

دوره جدید / شماره چهارم / مرداد ماه ۱۳۹۷

مدیر مسئول: سردار دکتر غلامرضا جلالی

سر دبیر: دکتر محسن محبی

دبیر تحریریه: محمد اسکندری

اعضای هیئت تحریریه: دکتر حمیدرضا حسینی دانا،

دکتر سامان ولی نوری، حسین جمشیدیان، محمدرضا متانت،

محمد علی زاده، حمید انصاری، فاطمه مهردادیان،

کبری آجریندیان، مهناز رضایی، فاطمه صیدی و...

طراح و صفحه بندی: علیرضا تدریسی

عکاس: پوریا شاه منصوری

ترجمه و پژوهش: سمانه قلی زاده

ارتباط با ما: Sianatepaydar@gmail.com

@sianatepaydar

فهرست

دکتر محسن محبی	یادداشت - ردبیر
ایران امید می خواهد	۵
سردار دکتر جلالی	تئوریک
راه عبور از سد جنگ هیبریدی	۶
دکتر عبدالمجید شیخ	مصاحبه
قوای ایران و پیروزی در جنگ اقتصادی	۱۴
دکتر آلبرت بغزیان	مصاحبه
فرصت‌ها و تهدیدات ارز دیجیتال	۱۸
ماهان لاکو	گزارش
چرا به صندوق بین‌المللی پول بی‌اعتمادیم؟!	۱۹
دکتر محمدرضا پورابراهیم	مصاحبه
راه فرار از فشار تحریم	۲۰
حجت‌الاسلام محمود رحیمی	مصاحبه
ترفندهای رسانه‌ای برای تضعیف سرمایه اجتماعی	۲۴
مهندس ابدالله کریمی	یادداشت
صیانت از مردم در شهرها	۳۰
پارازا ای، راکو - گلین ای، بلدو	یادداشت
رویاریابی با تهدیدات بیوتروستی	۳۴
دکتر علی کریمی	مصاحبه
ناگفته‌هایی از ترار یخته‌ها	۳۶
حمید انصاری	گزارش
الفبای امنیت در دنیای تجارت الکترونیک	۳۸
دکتر علی اصغر زارع	گزارش خبری
جنگ الکترونیک در ایام جنگ	۴۰

سازمان پدافند غیرعامل کشور

یادداشت مدیرمسئول

راهبردهای اساسی دفاع ملی در بیان امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

سردار دکتر غلامرضا جلالی
رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور

به کمر بزنند.» البته مسئله مقابله و مجازات مفسدین اقتصادی (با حداکثر قاطعیت و سرعت و البته دقت) که بنا بر اسناد متقن، سربازان دشمن هستند نیز از ضرورت‌های راهبردی امروز است. این جمله که امروز دفاع اقتصادی و رفع مشکل مردم و عدالت، متوقف بر مبارزه با مفساد اقتصادی است از جملات راهبردی است.

انتظار حداقلی مردم از قوه محترم قضائیه برخورد بدون مماشات و ملاحظه و با تاکید بر سرشک‌های اختلاس و گردن کلفت‌ها و افرادی است که اختلاس را با اتکا به دوستان و اقوام خود انجام می‌دهند.

ما معتقدیم مولفه قدرت خارجی جمهوری اسلامی ایران، در ارائه یک چهره مقتدر از نظام اسلامی و دولت آنهم در تقابل با استکبار جهانی است، بنابراین نه تنها ترسی از این تقابل استراتژیک با دشمن نداریم بلکه آن را راه درست می‌دانیم.

از طرف دیگر تجربه مذاکرات برجام و دستاورد بسیار گرانبه‌مذاکرات با آمریکا و دل‌بستن به وعده‌ها و وعیدهای توخالی آنها تکلیف مذاکره مجدد با شیطان بزرگ را معلوم کرده است.

ملت ما از یک سوراخ دوبار گزیده نمی‌شوند؛ ما یک ملت هوشمند و شجاع هستیم.

خطوط کلی که پرچمدار انقلاب اسلامی در بیانات اخیر خود ترسیم نمودند راهبرد اساسی دفاع ملی ما در شرایط امروز در برابر دشمن مستکبر و اذنبات آنها است. ملت ما چشمان بیدار خود را به جبهتی که سر انگشتان رهبری معظم نشان می‌دهد دوخته و آن را دنبال می‌نمایند.

بیدار خود را به جبهتی که سر انگشتان رهبری معظم نشان می‌دهد دوخته و آن را دنبال می‌نمایند. خداوند یاری‌مان کن تا درس خوبی به این دیوانه آمریکایی بدهیم و طعم شکست در برابر این ملت را به او بچشانیم. انشاءالله

خطوط کلی که پرچمدار انقلاب اسلامی در بیانات اخیر خود ترسیم نمودند راهبرد اساسی دفاع ملی ما در شرایط امروز در برابر دشمن مستکبر و اذنبات آنها است. ملت ما چشمان بیدار خود را به جبهتی که سر انگشتان رهبری معظم نشان می‌دهد دوخته و آن را دنبال می‌نمایند

بیانات مقام معظم رهبری (حفظه‌الله) در دیدار اقشار مختلف مردم یک سخنرانی کاملاً استراتژیک بود و ایشان خطوط کلی یک دفاع جانانه و مردمی را در برابر امریکای جهان‌خوار ترسیم کردند. دشمن خود می‌داند که توان رویارویی با رزمندگان نظام مقدس جمهوری اسلامی را ندارد چراکه مولفه‌های اصلی قدرت دفاعی ما کاملاً در عمق راهبردی و منطقه‌ای نفوذ کرده است. از آن مهم‌تر لایه‌های عمیق عشق مردم به رهبری، ولایت فقیه و وفاداری ملی است که این نظام را مستحکم کرده است. بنابراین نشان دادن فضای جنگی صرفاً برای ترساندن ترسوهاست و گرنه بیشترین ضرر از جنگی شدن فضا به آمریکایی‌ها و بعضی رفقای داخلی و ترسوی آنها می‌رسد.

به تعبیر رهبر معظم انقلاب: «به خیال خودشان با اشاره و با کنایه و با این حرف‌ها می‌خواهند بگویند خلاصه ممکن است جنگ راه بیفتد. شیخ جنگ را بزرگ می‌کند برای اینکه با ملت را بترسانند یا ترسوها را بترسانند؛... به‌طور خلاصه در دو کلمه به ملت ایران بگویم: جنگ نخواهد شد و مذاکره نخواهیم کرد.»

نکته دوم مسئله وجود راهکارهای داخلی برای برون‌رفت از شرایط اقتصادی فعلی است که بعضی‌ها آنرا بن‌بست تعریف می‌کنند، البته ممکن است منافع بعضی در استمرار وضع موجود باشد.

نمی‌دانم وقتی رهبری هوشیار و زنده‌دل انقلاب اسلامی اصل وجود مشکلات اقتصادی را قبول دارند و به صراحت بیان می‌کنند چرا بعضی با اتکا به آمار بی‌روح و کم‌معنی به نام شاخص‌های اقتصادی، اصل مشکل مردم را انکار کرده و اعتراضات مردم را به تحریک رقبا و یا بعضی از ارکان انقلاب و مدافعین انقلاب نسبت می‌دهند!

یادم هست در اواخر دوره نهم هم دولت وقت همین بیان را داشت. البته به راحتی می‌شود یک‌روز به‌صورت ناشناس در بین مردم رفت و واقعیت مشکل اقتصادی مردم و کم‌اثری اقدامات دستگاه‌ها را از نزدیک دید و لمس کرد. امیدواریم این اقدامات غلط بعضی‌ها

از سر خیانت، کم‌کاری و بازی در زمین دشمن نباشد. بنابراین اهمیت جملات راهبردی معظم‌له در اینکه ما هیچ مشکل غیرقابل حلی نداریم و کلید و راه‌حل اکثر مشکلات اقتصادی در داخل است را بیشتر احساس می‌کنیم. آنجا که می‌فرمایند: «هن می‌گوییم در کشور هیچ بن‌بستی وجود ندارد؛ در همین زمینه اقتصادی، هیچ بن‌بستی وجود ندارد. این جور نیست که راه‌حل نباشد؛ نخیر، مشکلات کشور، مشکلات اقتصاد، شناخته‌شده است، راه‌حل‌ها هم شناخته‌شده است. کنند‌ها باید ان‌شاءالله همت کنند، دامن همت

دکتر محسن محبی
معاون توسعه فرهنگی و اطلاع رسانی
سازمان پدافند غیرعامل کشور

با خروج ترامپ از برجام و شکست پروژه «مذاکره برای تحول اقتصادی ایران»؛ موج جدیدی از یک جنگ اقتصادی تمام عیار علیه کشور ما آغاز شد. موجی که نتیجه آن تلاطم اقتصادی در فضای پولی کشور بود. در عرض چند هفته ارزش پول ملی ما کاهش یافت و عملکرد بازار به دلیل مبهم بودن آینده اقتصاد دچار اختلال گشت.

هرچند برخی تلاش دارند تا تمام این اتفاقات را به سیاست‌های تحریمی آمریکا گره بزنند اما کارشناسان متفق‌القول هستند که سهم تحریم از اوضاع کنونی اقتصادی ایران بیش از ۳۰ درصد نیست و بخش عمده‌ای از دلایل تلاطم‌های اقتصادی، به سیاست‌های نادرست همچون افزایش افسارگسیخته نقدینگی طی چندسال گذشته باز می‌گردد.

خوشبختانه امروز عموم مردم و طیف گسترده‌ای از مسئولان و نخبگان نسبت به دو دلیل عمده بروز اتفاقات اخیر آگاه هستند و به یک رویه واحد دست یافته‌اند. امروز چپ و راست معتقدند مذاکره با آمریکا هیچ ثمره‌ای برای اقتصاد ایران ندارد و اگر قرار باشد اتفاقی در فضای اقتصادی کشور بیفتد صرفاً از بطن سیاست‌های درست و کارشناسی بیرون می‌آید.

رقم این سطور لماعتدلسنت در کنار این دو مولفه مهم ما شاهد نقش آفرینی یک عامل دیگر در رویدادهای اخیر هستیم که اتفاقاً کمتر مورد توجه قرار گرفته است و آن دمیده شدن در شیپور یک جنگ تمام عیار رسانه‌ای علیه جمهوری اسلامی است.

نگاهی به تحولات اقتصادی اخیر در کشور نشان می‌دهد که بسیاری از این رویدادها اساساً ماهیت اقتصادی ندارند. دشمن امروز تلاش دارد تا با ترس از آینده ما را به دست خودمان به زانو درآورد. مطمئناً در سیاست‌های دولت در حوزه تامین ارز کشور مشکل وجود دارد اما این یک واقعیت است که اگر همه ایرانی‌ها به خواهند در یک هفته ریال‌شان را به دلار تبدیل کنند کل خزانه کشور هم

پادزهر جنگ رسانه‌ای دشمن

ایران امید می‌خواهد...

کفاف آن را نخواهد داد! درست است که کشور به سمت تحریم پیش می‌رود اما اینکه برخی از مردم حتی از طیف‌های فرهیخته جامعه به خرید بیش از نیاز خود دست می‌زنند و برای روز مبادایشان کالا ذخیره می‌کنند به نوعی بازی در زمین دشمن است.

البته به نظر مقصر اصلی در این زمینه رسانه‌ها به ویژه رسانه‌های دشمن هستند که تلاش می‌کنند جو یأس و ناامیدی نسبت به آینده را به خورد افکار عمومی دهند و همین ترس باعث رفتارهایی می‌شود که تأثیر سوء زیادی بر فضای اقتصادی کشور دارد.

تحلیل و پایش عملکرد یک ماهه گذشته شبکه‌های ماهواره‌ای، سایت‌ها و رسانه‌های وابسته به سرویس‌های جاسوسی همچون BBC فارسی نشان می‌دهد که این رسانه‌ها تنها یک اولویت را در دستور کار دارند و آن القای ترس از آینده است. ترسی که اساساً پایه‌های منطقی و واقعی ندارد.

به راستی در صورت تحریم کامل آیا ایران دچار قحطی می‌شود؟! آیا وضعیت ما بدتر از ۸ سال جنگ خواهد بود؟! آیا ما همین تحریم‌های آمریکا را به انضمام تحریم‌های سازمان ملل پشت سر گذاشته‌ایم؟! بر این مبنا می‌توان گفت در کنار سیاست‌های درست اقتصادی و مهار فشار تحریم باید در خصوص هجمه رسانه‌ای دشمن نیز هوشیار بود. به نظر امروز رمز پیروزی علیه دشمن در جنگ رسانه‌ای امیدبخشی به مردم است.

ایران اسلامی به حدی از ظرفیت‌ها و منابع غنی برخوردار است که حتی بدون ارتباط با جهان پیرامونی خود می‌تواند خود را اداره کند. ما مثل کشورهای وابسته به نظام جهانی و وام‌های بین‌المللی نیستیم که با یک نسیم خم شویم؛ تجربه چهل سال گذشته نیز این ادعا را ثابت می‌کند.

بر این مبنا در گام نخست رسانه‌های داخلی به شدت باید از بازی در زمین دشمن و ادامه رویکرد خط رسانه‌ای آنها پرهیز کنند. گناه کسی که با یک خبر مردم را نسبت به آینده بدبین می‌کند و آنها را روانه بازار سکه و دلار می‌کند کمتر از آن محتکری نیست که داروهای بیمارارن صعب‌العلاجی که با ارز دولتی خریداری شده، احتکار کرده است!

از سوی دیگر مردم نیز باید نسبت به اخبار آگاه باشند و الزاماً هر محتوایی که در سطح رسانه‌ها به ویژه شبکه‌هایی اجتماعی توزیع می‌شود «خبر صدق» قلمداد نکنند.

کشور ما امروز امید می‌خواهد. امیدی مبتنی بر واقع‌انگاری و به دور از هرگونه هیاهو یا توهم.

گناه کسی که با یک خبر مردم را نسبت به آینده بدبین می‌کند و آنها را روانه بازار سکه و دلار می‌کند کمتر از آن محتکری نیست که داروهای بیمارارن صعب‌العلاجی که با ارز دولتی خریداری شده، احتکار کرده است!

سردار دکتر جلالی در همایش معاونین یاس، امنیت و اجتماع استاندارها را راجع به راه‌های کشور تشریح کرد

راه عبور از سد «جنگ هیبریدی» در چهل سالگی انقلاب

شامل هماهنگی در سطح بین‌الملل برای تنظیم روابط ایران، اروپا و دیگر کشورها در قالب برجام، همچنین هماهنگی کردن همه کشورها در راستای استراتژی خودشان می‌شود. سطح دیگر سطح عملیاتی است، یعنی هماهنگی همه ابزارها که می‌تواند در قالب جنگ هیبریدی عمل کند که شامل عملیات روانی، امنیتی، لایه‌های اقتصادی و سایبری، امنیت ملی و آشوب را دربر می‌گیرد. آمریکایی‌ها حرکتی را راه انداختند که به آن سازماندهی جریان بی‌سر می‌گویند زیرا اگر جریان مخالف سر یا رهبر داشته باشد دستگاه‌های اطلاعاتی ایران به خوبی می‌توانند آن را شناسایی و قطع کنند پس با اقدامات اولیه امنیتی نمی‌توان رهبر یا سرآشوب را پیدا کرد. سطح سوم سطح اجرایی است که عمدتاً در عرصه‌های اجرایی و در عرصه‌های اقتصادی و عملیات روانی شکل می‌گیرد.

وی افزود: دشمنان می‌خواهند در قالب شبکه‌های اجتماعی هماهنگی‌های لازم را انجام دهند. مثلاً در آشوب‌های سال گذشته ما دو لایه از شبکه را پیدا کردیم که یکی از آنها شبکه عملیاتی مبتنی بر شبکه تلگرام و دیگری شبکه نخبگان و مسئولین از طریق توییت بود. آنها توانسته بودند این دو شبکه را هماهنگ و اهداف خود را دنبال کنند. آمریکایی‌ها در استراتژی‌هایشان مفسدین اقتصادی را سرباز خود می‌دانند زیرا آنها به دنبال منافع شخصی هستند اما در جهت اهداف آمریکا حرکت می‌کنند.

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور با اشاره به اهداف آمریکایی‌ها در نرفتن به سمت جنگ، اظهار داشت: آمریکایی‌ها می‌گویند جنگ را نشان بدهیم و برای دوقطبی کردن جامعه از آن استفاده کنیم اما وارد آن نشویم زیرا خاصیتی ندارد. باجنگ اتحاد و انسجام در کشور به‌وجود می‌آید و در مقابل دشمن می‌ایستند و آمریکایی‌ها هم افق روشنی از نتیجه جنگ ندارند. خوشبختانه ما در بسیاری از حوزه‌ها از جمله جنگ زمینی و دریایی به بازدارندگی رسیده‌ایم.

وی ادامه داد: آنان معتقدند فشارهای اقتصادی را در دراز مدت نمی‌توانند دنبال کنند زیرا ایران برای آنها راهکارهایی پیدا می‌کند. آنها نقطه اوج این فشارها را تا آخر سال پیش‌بینی کرده‌اند، مخالفان این استراتژی معتقدند اگر جمهوری اسلامی ایران طاقت بیاورد و در برابر

سردار دکتر غلامرضا جلالی رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور در همایش معاونین سیاسی، امنیتی و اجتماعی استانداری‌های سراسر کشور که در وزارت کشور برگزار شد، گفت: بعد از خروج آمریکا از برجام، با رویکرد و تهدیدات جدیدی از سوی دشمن روبه‌رو شدیم که آمریکایی‌ها اسم آن را جنگ هیبریدی گذاشته‌اند.

وی ادامه داد: این جنگ یک جنگ ترکیبی است (Hybrid warfare) و شامل بخش‌های مختلفی است که از همه فناوری‌ها در آن استفاده می‌کنند. همچنین موضوعات مختلفی را در بر می‌گیرد. استراتژی دشمنان استفاده از قابلیت‌ها و ظرفیت‌هایی است که به صورت ترکیبی با هم تلفیق شود و در راستای اهدافشان حرکت کند. آمریکایی‌ها از این استراتژی دو هدف کوتاه‌مدت و بلندمدت را دنبال می‌کنند؛ هدف اول آنها مجبور کردن ایران به پذیرش شرایط آنهاست، چیزی شبیه شروط دوازده‌گانه وزیر خارجه‌شان، هدف ثانویه آنها در صورت نتیجه ندادن برنامه‌هایشان سوق دادن ایران به سمت درگیری‌های داخلی و آشوب است.

سردار جلالی گفت: سناریوی دشمن سه سطح دارد؛ یک سطح آن سطح راهبردی است که

این فشارها شکست نخورد برنده نهایی خواهد بود. ما در چهل سالگی انقلاب اسلامی درگیر یک سناریوی جدید علیه ایران هستیم. در چهل سالگی انقلاب در حداکثر قدرت دفاعی و امنیتی و قدرت بازدارندگی موثر دفاعی درگیر یک سناریوی جدید از تهدید شده‌ایم.

سردار جلالی استراتژی جدید دشمن را پیچیده و گسترده دانست و گفت: حوزه این استراتژی مردم هستند البته نظرهای مختلفی در آمریکا وجود دارد، عده‌ای معتقدند براندازی جمهوری اسلامی ممکن نیست و تاکنون تلاش‌های زیادی برای این مساله کرده‌اند که نتیجه نداده است، برخی دیگر می‌گویند شرایط ایران استثنایی است و ضعف‌ها و کمبودهایی وجود دارد که ممکن است استراتژی آنها اتفاق بیفتد. دشمن می‌گوید ما باید تصور فروپاشی نظام را در مردم ایجاد کنیم. یکی از محورهایی که توسط شبکه‌های اجتماعی دنبال می‌شود همین موضوع است تا مردم فکر کنند در آینده‌ای نزدیک این اتفاق رخ می‌دهد. آنجا که رهبری معظم انقلاب در دیدار با اعضای هیئت دولت فرمودند دولت باید در تصور مردم مقتدر و کارآمد باشد برای مقابله با همین تهدید دشمن است.

وی اظهار داشت: بخش راهبرد اصلی دشمنان از طریق عملیات روانی دنبال می‌شود به همین دلیل با ابزار رسانه به دنبال هدایت افکار عمومی هستند. حوادث سال گذشته نیز موجب توهم در آنها شده که می‌توانند از شبکه‌های اجتماعی در راستای اهدافشان بهره ببرند پس تمرکز فشارهای اقتصادی بر زندگی مردم از رویکردهای اصلی آنهاست تا موجب شکاف بین مردم و دولت و در نتیجه رویارویی آنها شوند.

رئیس سازمان پدافند غیر عامل کشور در خصوص چگونگی مدیریت آمریکا بر افکار عمومی نیز گفت: خوشبختانه فضای کشور بهتر از قبل است. قبل از عید نوروز سال ۹۷ تمام فضای مجازی در اختیار تلگرام بود پس آنها می‌توانستند از اطلاعات مردم و بیگ‌دیتاهای موجود در جهت اهدافشان استفاده کنند زیرا به خوبی می‌دانستند مساله هر شهر ما چیست. در سخنرانی‌های اخیر وزیر خارجه آمریکا به خوبی می‌بینیم که او از اطلاعات موجود در این بیگ‌دیتاها بهره‌برداری کرده است.

سردار جلالی افزود: با تصمیم شورای عالی فضای مجازی و فیلترینگ تلگرام جلوی انتقال بخشی از این اطلاعات گرفته شد. نحوه برخورد آمریکایی‌ها با کره شمالی الگویی است که آمریکایی‌ها از آن می‌خواهند استفاده کنند یعنی توانستند با فشارهای مختلف کره را وادار به مذاکره کنند پس در ذهنشان می‌خواهند همان برنامه را با کمی تغییرات علیه ایران بکار بگیرند.

وی نقش منطقه‌ای ایران را برای آمریکا خوردکننده دانست و گفت: محور مقاومت خوشبختانه توانسته است پیروزی‌های مقتدرانه‌ای را در عراق، سوریه و مقابل داعش به دست بیاورد و امروز گروه‌های مقاومت مانند حزب‌الله در مرز سرزمین‌های اشغالی تهدیدی جدی برای حیات رژیم صهیونیستی هستند. آنها داعش را ایجاد کرده بودند که حائلی بین ما و آنها باشد اما نتیجه برعکس شد. ما در منطقه دست برتر را داریم. امروز وقتی سردار سلیمانی سخنرانی می‌کند نشان‌دهنده این است که ما ابزارهای مختلفی را برای تحت فشار قرار دادن دشمن در اختیار داریم.

سردار جلالی با اشاره به برخی خلاءهای قانونی موجود در استفاده از شبکه‌های اجتماعی بیان داشت: باید بتوانیم با کنترل عملیات روانی دشمن مانع ایجاد التهاب در بازار ارز سکه شویم. دشمنان سعی می‌کنند با استفاده از شبکه‌های مجازی در جامعه ایجاد التهاب کنند. بهایی‌ها، صهیونیست‌ها، ضدانقلاب و منافقین در شبکه‌های اجتماعی حضور فعالی دارند و موجب تحریک مردم می‌شوند، آنها با انجام عملیات روانی سیاه و مخرب تلاش می‌کنند موجب برانگیخته شدن اعتراض مردم و آشوب در جامعه شوند. ما باید در حوزه‌هایی که می‌تواند مورد استفاده دشمنان قرار گیرد راهکارهایی را شناسایی کنیم تا در صورت تحریم دچار آسیب نشویم. تهاجم به بازار ارز و افزایش تقاضای مردم در این حوزه‌ها یکی از اقدامات عملیات روانی دشمن است پس باید با اقدامات درست آرامش را بر آن حاکم کنیم.

وی ادامه داد: آمریکا سعی می‌کند با استفاده از اطلاعات شبکه‌های اجتماعی میزان اثربخشی تحریم‌ها را بررسی کند، تلاش می‌کند از طریق شبکه‌های اجتماعی بر نارضایتی و مشکلات مردم سوار شده و اهداف خود را دنبال کند.

رئیس سازمان پدافند غیر عامل کشور در خصوص تهدیدات امنیتی گفت: آمریکایی‌ها سازمان منافقین را پایه همه اقدامات امنیتی علیه ایران قرار داده‌اند

■ جنگ هیبریدی یا ترکیبی (Hybrid warfare) جنگی است که در آن دشمن از تمام فناوری‌ها و حوزه‌ها جهت تحت فشار قرار دادن کشور استفاده می‌کند

■ آمریکایی‌ها در جنگ هیبریدی دو هدف دارند، اول تسلیم ایران در برابر خواسته‌هایشان و اگر نشد ایجاد آشوب و درگیری در کشور!

■ بهایی‌ها، صهیونیست‌ها، ضدانقلاب و منافقین سربازان پای کار آمریکا در شبکه‌های اجتماعی برای ایجاد جو یأس در افکار عمومی هستند

همایش معاونین سیاسی، امنیتی و اجتماعی استانداریهای سراسر کشور

و به همه اپوزیسیون‌های خارجی گفته‌اند که از منافقین تبعیت کنید. وی در خصوص تهدیدات حوزه سایبری نیز گفت: سازماندهی، هدایت و انجام عملیات روانی بر روی مردم تهدیدات حوزه سایبر است که از طریق شبکه‌های اجتماعی دنبال می‌شود. از سوی دیگر احتمال حمله سایبری به زیرساخت‌هایی که به مردم خدمات می‌دهند وجود دارد. مانند حوزه بانک، انرژی و حمل و نقل، پس باید آمادگی‌های دفاع سایبری را بالا ببریم. همچنین ممکن است تحریم‌ها به حوزه سایبری نیز گسترش پیدا کند. سردار جلالی گفت: باید از ظرفیت‌های موجود کشور مانند محوریت ولایت فقیه و انسجام ملی

و به همه اپوزیسیون‌های خارجی گفته‌اند که از منافقین تبعیت کنید. وی در خصوص تهدیدات حوزه سایبری نیز گفت: سازماندهی، هدایت و انجام عملیات روانی بر روی مردم تهدیدات حوزه سایبر است که از طریق شبکه‌های اجتماعی دنبال می‌شود. از سوی دیگر احتمال حمله سایبری به زیرساخت‌هایی که به مردم خدمات می‌دهند وجود دارد. مانند حوزه بانک، انرژی و حمل و نقل، پس باید آمادگی‌های دفاع سایبری را بالا ببریم. همچنین ممکن است تحریم‌ها به حوزه سایبری نیز گسترش پیدا کند. سردار جلالی گفت: باید از ظرفیت‌های موجود کشور مانند محوریت ولایت فقیه و انسجام ملی

■ برای مقابله با جنگ ترکیبی دشمن باید از ظرفیت‌های موجود کشور مانند محوریت ولایت فقیه و انسجام ملی که بسیاری از کشورهای آن محرومند بهره ببریم

■ در مقابله با عملیات روانی دشمن باید از رسانه‌های استانی برای عملیات ایجابی استفاده کنیم

■ پاسخگویی مسئولین به مردم می‌تواند مانع عملیات روانی دشمن شود

کثیر از کشورهای آن محرومند بهره ببریم. از طرف دیگر کشور ما منابع بسیاری دارد و می‌توانیم با بهره‌گیری از تجارب دفاع مقدس و استفاده از مردم بر مشکلات غلبه کنیم. یک کشور قدرتمند هستیم و تا به حال چندین بار از سد این گونه تهدیدات عبور کرده‌ایم. وی گفت: توانایی نظامی بالای کشور ما موجب شده تا در حوزه دریایی و زمینی به بازدارندگی کامل برسیم. انقلاب ما سابقه مبارزه چهل ساله با آمریکا را دارد و در این مدت همه سناریوها و استراتژی‌های آنها با شکست روبه‌رو شده است و به اذعان همگان در ده سال گذشته همه استراتژی‌های آمریکا در منطقه را مدیریت کرده و بر آن سوار شده‌ایم.

ایشان در بخش دیگر سخنان خود به بیان روش‌های مقابله با استراتژی آمریکا پرداخت و گفت: ما در سه سطح می‌توانیم با راهبردهای دشمن مقابله کنیم، خوشبختانه در سطح سران قوا هماهنگی و همکاری بسیار خوبی در جریان است. بخش عملیاتی مقابله با دشمن استانداری‌ها و استان‌ها هستند، در این حوزه باید برای مقابله با جنگ روانی دشمن ارتباط نزدیکی با مردم داشته باشیم، از سویی دیگر باید از رسانه‌های استانی برای عملیات ایجابی استفاده کنیم و همچنین شبکه‌های اجتماعی مدیریت شود و با متخلفان برخورد قضایی صورت گیرد.

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور ادامه داد: پاسخگویی مسئولین به مردم می‌تواند مانع عملیات روانی دشمن شود، باید از همه ظرفیت‌ها برای حل مشکل استفاده کرد، نباید بگذاریم مشکلات ادامه پیدا کند. دولت نیز باید قیمت‌ها را دوباره تنظیم کند تا موجب نارضایتی مردم نشود. سردار جلالی در خصوص مفساد اقتصادی و مسائل به وجود آمده در بازار ارز و سکه، تاکید کرد: باید با مفسدین اقتصادی به صورت قاطع برخورد کرد، همچنین باید به مردم، در خصوص تامین اقلام ضروری اطمینان داد. در حوزه امنیت نیز تدابیر خاصی در ستاد کل نیروهای مسلح اندیشیده شده است تا بتواند مسائل را بصورت پیش‌دستانه حل و فصل کند؛ همچنین آمادگی‌های لازم برای مقابله با آشوب‌های احتمالی وجود دارد.

وی افزود: در حوزه سایبری نیز طرح‌های مختلفی برای پاسخ به تهدیدات وجود دارد تا دستگاه‌ها بدانند در موقع حمله سایبری چه کنند. موضوع بعد امن‌سازی اضطراری ست، تا بتوان زیرساخت‌ها را امن کرد. در حوزه سیاسی نیز نیازمند توسعه وحدت هستیم پس باید در جنگ اقتصادی حمایت بی‌دریغی از دولت داشته باشیم به همین دلیل باید کنترلی بر سخنان مسئولین صورت گیرد تا موجب سوءتفاهم و دلخوری میان آنها نشود. باید از دولت یک تصویر مقتدر میان مردم منعکس کرد. سردار جلالی در پایان تصریح کرد: دمیدن روح امید و نشاط در میان مردم و فعالان اقتصادی امری ضروری است پس باید از رسانه‌ها در این جهت استفاده کنیم؛ ما در یک جنگ اقتصادی هستیم پس باید به خوبی بتوانیم شرایط را مدیریت کنیم.

سردار سرلشکر پاسدار «محمد باقری» رییس ستاد کل نیروهای مسلح اظهار داشت: چنانکه در رهنمودهای امام راحل، مقام معظم رهبری و در قانون اساسی آمده است، جمهوریت در کنار اسلامیت نظام به عنوان رکن غیر قابل تفکیک نظام الهی بوده و خواهد بود. وی افزود: حوادثی که از سال‌های انقلاب تاکنون اتفاق افتاده بدون حضور مردم امکان‌پذیر نبوده است.

رییس ستاد کل نیروهای مسلح تصریح کرد: دفاع مقدس مهم‌ترین حادثه بزرگی است که در ۴۰ سال گذشته و پس از انقلاب اسلامی، رخ داده است. اگر مردم وارد صحنه دفاع مقدس نمی‌شدند، قطعاً با توجه به سرمایه‌گذاری استکبار جهانی و پشتیبانی بی‌بدیل آنان از رژیم متجاوز بعثی، ایران شکست می‌خورد.

وی گفت: عمده‌ترین کاری که در دوران دفاع مقدس انجام شد، سازماندهی، آموزش و به‌کارگیری نیروهای مردمی بود. بخش زیادی از بدنه واحدهای رزمی نیروهای مسلح را مردم تشکیل می‌دادند. از این رو شهیدان زیادی تقدیم شد و امروز پیشکسوتان و ایثارگرانی داریم که نیاز به خدمت‌رسانی بیشتری دارند. سرلشکر باقری اضافه کرد: بسیاری از کارکنان دولت، شرکت‌های دولتی و بخش‌های خصوصی نیز وارد نبرد شدند و جانانه جنگیدند و از نظام اسلامی دفاع کردند و بر ماست که وظیفه خود را در خدمت‌رسانی به نحو احسن انجام دهیم.

سرلشکر باقری تبیین کرد دفاع همه‌جانبه مردمی راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی

وی خاطرنشان کرد: در واقع راهبرد دفاع همه‌جانبه مردمی که به عنوان راهبرد دفاعی نظام جمهوری اسلامی توسط امام راحل ترسیم شده و همچنان پابرجاست، مستلزم این است که در طول زمان به قشر رزمندگان توجه داشته باشیم و دچار غفلت در این موضوع نشویم.

رییس ستاد کل نیروهای مسلح بیان داشت: این رسیدگی جدای از اینکه یک وظیفه اساسی و قانونی بر عهده یکایک مسئولین نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران است، موجب استمرار حضور و ارتقای بازدارندگی نیز خواهد شد. رییس ستاد کل نیروهای مسلح در بخش دیگری از سخنان خود عنوان کرد: نظام ما امروز در معرض شدیدترین تهدیدها، تهاجمات، فشارها و تحریم‌هاست و رفتار دشمن قابل پیش‌بینی نیست.

وی افزود: هر چند که دولت ظالم و فعلی آمریکا در ظاهر حرفی از تهدید نظامی نمی‌زند، اما اطلاعات متقنی وجود دارد که در همین یک سال و نیم گذشته تلاش داشته تا ارتش این کشور را وادار به تهاجم کند و این را مقامات آمریکایی علناً اذعان کرده‌اند.

سرلشکر باقری گفت: اینکه حوادث آینده به چه سمت و سویی خواهد رفت به هیچ وجه قابل پیش‌بینی نیست؛ البته آنچه که در پیشانی فشار دشمن است، تحریم و مشکلات اقتصادی می‌باشد که فعلاً این را برای ملت ایران ایجاد می‌کنند؛ اما انواع و اقسام تهدیدات در مجموعه این سناریو می‌تواند وجود داشته باشد و اتفاق بیافتد.

وی خاطرنشان کرد: از این رو همه اقشار ملت ایران و در راس آن نیروهای مسلح به عنوان پشتوانه دفاع از نظام اسلامی و امنیت کشور باید آماده باشند.

**■ راهبرد دفاع همه‌جانبه مردمی
به عنوان راهبرد دفاعی نظام
جمهوری اسلامی توسط امام
راحل ترسیم شده و همچنان
پابرجاست**

**■ اگر مردم وارد صحنه
دفاع مقدس نمی‌شدند، قطعاً با
توجه به سرمایه‌گذاری استکبار
جهانی و پشتیبانی بی‌بدیل آنان
از رژیم متجاوز بعثی، ایران
شکست می‌خورد**

دکتر علی‌اکبر کریمی
کارشناس اقتصاد اسلامی

حفظ استقلال اقتصادی کشور بسیار تعیین‌کننده بوده است. در یادداشت زیر به مرور برخی مواضع و اقدامات علما در حمایت از صنایع داخلی در دو سده‌ی گذشته پرداخته است. وقتی صحبت از «حمایت از کالای ایرانی» می‌کنیم قاعدتاً یکی از مؤلفه‌ها «مصرف تولیدات ملی» است که در کنار دیگر مؤلفه‌ها همچون «تسهیل محیط کسب‌وکار»، «کاهش بوروکراسی اداری»، «مدیریت واردات»، «جلوگیری از قاچاق»، «توانمندسازی تولید» و ... یکی از مهم‌ترین راه‌های حمایتی است. اینکه مصرف تولیدات ملی چه اهمیت و ضرورتی داشته و اینکه به لحاظ اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی چه اثری به دنبال دارد، موضوعی مستقل برای تحقیق و مطالعه است که هر شهروند ایرانی که نسبت به خاک و میهن و ارزش‌های دینی و انسانی خویش، غیرت و تعصب دارد، نسبت به آن باید به یک خودآگاهی و شناخت و بصیرت دست یابد. به‌طور کلی می‌توان از سه بُعد و از سه منظر ضرورت این تعصب‌ورزی عاقلانه را مورد بررسی قرار داد و نشان داد که این تعصب‌ورزی

«جنگ اقتصادی» همواره یکی از حربه‌های قدرت‌های استعماری برای تسلط بر کشورها بوده است. در کشور ما ایران، اگرچه این موضوع در سال‌های اخیر محسوس و ملموس شده است و رهبر انقلاب بارها بر آن تأکید کرده و «اقتصاد» را مسئله‌ی اصلی کشور در شرایط کنونی دانسته‌اند، اما ماجرای نزاع اقتصادی در تاریخ معاصر کشورمان ماجرای دامنه‌دار بوده است. در این میان، نقش علمای اسلام و مراجع تقلید در

پرچم‌داری روحانیت در مقابله با «حرب اقتصادی»

دانسته و از دغدغه‌مندی شیخ شهید ابراز خرسندی می‌نماید و در ادامه می‌نویسد: «به هر وسیله‌ای که ممکن باشد رفع این مفاسد باید بشود.» و پس از توضیحاتی در مورد نقش دولت و ملت در این زمینه، آن را از باب سیاست و مصالح عامه می‌داند و بر منع ورود این اجناس تأکید می‌نماید. در ادامه به برخی جریانات و نهضت‌های تأثیرگذار در این باب در اقصی‌نقاط کشور و حتی بیرون از مرزها اشاره می‌شود:

الف) نهضت اصفهان

این نهضت به رهبری حاج آقا نورالله نجفی اصفهانی مرجع تقلید آن زمان، یکی از اصیل‌ترین، قوی‌ترین و مؤثرترین حرکت‌های سلبی و ایجابی در راستای تحریم مصنوعات بیگانه و تقویت تولیدات وطنی بوده است. به‌عنوان مثال در سند تعهدنامه‌ی علمای اصفهان در تحریم معامله با روس‌ها (۱۳۲۹ ه.ق) آمده است: «نظر به مصالح اسلامی، ماها به هیچ وجه من الوجوه طرف معامله با بانک روسی نمی‌شویم و عجالتاً قند و چاهی روسی را به کلی تارک هستیم و شخصاً استعمال نخواهیم کرد. صلاح عموم مسلمانان را همین‌طور می‌دانیم.»

همچنین در اعلامیه حاج آقا نورالله نجفی در حمایت از قطعنامه‌ی اتحادیه اصناف اصفهان (۱۳۰۵ ه.ق) آمده است: «ایرانیان با اینکه علاوه بر غیرت وطن‌خواهی، غیرت دینی و اسلامی دارند و مطابق فرمان و کتاب آسمانی خود... مذهباً نباید راضی بشوند کفار بر آن‌ها و مملکت آن‌ها راه استیلائی داشته باشد و صنایع آنان بهتر از صنایع خارجه می‌باشد، چرا صنایع خود را متروک و صنایع اجانب را مرغوب می‌نمایند و خود را اسیر صنایع اجانب و آن‌ها را باثروت، و مملکت خود را مبتلا به فقر و فاقه نموده‌اند و از دستورات مذهبی خود تخلف نموده‌اند؟» و ضمن اظهار امیدواری از تأسی خود و وابستگی به این حرکت، می‌نویسد: «فته‌رفته انتمعی داخله رواج، و احتیاجات از خارجه بالمره مقطوع، و ثروت مملکت زیاد و شوکت و اقتدار و عزت اسلام و مسلمین فوق‌العاده بشود و توازن صادرات و واردات ایران کاملاً بشود.» در این اعلامیه بر حس وطن‌خواهی، نفی سبیل، تقویت اقتصادی اسلام تأکید ویژه شده است.

این نهضت همچنین پایه‌گذار یک حرکت ایجابی برای رفع وابستگی اقتصادی کشور یعنی «تأسیس شرکت اسلامی» بود که منسوجات و پارچه‌های وطنی تولید می‌کرد و حتی شعبات فروش آن به خارج ایران هم رسیده بود. جالب توجه اینکه علمای اصفهان حتی به روزنامه‌های معدود آن زمان نیز برای کار تبلیغی و ترویجی به‌صورت اکید سفارش می‌نمودند تا از طریق استفاده‌ی حداکثری از رسانه‌های آن زمان بتوانند فرهنگ و ذائقه‌ی مردم را به سمت استفاده از محصولات وطنی‌شان سوق دهند. به‌عنوان مثال در بخشی از نامه‌ی مرحوم حاج آقا نورالله اصفهانی به روزنامه‌ی حیل‌المتین (۱۳۱۷ ه.ق) آمده است: «بر سرکار و اشخاص مسلمین لازم است هر یک به قدر وسع، جدّ و جهاد داشته که -ان‌شاءالله- به توجه غیبی حضرت امام عصر -عجل‌الله‌تعالی‌فرجه- پیشرفت شود که مسلمین را حاجت به منسوجات و ملیوسات غیر نباشد.» و همچنین در فرازی از نامه به مدیر روزنامه‌ی ثریا ضمن قدردانی از ترویج کالاهای شرکت اسلامی‌های اصفهان، درج شده است: «گمانم این است که اقدام در این عمل خیر، امروز به‌منزله‌ی جهاد است و عندالله ثواب و اجر عظیم دارد؛ چه ملت و امت ناحیه را از احتیاج به کفار، مانع بزرگی است.»

نهضت اصفهان پایه‌گذار یک حرکت ایجابی برای رفع وابستگی اقتصادی کشور یعنی «تأسیس شرکت اسلامی» بود که منسوجات و پارچه‌های وطنی تولید می‌کرد و حتی شعبات فروش آن به خارج ایران هم رسیده بود. جالب توجه اینکه علمای اصفهان حتی به روزنامه‌های معدود آن زمان نیز برای کار تبلیغی و ترویجی به‌صورت اکید سفارش می‌نمودند. از دیگر علمای باصبیرت و فعال در زمینه‌ی ترویج

نه ناشی از یک تعصب کور و نه یک اعتقاد و معرفت بدون اساس و پایه است بلکه هم از یک حقیقت صحیح نشئت می‌گیرد و هم دارای آثار حقیقی و واقعی در جامعه و به‌ویژه در اقتصاد می‌باشد. ما در این نوشتار با تمرکز بر ضرورت مصرف تولیدات ملی از منظر تاریخ معاصر کشور و مستندات و مواضع تاریخی علما و بزرگان این سرزمین بحث خواهیم کرد.

علما و فقهای باصبیرت و آگاه به شرایط زمانه با درک شرایط خاص کشور و نفوذ اجانب و بیگانگان در امورات آن، سعی کردند به انحاء مختلف از نفوذ تمدن غربی به کشور جلوگیری نمایند. از این رو حرکت‌ها و جریانات مختلفی از سوی ایشان هدایت و برنامه‌ریزی شد که می‌توان آغازگر این مسیر تقابلی را در «فتوای تحریم تنباکوی میرزای شیرازی بزرگ» دانست.

از دویست سال پیش تا زمان پیروزی انقلاب اسلامی دوره‌ای بر کشور ایران گذشته است که همواره از دو عنصر «استعمار» و «استکبار» رنج می‌برد است و کشور روی پیشرفت و توسعه را چه به‌معنای واقعی کلمه و چه به‌معنای غربی‌اش ندیده است. شاخص‌های توسعه‌ی انسانی هم در بُعد اقتصادی (درآمد سرانه و رشد اقتصادی)، هم در بُعد آموزشی (میزان ثبت‌نام دوره‌ی متوسطه) و هم در بُعد سلامت و بهداشت (نرخ امید به زندگی) در سال‌های قبل از انقلاب اصلاً وضعیت مناسبی نداشته است. بر اساس جدیدترین گزارش توسعه‌ی انسانی ۲۰۱۶ که اوایل سال جاری منتشر شد، شاخص توسعه‌ی انسانی ایران به ۰.۷۷۴ از یک رسید که در مقایسه با نمره‌ی ۰.۴۳۷ ایران در قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، ۰.۳۳۷ درجه افزایش نشان می‌دهد. این در حالی است که بین ۱۰۵ کشور دنیا که از سال ۱۹۸۰ میلادی شاخص توسعه‌ی انسانی برای آن‌ها محاسبه می‌شده، ایران طی این چهار دهه بالاترین رشد را داشته است. پس از ایران، چین با رشد ۰.۳۳۴ درجه‌ای در رتبه‌ی دوم جهان، و نپال با رشد ۰.۳۱۶ درجه‌ای و ترکیه با رشد ۰.۳۰۴ درجه‌ای در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند.

شاید بتوان گفت یکی از اساسی‌ترین ریشه‌های این امر به یک مقوله‌ی فرهنگی به نام فرهنگ وابستگی و خودکم‌بینی و شیفتگی به سوی تمدن غربی بدون حرکت در جهت اخذ مؤلفه‌های مفید آن بازمی‌گردد. یکی از نمودها و شاخص‌های این وابستگی را می‌توان در میل و رغبت روشنفکران، نخبگان، مدیران و به‌ویژه نزدیکان و درباریان شاه به خرید محصولات غربی وارداتی و مصرف آن‌ها جهت کسب آبرو و پرستیژ اجتماعی دانست. اما در این میان علما و فقهای باصبیرت و آگاه به شرایط زمانه با درک شرایط خاص کشور و نفوذ اجانب و بیگانگان در امورات آن، سعی کردند به انحاء مختلف از نفوذ اقتصادی و سیاسی و فرهنگی تمدن غربی به کشور جلوگیری نمایند. از این رو حرکت‌ها و جریانات مختلفی از سوی ایشان هدایت و برنامه‌ریزی شد که می‌توان آغازگر این مسیر تقابلی را در «فتوای تحریم تنباکوی میرزای شیرازی بزرگ» دانست؛ آنجا که در پاسخ به استفتای شیخ شهید نوری (۱۳۰۶ ه.ق) با اشاره به ترتب مفاسد بر حمل اجناس از بلاد کفر به داخل ایران، آن را مایه‌ی خرابی دین و دنیای مسلمین

نکته‌ی مهم‌تر در این فراز از نطق شهید مدرس است؛ آنجا که در دفاع از طرح خویش می‌گوید: «بنده گمان می‌کنم برای من، این کار (استفاده از البسه‌ی وطنی) از روزی که به دنیا آمده‌ام شروع شده است». و سپس می‌افزاید: «هر کس ایرانی است و طالب این است که این مملکت ترقی کند، باید صاحب این عقیده باشد، لکن باید عمل را از یک وقتی شروع کرد، خوب است بفرمایند چه وقت باید شروع کرد؛ حالا مردم به مضیقه افتاده‌اند، بهتر نیست؟ قهرا اسبابش هم به تدریج فراهم می‌شود... همین‌طور سایرین هم به تدریج هر چه بخواهند بخرند، امتعه‌ی ایرانی می‌خرند و اهل صنایع هم که فهمیدند صنایع ایشان طالب دارد شروع می‌کنند به ازدیاد صنایع و گمان می‌کنم این مسئله نه شرعاً و نه عرفاً و نه قانوناً محظوری ندارد.»

شهید مدرس در نطق خود در مجلس شورای ملی می‌گوید: «می‌خواستم از آقایان سؤال کنم مستخدمینی را که برای ادارات استخدام می‌کنید و از مالیه‌ی ملت به آن‌ها پول می‌دهید اگر بنا شود لباسشان را از پارچه‌هایی که خود ملت تهیه کرده خریداری کنند، چه عیبی خواهد داشت و چه نقصی وارد می‌آید؟ اگر می‌فرمایید در ایران نیست، بنده منکرم؛ منتها این است که ما نمی‌خریم.» این پیشنهاد نهایتاً به تصویب اکثریت نمایندگان می‌رسد. جالب‌تر اینکه جملات فوق از سوی شهید مدرس تداعی‌گر تلاش‌ها و بیانات مکرر رهبر معظم انقلاب و تیزبینی ایشان در شناخت مسائل و شرایط فعلی اقتصادی کشور است که برای رهایی از مشکلات بیکاری و رکود و گرانی و تحریم و دیگر مشکلات، یکی از ضروری‌ترین راه‌ها را مصرف محصولات وطنی عنوان می‌کنند. بنابراین می‌بایست با درک شرایط کشور و عبرت‌گیری از تجربیات تاریخی علمای ماضی، اجازه‌ی تسلط دوباره‌ی بیگانگان را نداد.

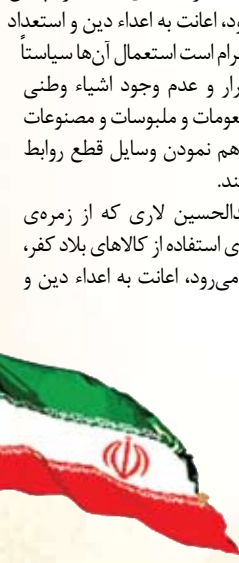
سیره‌ی عملی شهید مدرس و اعتقاد و الزام عملی او به مصرف محصولات وطنی، سبب‌گیری سخن او شده بود و به مناسبت‌های گوناگون در سنگر مجلس و غیر آن درصدد ترویج و تبلیغ استفاده از کالاهای داخلی بود و اعتقاد داشت: این وظیفه‌ی خود مردم است که حاضر شوند و از امتعه‌ی خارجه به قدر احتیاج استعمال کنند و زیاد افراط نکنند و آلا پولی که از اینجا بیرون می‌برند، مفت که نمی‌برند، باید در مقابل اجناس وارد، یک چیزی ببرند، از داخله که جنس نمی‌برند عوض پول می‌برند. اکنون به جای این جمله‌ی اخیر شهید مدرس می‌توان گفت: «از داخله که جنس نمی‌برند، عوضش نفت می‌برند.»

ج) نهضت فارس

این نهضت به سرپرستی و هدایت شیخ ابراهیم محلاتی و نیز آیت‌الله سید عبدالحسین لاری، عالم مشروطه‌خواه صورت پذیرفت، به‌عنوان مثال می‌توان به اطلاعیه‌ی علمای شیراز در واکنش به نقض تمامیت ارضی ایران توسط دولت روس و انگلیس اشاره کرد. این اعلامیه که به امضای عالم بزرگ خطه‌ی فارس میرزا ابراهیم محلاتی و دیگر علمای فارس رسیده است با اشاره به نفوذ دولت انگلیس و روس بر ممالک اسلامی از طریق تجارت، یگانه راه دفاع در برابر این هجمه را ترک این تجارت اعلام کرده و می‌نویسد: «از امروز تا زمانی که تکلیف شرعی برخلاف مقتضی شود، خرید از تجارخانه‌های این دو دولت... اعظم مجرمات شرعیه و یاد دادن اسلام و خیانت بزرگ به صاحب شریعت مقدسه صلی‌الله‌علیه‌وآله و اعانت به کفر و مخاصمه با امام زمان عجل‌الله‌تعالی‌فرجه می‌باشد.» همچنین برای مخالف این حکم، بدترین تعذیر شرعی در نظر گرفته شده است.

همچنین آیت‌الله عبدالحسین لاری که از زمره‌ی علمای شاخص مشروطه است در پاسخ به سؤالی درباره‌ی استفاده از کالاهای بلاد کفر، چنین فرموده است: «امروز آنچه پول از بلاد اسلامی به بلاد خارجه می‌رود، اعانت به اعداء دین و استعداد مسلمین و حرام است استعمال آن‌ها سیاستاً صورت اضطرار و عدم وجود اشیاء وطنی استعمال مطعومات و ملبوسات و مصنوعات خارجه و فراهم نمودن وسایل قطع روابط واجب می‌دانند.»

آیت‌الله عبدالحسین لاری که از زمره‌ی سؤالی درباره‌ی استفاده از کالاهای بلاد کفر، بلاد خارجه می‌رود، اعانت به اعداء دین و

علمای شاخص مشروطه است در پاسخ به فرمود: «امروز آنچه پول از بلاد اسلامی به استعداد کفار است برای ریخت خون از اسلام و دیانتاً حفظاً لاسلام والمسلمین مگر در اسلامی به هیچ وجه من الوجوه.» ایشان بلاد اسلامی و قطع علائق احتیاج از کفری احتیاجات را از کفار بر جمیع مسلمانان، مگر در صورت اضطرار.»

از همه‌ی این‌ها مهم‌تر اینکه ایشان معتقد است اگر مسلمین از ابتدا به جای تولید و مصرف کالاهای مورد نیاز خود در داخل، به خرید از سرزمین‌های کفر اقدام کنند و آن‌قدر در این وابستگی پیشروی کنند که مصرف نکردن کالای خارجی موجب عسر و حرج گردد، در خریدن کالای خارجی معذور نیستند زیرا با دست خود، خود را

محصولات وطنی که خطابه‌ها و وعظ‌هایش شهرت داشت، سید جمال‌الدین واعظ اصفهانی بود. او در رساله‌ی خود با نام «لباس التقوی» که اشاره‌ای است بس زیبا به پوشیدن لباس‌های وطنی به‌عنوان مصداق تقوا و نیز دعوت مسلمین به حمایت از شرکت اسلامی به خرید محصولات آن، چنین می‌نویسد: «شایسته و بایسته است به تمام مقدور و همه‌ی وسع درصدد استقرار این ابنیه و استحکام این بنای مبارک برآیند تا داخل شوند در زمهری آنها که حق سبحانه و تعالی می‌فرماید: یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَصْوَارًا اللَّهُ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْخَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ»

جالب توجه اینکه صدرالواعظین دلسوزانه و متواضعانه، خواستار توجه مردم به فرزندان خود و آموزش حس وطن‌دوستی و توجه به کالاهای ایرانی از همان ابتدای طفولیت به آنان می‌باشد و چنین می‌نویسد: «استدعا از عموم هم‌وطنان دارم که این رساله را به کودکان نارس و اطفال کوچک خود بدهند تا در مکاتب به جای کتب مرسومه، این رساله را درس بخوانند. شاید از کودکی که هنوز دامان عصمت آن‌ها از لوٹ خیالات فاسده آلوده نگردیده بلکه حمیت دین‌داری و غیرت ملت‌پرستی و وطن‌دوستی در خاطر هیولایی آن‌ها راسخ شده بر فطرت و جبلت اصلیه‌ی خود که اسلام است باقی بمانند.»

همچنین صدرالواعظین عمل حمایت از محصولات وطنی و شرکت اسلامی را تجارتی الهی و نجات‌بخش از عذاب الهی، و سرمایه‌ی آن را ایمان به خدا و رسول و سپس جهاد می‌داند و در معنای جهاد می‌نویسد: معنی جهاد تنها نه همان معنی متبادر از لفظ جهاد است که باید لشکر کشید و با توپ و تفنگ نزاع و جنگ نمود، بلکه معنای جهاد، حفظ حوزه‌ی اسلام و اجرای احکام قرآن، ... سدّ طریق کفر، ازدیاد شوکت اسلام و رفع احتیاج از دشمن است.

ب) نهضت تهران

این نهضت به رهبری شهید آیت‌الله سیدحسن مدرس، نایب‌رئیس مجلس شورای ملی به وجود آمد. او که نمایندگی پنج دوره‌ی مجلس شورای ملی را حتی در کسوت نایب‌رئیس مجلس بر عهده داشت، نقش بسیار مهمی در اعتلای ایران و رفع وابستگی اقتصادی و سیاسی آن ایفا نموده است. وی در نطق خود در مجلس شورای ملی می‌گوید: «می‌خواستم از آقایان سؤال کنم مستخدمینی را که برای ادارات استخدام می‌کنید و از مالیه‌ی ملت به آن‌ها پول می‌دهید اگر بنا شود لباسشان را از پارچه‌هایی که خود ملت تهیه کرده خریداری کنند، چه عیبی خواهد داشت و چه نقصی وارد می‌آید؟ اگر می‌فرمایید در ایران نیست، بنده منکرم؛ منتها این است که ما نمی‌خریم. اگر ما و مستخدمینی که در تمام مملکت هستند و بالغ بر چندین هزار نفر می‌شوند، مقید بودند به خریداری البسه‌ی ایرانی، البته کارخانجات هم تهیه می‌شد و مردم هم سرمایه‌هاشان را خرج می‌کردند و کارخانه می‌آوردند... گمان بنده این است که اگر ما این کار را بکنیم، این یک منفعت اقتصادی است که ما به مملکت می‌رسانیم و بنده می‌گویم این فقر و احتیاج ما جهتش این است که پول ما می‌رود به خارجه و در عوض یک لباس‌هایی می‌دهند که می‌پوشیم.»

شهید مدرس سپس طرح قانونی را پیشنهاد می‌دهد که بر اساس آن، مستخدمین ادارات دولتی ملزم به استفاده از منسوجات و لباس‌های وطنی در محیط کار باشند. منتها

فاطمه مهردادیان

در اینکه ایران امروز درگیر یک جنگ اقتصادی تمام‌عیار است تقریباً کسی شک و شبهه‌ای ندارد. همه از دردهای امروز اقتصاد ایران می‌گویند اما کمتر کسی به ظرفیت‌های عظیم و گسترده‌ای کشور برای عبور از این چالش اشاره می‌کند. در این مصاحبه تلاش داریم تا بیشتر حول محور توانمندی‌های اقتصادی کشور برای عبور از بحران متمرکز شویم.

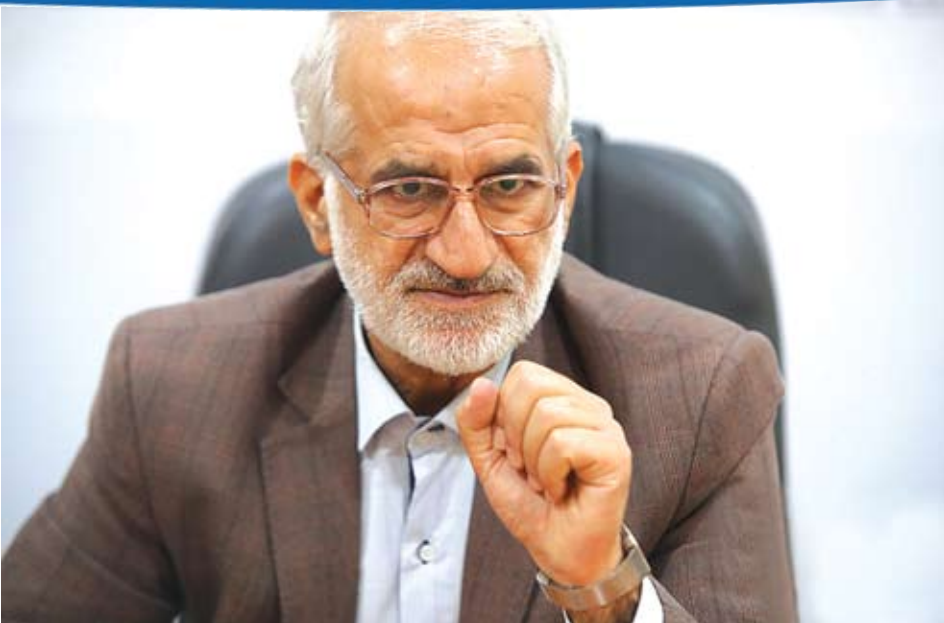
عبدالمجید شیخی، اقتصاددان و مدرس دانشگاه در گفت‌وگو با خبرنگار ماهنامه «صیانت پایدار» با اشاره به وضعیت اقتصادی کشور می‌گوید: آنچه در مدیریت اقتصادی کشور روی داد باعث شد حجم نقدینگی طی ۵ سال چند برابر شده و سرمایه بجای تولید به سمت دلالی و تجارت هدایت شود؛ چنانکه در هیجانات بازار ارز و سکه برخی بانک‌ها نیز به میدان آمده و با سرمایه مردم که باید در خدمت تولید قرار می‌گرفت، بازارگردانی سکه و ارز را به عهده گرفتند.

وی می‌افزاید: دلار ۱۰ هزار تومانی و سکه‌های ۴ میلیونی نتیجه عدم اصلاح ساختار مالی و بانکی است که از سال‌های قبل شناسایی شده و باید برای درمان و اصلاح آن کاری می‌شد که تاکنون انجام نشده است.

ظرفیت‌های اقتصادی ایران کجاست؟!
این مدرس دانشگاه همچنین با اشاره به وضعیت اقتصادی کشور تأکید می‌کند: هرچند نمی‌توان منکر مشکلات اقتصادی کنونی شد، اما نباید فراموش کرد که تورم و تلاطم‌های بازار به معنای از دست رفتن همه ظرفیت‌های اقتصادی کشور نیست، هرچند نوسان ارز اثرات خود را بر کلان اقتصاد کشور بجا گذاشته است اما توانمندی‌های اقتصادی ایران نباید فراموش شود.

شیخی با اشاره به ظرفیت‌های اقتصادی ایران در «جنگ اقتصادی» گفت: هم‌اکنون ایران دارای ظرفیت‌های فراوانی در حوزه اقتصادی است که تنها با برنامه‌ریزی و هدایت صحیح می‌تواند جریان صادرات و منابع ارزی را تقویت کرده و چرخ تولید کشور را بچرخاند، چنانکه حوزه‌هایی نظیر صنایع غذایی و کشاورزی، گردشگری، انرژی و پزشکی ایران در معادلات اقتصادی کلان مورد توجه نبوده است.

ظرفیت‌های عظیم صنایع غذایی ایران
این استاد دانشگاه خاطر نشان کرد: ایران آمادگی تولید غذا برای ۳۰۰ میلیون نفر

در گفت‌وگو «صیانت پایدار» با عبدالمجید شیخی بررسی شد

قوای ایران برای پیروزی در جنگ اقتصادی

را داشته و پتانسیل تجاری قابل توجهی در حوزه صنایع غذایی وجود دارد و مسیر نسبتاً همواری برای صادرات مواد غذایی با کیفیت به کشورهای اروپایی و آسیایی ایجاد شده است، چنانکه بازار ۳۰۰ میلیون نفری روسیه می‌تواند ظرفیت اقتصادی قابل قبولی برای مواد غذایی و کشاورزی ایران باشد.

وی تأکید کرد: همچنین از سال‌های گذشته محصولاتی نظیر پسته، زعفران، گیاهان دارویی، محصولات لبنی، شکلات و مواد غذایی به اروپا ارسال شده است اما برخلاف قوانین تجارت بجای برندینگ کردن «made in iran» برند و نام شرکت تولیدی برجسته شده، لذا به جای آنکه مطرح شود ایران در تولید محصولات لبنی در تراز اول دنیا قرار دارد تنها شرکت‌ها شناخته شده‌اند.

درآمد ۱۰۰ میلیارد دلاری ایران از صرفه‌جویی در انرژی

شیخی همچنین با اشاره به ظرفیت اقتصادی ایران در حوزه انرژی خاطر نشان کرد: حجم تولید انواع انرژی در ایران چند برابر نیاز کشور است اما فراوانی و ارزانی و نبود الگوی بهینه مصرف باعث شده ایرانی‌ها ۶ برابر میانگین جهانی انرژی مصرف کنند، این در حالیست که اگر انرژی به‌درستی مدیریت و تجاری‌سازی شود می‌تواند سالانه ۱۰۰ میلیارد دلار درآمد برای کشورمان ایجاد کند.

گردشگری و پزشکی عرصه‌های سودآور اما مغفول

این مدرس دانشگاه با اشاره به پیشرفت‌های قابل توجه ایران در حوزه پزشکی گفت: ایران سال‌هاست توانسته به موفقیت‌های پزشکی قابل توجهی در سطح جهانی برسد که هنوز تبلیغاتی روی آن صورت نگرفته است.

به گفته این اقتصاددان، اگر امروز از قلب اروپا برای جراحی‌های زیبایی به ایران سفر می‌کنند صرفاً بخاطر ارزانی عمل جراحی در کشورمان نیست، بلکه باید گفت ایران در جراحی‌های زیبایی در رتبه‌های اول جهانی است، همچنین در لیزردرمانی و دستیابی به سلول‌های بنیادی ایران موفقیت‌های چشمگیری داشته است که بدون پشتیبانی دولت از طریق سفارتخانه‌ها و دیپلماسی اقتصادی شناخته نخواهد شد.

شیخی همچنین از ظرفیت‌های بالقوه ایران در حوزه گردشگری سخن گفت و تأکید

راهکارهای اقتصاددانان برای عبور از مشکلات اقتصادی

۳۸ اقتصاددان در نامه‌ای به رئیس جمهور، با تشریح وضعیت اقتصاد کشور از انقلاب تاکنون، اقتصاد دهه نخست را اقتصاد حاکمیت محور برشمردند که در آن پیوندی قوی میان حاکمیت و مردم و پشتیبانی دولت از فعالیت های مولد بخش خصوصی وجود داشت. به عقیده آنان، این رویه پس از جنگ تغییر و تحولات اساسی داشت و اقتصاد خصوصی - دولتی (خصولتی) به وجود آمد؛ در واقع قرار بود اقتصاد دولتی به اقتصاد رقابتی تبدیل شود اما در عمل ما با یک اقتصاد رفاقتی روبه‌رو شدیم. امضاکنندگان این نامه بر این باورند که «این ساختار رفاقتی پدید آمده از مناسبات قدرت ثروت منجر به دو پیامد مهم در اقتصاد ایران شد؛ نخست اینکه الگوی کنونی اقتصاد ایران غیر مولد بوده و دوم اینکه غیرمردمی است.»

اقتصاددانان در ادامه این نامه برای برون‌رفت از بحران کنونی اقتصاد کشور پیشنهادهایی مطرح کردند. محدودسازی و کاهش تزیق رانت (به خصوص رانت منابع و انرژی) به بنگاه‌های خصولتی و توزیع عادلانه آن در طول زنجیره‌های ارزش با توجه به ایجاد اشتغال و ارزش افزوده، ایجاد نهاد فراقوه‌ای با شیوه متفاوت تصمیم‌گیری برای جلوگیری از تشتت فکری و سیاستی کنونی، مبارزه فزاینده با فساد از طریق محدودسازی یا حذف انواع رانت‌ها به ویژه رانت‌های انرژی که لازمه آن شفاف‌سازی همه فرایندهای کسب درآمدهای ارزی و ربالی بخش عمومی و موارد مصرف آنها از جمله این راهکارهای خروج از شرایط حاکم بر اقتصاد ایران است.

همچنین در ادامه این نامه آمده است: تفکیک کامل مدیریت دولتی از مدیریت بنگاه‌های خصولتی، جرم‌انگاری انتقال مدیران دولتی به بنگاه‌های خصولتی قبل و بعد از بازنشستگی، کنترل جدی نوع روابط میان مدیران دولتی و نمایندگان مجلس شورای اسلامی و کنترل نوع خدمت‌دهی دستگاه‌های دولتی و بنگاه‌های خصولتی به نمایندگان از دیگر اقدام‌های ضروری دولت در این شرایط است.

اقتصاددانان از دیگر راه‌حل‌های پیشنهادی به دولت به موضوع مالیات اشاره کردند و پیشنهاد دادند: دولت چاپک‌سازی و سالم‌سازی نظام مالیاتی کشور و گسترش دامنه مالیات ستانی به تمام بخش‌های خدماتی و به خصوص مالیات بر مستغلات، درآمدهای حاصل از سود سپرده‌های بانکی و فعالیت‌های نامولد مانند واسطه‌گری و دلالی، کاهش مالیات صنایع کوچک و متوسط به عنوان رکن اصلی فرصت‌های شغلی مولد (به‌ویژه در بخش‌های کاربر و نوآور) و لغو معافیت‌های مالیاتی صادرات مواد خام و اولیه را در برنامه‌های خود قرار دهد. در ادامه راه‌حل‌های پیشنهادی اقتصاددانان آمده است: با هدف شفاف‌سازی مهمترین کانون توزیع رانت و امکان‌پذیر کردن نظارت‌های همگانی و تخصصی و پاسخگو کردن دولت در باب تک تک موارد تخصیص‌های ارزی، تصمیمات تخصیص منابع ارزی به مجلس شورای اسلامی واگذار شود. این نامه می‌افزاید: به منظور کوتاه کردن دست نهادهای غیرپاسخگو، بانک‌های به اصطلاح خصوصی بزرگ در صورتی که از نظر حسابداری، ورشکسته محسوب نمی‌شوند در یکدیگر ادغام و به یک یا ۲ بانک تبدیل شوند و در مورد بانک‌های خصوصی کوچک یا از نظر حسابداری ورشکسته، انحلال، ادغام یا حتی انتقال مالکیت آنها در دستور کار قرار گیرد.

منحصر کردن نگهداری حساب‌های بخش عمومی در بانک‌های دولتی و جلوگیری از پرداخت بهره به این سپرده‌ها، مدیریت عرضه و تقاضای ارز با محدود کردن تخصیص ارز به کالاهای اساسی غذا، دارو و نیازهای اساسی بخش تولید ساخت در داخل کشور و جلوگیری از فعالیت‌های سوداگرانه روی آن و برقراری پیمان‌نامه ارزی برای بنگاه‌های صادراتی که از منابع و یارانه‌های عمومی بهره گرفته‌اند و بازگرداندن ارز صادراتی به بانک مرکزی از دیگر راه حل‌های پیشنهادی اقتصاددانان بود.

■ ایران آمادگی تولید غذا برای ۳۰۰ میلیون نفر را داشته و پتانسیل تجاری قابل توجهی در حوزه صنایع غذایی کشور وجود دارد

■ اگر انرژی به درستی مدیریت و تجاری‌سازی شود می‌تواند سالانه ۱۰۰ میلیارد دلار درآمد برای کشورمان ایجاد کند

■ امروز از قلب اروپا برای جراحی‌های پزشکی به ایران سفر می‌کنند و با توجه به کاهش ارزش ریال این سفرها می‌تواند رشد چشم‌گیری داشته باشد

کرد: گردشگران دنیا تنها گردشگران تفریحی برای رفتن به کناره ساحل نیستند، بلکه گردشگران پزشکی، طبیعی و آثار باستانی در مقیاس بالاتری قرار دارند که کمترین سرمایه‌گذاری روی آن صورت نمی‌گیرد.

این اقتصاددان خاطر نشان کرد: با این وجود و با اجماع همه کارشناسان بر لزوم سرمایه‌گذاری بر گردشگری نه بسته حمایتی و نه سرمایه‌گذاری داخلی موثری برای توسعه گردشگری صورت نگرفت چنانکه حتی شهرداری‌های شهرهای شمالی کشور اهتمامی برای پاکیزه نگهداشتن ساحل نداشته و تلی از زباله در ساحل و جنگل‌ها همیشه وجود دارد، هر چند بخشی از آن باید با اقدامات فرهنگی اصلاح شود اما نبود نقشه راه برای توسعه توریسم قابل انکار نیست.

سرمایه انسانی کارا و شرکت‌های دانش‌بنیان سکوی پرش اقتصادی

این کارشناس اقتصادی نیروی انسانی کارآمد، شرکت‌های دانش‌بنیان و بخش خصوصی را از دیگر ظرفیت‌های اقتصادی ایران دانست و گفت: اگر دولت مجالی به بخش خصوصی دهد تا بتواند بر بازار حاکم شده و قدرت اجرا داشته باشد می‌توان انتظار داشت با کاهش سایه دولت از بازار و اقتصاد کشور انگیزه بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در تولید افزایش یافته و به جای احتکار سرمایه در بانک‌ها، پول به سمت تولید روانه شود.

شیخی افزود: دنیا برای جلب مشارکت بخش خصوصی راهکارهای موثری دارد که یکی از آنها تضمین سرمایه بخش خصوصی با بیمه سرمایه است، در ایران با وجود ظرفیت قابل توجه؛ بیمه از سبد متنوعی برخوردار نیست و بیمه‌های تجاری به علت عدم حمایت و هدایت نتوانسته‌اند جای خود را در میان مردم باز کنند، از سوی دیگر بیمه‌های اجباری نظیر تامین اجتماعی نیز چون به وابسته به دولت بوده و متاثر از جراحی اقتصادی دولتی هستند مبدل به صندوق‌های ورشکسته شده‌اند، با اینحال در صورت عزم جدی در دولت برای جلب سرمایه‌گذاری بخش خصوصی راهکارهای موثری برای مقبولیت بیمه‌های تضمین سرمایه وجود دارد که می‌تواند رشد سرمایه‌گذاری کشورمان را از حدود ۵ درصد کنونی تا ۱۰ درصد در میان مدت افزایش دهند.

صیانت پایدار گزارش می‌دهد

جامعه ایرانی و بیماری اقتصادی به نام «مصرف‌گرایی»

محمدرضا متانت

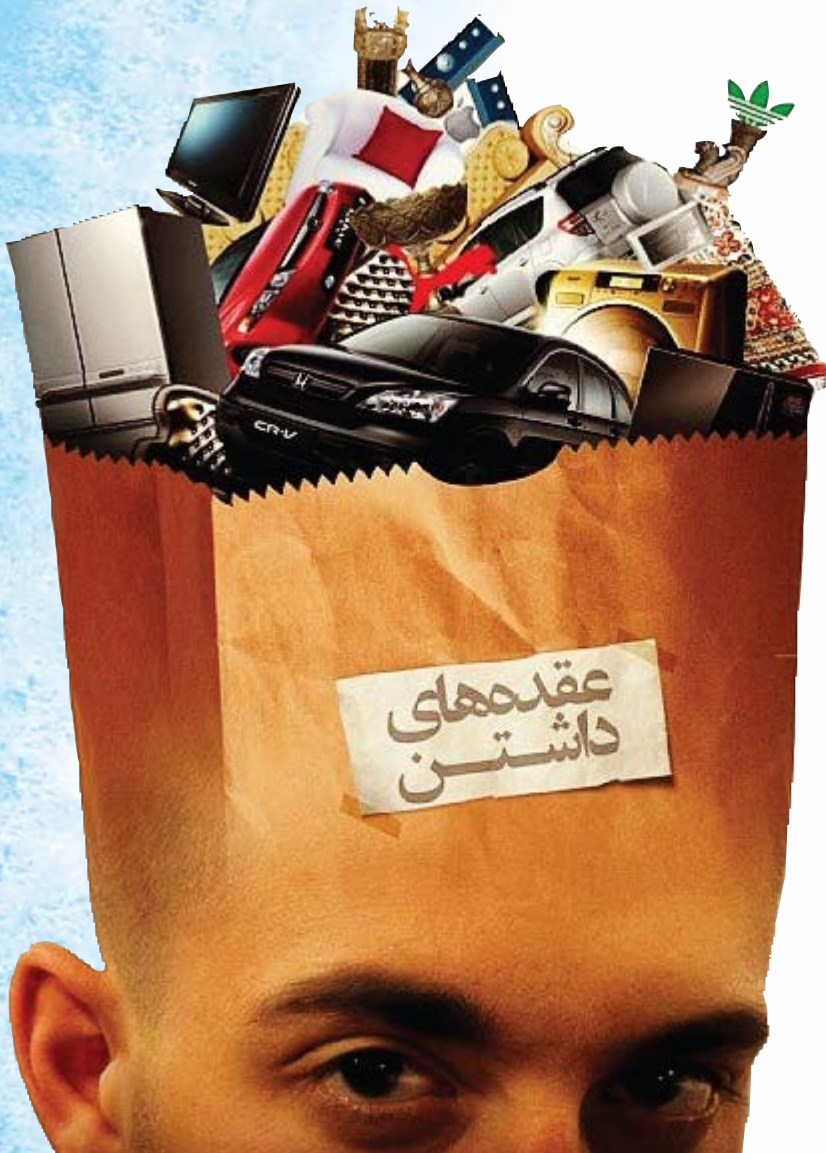

واقعیتی مسلم است که مصرف‌گرایی و ظهور جامعه مصرفی از مراحل و فازهای اقتصاد لیبرال است. در این زمینه وایت والتمن روستو، مشاور اقتصادی کاخ سفید در دهه ۱۹۶۰ که او را مارکس نظام سرمایه‌داری و نظریه وی را مانیفست غیر کمونیست می‌خوانند، با طرح نظریه خیز، پیشرفت را که از نظر آنها همان لیبرالیزه شدن است، در گرو گذار از مراحل مشخص می‌داند که شامل جامعه سنتی، مرحله انتقالی، مرحله خیز، مرحله در راه بلوغ و در نهایت مرحله مصرف انبوه است. صد البته نظام سلطه خواهان گذار جوامع در حال توسعه به شکل دقیق و مطابق با این نظریه نیست بلکه آنها با نفوذ اقتصادی در جوامع در حال توسعه خواهان گذار ناقص این ممالک از مرحله انتقالی به مصرف انبوه هستند و اجازه نمی‌دهند شرایط مراحل خیز و در راه بلوغ فراهم شود و از این طریق این کشورها را به بازار گسترده مصرف خود تبدیل می‌کنند. این رویکرد را بسیاری از کشورهای روبه توسعه تجربه کرده‌اند که می‌توان به آمریکای لاتین، آفریقا و آسیا و از جمله کشور ایران در دوران پهلوی اول و دوم اشاره کرد که با اندیشه گذار به سرمایه‌داری آغاز به نوسازی کردند اما از آنجا که تحت نفوذ اقتصادی قدرت‌های استثمارگر قرار گرفتند، تنها به باز مصرف انبوه کالاهای آنها تبدیل شدند و در بهترین حالت به مکانی برای مونتاژ بدل شدند.

شرکت‌های بزرگ و صنایع تولیدی آنها شعارهای مصرف‌گرایانه را در دستور کار خود قرار می‌دهند و مردم را تشویق و تحریک می‌کنند که آنقدر خرید کنید تا طاقتتان طاق شود! رسانه‌ها در دنیای جهانی شده امروز، بال قدرتمند نظام سلطه برای اقناع مردم بخصوص کشورهای در حال توسعه جهت مصرف بیشتر هستند. واضح است که مصرف‌گرایی تنها یک مفهوم اقتصادی نیست بلکه اصطلاحی است که بار اجتماعی، فرهنگی و حتی روانشناختی دارد. در بعد اجتماعی و روانشناختی، تبلیغات سرمایه‌داری بگونه‌ای است که مصرف بیشتر را نشانه منزلت بالاتر و طبقه اجتماعی ارجح‌تر می‌دانند. در مصرف‌گرایی نوین بخصوص در شهرها که مانوئل کاستلز آنها را مکان مصرف جمعی می‌داند، شهروندان به دنبال

خرید کالاهایی بدون داشتن نیاز واقعی به آنها هستند و تنها ذائقه تظاهر خود را سیراب می‌کنند که از این امر گاه به عنوان بیماری روانی مصرف‌گرایی یاد می‌شود. مصرف‌گرایی امروزه با نشانگرهای خاص خود نمایانگر سبک زندگی، تمایلات و تفکرات و بازنمایی کننده هویت مصرف‌کنندگان است. هویتی که سرمایه‌داری سوداگر آن را شکل می‌دهد، تغییر می‌دهد و باز تولید می‌کند. بنابراین مصرف‌گرایی نه تنها از بعد اقتصادی خطرناک است و گواهی بر نفوذ اقتصادی است بلکه از منظر اجتماعی فرهنگی و روانی نیز یک آفت محسوب می‌شود و انسان‌ها را از فرهنگ و جامعه خویش بیگانه می‌کند.

برای مثال در زمینه غذایی طبق گزارش فائو اگرچه ایران جزو بیست کشور اول تولیدکننده محصولات کشاورزی است اما بیش از ۴ میلیون نفر در کشور ما دچار بد غذایی یا سوء تغذیه هستند این در حالیست که اگر بر مبنای میانگین خاورمیانه یعنی بین ۱۸ تا ۲۶ درصد، اتلاف مواد غذایی را برای کشور ایران ۲۰ درصد در نظر بگیریم سالانه بیش از یک پنجم کل تولیدات محصولات کشاورزی که نزدیک به

■ سالانه بیش از یک پنجم کل تولیدات محصولات کشاورزی که نزدیک به ۱۲۰ میلیون تن است هدر می‌رود. این رقم یعنی ۲۳ میلیون تن مواد غذایی و کشاورزی از چرخه مصرف و اقتصاد کشور خارج می‌شود که ارزش آن حدود یک چهارم کل فروش سالانه نفت است

و تشویق الگوهای موفق در این زمینه تاکید شده است. بهره‌وری پایین در برخی بخش‌های کشور ما از جمله در بخش کشاورزی و باغداری چالشی مهم است. به عنوان مثال در کشور ما اگرچه میادین میوه و تره‌بار تقریباً همه‌جا وجود دارند اما به دلیل ساختار سنتی تولید و توزیع و مصرف دارای بیش از ۳۵ درصد ضایعات میوه و سبزیجات هستیم. صرفه‌جویی موضوع مهم دیگری در زمینه فرهنگ مصرف است که ریشه در باورها و آموزه‌های دینی ما دارد اما در عمل مشاهده می‌کنیم آنطور که باید رعایت نمی‌شود. طبق گزارش سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (FAO) خانوارهای ایرانی - سالانه ۳۵ درصد از محصولات کشاورزی مصرفی خود را اسراف می‌کنند. در واقع با در نظر گرفتن سالانه ۱۰۰ میلیون تن محصولات کشاورزی مصرفی در کشور، مردم ما ۳۵ میلیون تن غذا دور می‌ریزند. این اسراف علاوه بر اینکه با مبانی دینی و شرعی ما منافات دارد هدر رفت منابع ارزی کشور نیز می‌باشد و از طرفی میلیون‌ها نفر ممکن است امکان تهیه و مصرف چنین مواد غذایی را نداشته باشند. با این تفاسیر به نظر می‌رسد ما نیازمند عزم جدی در زمینه مدیریت مصرف و تلاش برای فرهنگ‌سازی در این عرصه هستیم که این فرهنگ باید در زمینه‌های فردی اجتماعی و سازمانی آموزش داده شده و نهادینه شود.

۱۲۰ میلیون تن است هدر می‌رود. این رقم یعنی ۲۳ میلیون تن مواد غذایی و کشاورزی از چرخه مصرف و اقتصاد کشور خارج می‌شود که ارزش آن حدود یک چهارم کل فروش سالانه نفت است و ضمن اینکه بهای سنگینی برای اقتصاد به شمار می‌رود، این میزان می‌تواند غذایی کافی برای ۱۰ میلیون نفر باشد. بنابراین ترویج فرهنگ مصرف درست برای کشور ما یک ضرورت است که باید مورد توجه تمام بخش‌ها قرار بگیرد. تنها در این صورت است که می‌توانیم ادعا کنیم که اقتصاد مقاومتی در کشور جریان دارد. فرهنگ‌سازی در زمینه مصرف در کشور بگونه‌ای که اقتصاد مقاومتی به بخشی از هویت فرهنگی اجتماعی ما تبدیل شود یک ضرورت است. آنچه که امروزه جای خالی آن به وضوح در کشور ما دیده می‌شود مدیریت مصرف است. مدیریت مصرف در واقع بهینه‌سازی و منطقی کردن مصرف است و شامل تمام اقداماتی می‌شود که برای بالا بردن بهره‌وری و ارتقاء سطح کارایی انجام می‌شود. سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف ابلاغی توسط مقام معظم رهبری نیز بر همین مهم تاکید دارد. یکی از موضوعات مهم در این زمینه بحث فرهنگ مصرف است که در بند اول این سیاست‌ها بر آن تاکید شده است. فرهنگ مصرف ضمن اینکه یک اصطلاح جهانی است اما یک چارچوب بومی و محلی نیز دارد و فرهنگ مصرف هر کشوری و هر شهری باید به اقتضای شرایط آن جامعه باشد.

فرهنگ مصرفی جامعه ما باید منطبق بر آموزه‌های دینی ما باشد که هرگونه اسراف و تبذیر و تظاهر و تجمل را نهی می‌کند. موضوع دیگر در راستای مدیریت مصرف بحث بهره‌وری است که متأسفانه در کشور ما چندان به آن پرداخته نمی‌شود. بهره‌وری به معنای استفاده موثر و کارآمد از منابع در فرایند تولید است که در کشورهای توسعه‌یافته پس از بحران انرژی دهه ۷۰ میلادی و رکود این کشورها بیشتر مورد توجه قرار گرفت و در کشور ما نیز در کلیه اسناد فرادست بر آن تاکید شده است. بطوری‌که در برنامه پنجم سهم ۳۰ درصدی بهره‌وری در رشد اقتصادی پیش‌بینی شده بود و در بند ۳ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی محور قرار گرفتن رشد بهره‌وری در اقتصاد مورد تاکید قرار گرفته است. در بند سوم سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف نیز بر توسعه و ترویج فرهنگ بهره‌وری

آلبرت بغزیان، اقتصاددان و استاد دانشگاه در گفتگو با خبرنگار ماهنامه «صیانت پایدار» با اشاره به به‌کارگیری ارزش‌های دیجیتال برای دور زدن تحریم گفت: استفاده از ارزش‌های دیجیتال نظیر بیت‌کوین در شرایطی که پشتوانه مرجع آن همچنان دلار بوده و امنیت آن محرز نشده نمی‌تواند به عنوان یک راهکار اولویت‌دار تلقی شود.

وی افزود: ارزش‌های دیجیتال اولاً از سوی بسیاری از کشورها به ویژه کشورهایی که با ایران تبادلات اقتصادی دارند به رسمیت شناخته نشده و از سوی دیگر امنیت چرخش و تبدیل آنها هنوز روشن و تأیید شده نیست لذا به نظر می‌رسد سایر راهکارهای شناخته شده نظیر راهاندازی

در گفت‌وگو «صیانت پایدار» با یک اقتصاددان مطرح شد

فرصت‌ها و تهدیدات ارزش‌های دیجیتال در ایام تحریم

اطلاعات به شدت دچار فراز و فرود شده و دامنه نوسان آن نیز پرمخاطره توصیف می‌شود. به گفته این اقتصاددان استفاده از بیت‌کوین هم‌اکنون در دنیا در مقیاس مارکتینگ هتل‌ها و بلیت‌های مسافرتی است و هنوز مورد توجه ناشران پول قرار نگرفته به ویژه آنکه مقامات دستگاه‌های نظارتی با بهانه پولشویی و تأمین مالی تروریسم حتماً با آن مقابله خواهند کرد. این استاد دانشگاه با اشاره به هزینه‌های ردیابی و تطبیق پول تأکید کرد: با توجه به شفافیت ۱۰۰ درصدی بستر شبکه بیت‌کوین از جهت نظارت‌پذیری و تعقیب امکان ردیابی آن به مراتب سهل‌الوصول‌تر از سایر ارزها است، لذا استفاده از آن در مقایسه با سایر پول‌ها قابلیت ردیابی ارزان‌تری دارد.

بغزیان با اشاره به انعطاف‌پذیری بیت‌کوین به عنوان یک کالا گفت: بیت‌کوین بیشتر از آنکه یک پول باشد ماهیت یک کالا با ظرفیت تبدیل‌پذیری بسیار بالا را دارد لذا نمی‌تواند جایگزین پولهای رسمی شود اما می‌تواند واسطه تبدیل پول‌های جاری قرار گیرد، لذا به نظر می‌رسد ارزش‌های دیجیتال می‌توانند در سایه نظام پولی غیرمتمرکز و در خدمت رفع نیازهای کوچک قرار گیرند. وی همچنین با اشاره به حباب بیت‌کوین تأکید کرد: بررسی‌ها نشان می‌دهد بیت‌کوین دارای حباب بوده و هرچند به تناوب حباب آن کوچک شده اما همچنان دارای حباب ۳۰ درصدی است و مشابه همه کالاهای حباب‌دار، شکستن حباب آن خودنمایی می‌کند. این استاد دانشگاه همچنین در پاسخ به این سوال که شبکه‌های مالی پیام‌رسان چقدر در شفافیت مالی و حذف رانت‌ها کمک خواهند کرد، گفت: فضای آلوده به فساد اقتصادی داخل کشور نتیجه وجود رانت‌ها است لذا در چنین فضایی راه‌اندازی شبکه‌های مالی تنها به انتشار اخبار مالی در دامنه وسیع مثل اخبار حوادث منجر خواهد شد و چون با آن برخورد نمی‌شود بیشتر به یاس عمومی منجر می‌گردد.

بانک مشترک با اروپایی‌ها و ناشناخته‌ها که بهتر است درباره آن سخنی گفته نشود راهگشاتر خواهد بود.

استاد دانشگاه تهران با اشاره به ظرفیت‌های مالی بیت‌کوین گفت: در زمان حاضر انتقال پول به کشور از طریق بازکردن سوئیفت در خارج و حواله‌های بانکی صورت می‌گیرد، این در حالیست که ارزش‌های دیجیتال تابع هیچ‌کدام از محدودیت‌های قانونی نیستند و حداکثر تا ۶ ساعت قابل انتقال خواهند بود.

بغزیان گفت: هرچند بانک مرکزی و برخی نهادهای اقتصادی هم‌اکنون مسئول بررسی ظرفیت‌های ارزش‌های دیجیتال هستند اما باید گفت در فضای مالی و اقتصادی ایران که قابل مقایسه با فضای مالی روسیه نیست بحث جایگزینی آن با دلار چندان منطقی به نظر نمی‌رسد.

این استاد دانشگاه با اشاره به ماهیت بیت‌کوین گفت: توجه داشته باشید که بیت‌کوین ماهیتی شبیه به سایر کالاها دارد و به شدت تحت تأثیر عرضه و تقاضاست، لذا با ورود سوداگری و انتشار

■ استفاده از بیت‌کوین هم‌اکنون در دنیا در مقیاس مارکتینگ هتل‌ها و بلیت‌های مسافرتی است و هنوز مورد توجه ناشران پول قرار نگرفته به ویژه آنکه مقامات دستگاه‌های نظارتی با بهانه پولشویی و تأمین مالی تروریسم حتماً با آن مقابله خواهند کرد

■ بیت‌کوین بیشتر از آنکه یک پول باشد ماهیت یک کالا با ظرفیت تبدیل‌پذیری بسیار بالا را دارد لذا نمی‌تواند جایگزین پولهای رسمی شود اما می‌تواند واسطه تبدیل پول‌های جاری قرار گیرد، لذا به نظر می‌رسد ارزش‌های دیجیتال می‌توانند در سایه نظام پولی غیرمتمرکز و در خدمت رفع نیازهای کوچک قرار گیرند

«صیانت پایدار» گزارش می‌دهد

چرا به نسخه‌های صندوق بین‌المللی پول بی‌اعتمادیم؟!

ماهان سلوکی

واقع به یاری اقتصاد کشورهای رو به توسعه می‌شتابند؟ بررسی برخی تجارب ما را به نقطه عکس این موضوع می‌رساند. شواهد نشان می‌دهد که این دو نهاد کشورهای بحران‌زده را به طرق مختلف در باتلاق فرو می‌برند. از برنامه‌های گذشته این نهادها که تحت عنوان سیاست‌های تعدیل ساختاری، آزادسازی قیمت‌ها، خصوصی‌سازی و ... در کشورهای رو به توسعه اعمال می‌شد و آنها را در بحران‌های عمیق فرو می‌برد عبور می‌کنیم. در بسیاری از این کشورها سیاست‌های تعدیل که با ادعای کمک به بهبود وضعیت اقتصادی اعمال شده بود در نهایت منجر به از دست رفتن استقلال مالی و بردگی اقتصادی در برابر نهادهای مالی قدرتمندی می‌شد که توسط کشورهای صنعتی و با هدف منفعت‌طلبی بیشتر برای این کشورها تشکیل شده بودند.

در همین دهه اخیر مثال یونان می‌تواند به روشن شدن این مطلب کمک بیشتری کند. بعد از بحران مالی ۲۰۰۷ برخی کشورهای اروپایی از جمله یونان با افزایش بدهی‌های عمومی و کاهش رشد اقتصادی مواجه شدند. یونان در سال ۲۰۱۰ برای مقابله با این مشکل و پرداخت بدهی‌ها ۱۱۰ میلیارد یورو از بانک جهانی و شرکای منطقه یورو قرض گرفت. اما این وام مصائب و زبانه‌های بلندمدت بسیاری در همه حوزه‌های اقتصادی یونان بر جای گذاشت. بیکاری، مسائل و معضلات بهداشتی، افت خدمات رفاهی و کاهش بودجه شهرها همه و همه ناشی از این وام سنگین بود. تجربه نشان می‌دهد اتکا به این نهادها باعث نفوذ و حضور قدرتمند آنها در برنامه‌های اقتصادی کشورها و در نتیجه به محاق رفتن برنامه‌های توسعه ملی و کاهش اثربخشی آنها می‌شود. زمانی که صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی افسار برنامه‌های اقتصادی یک کشور را در دست می‌گیرند به مدیران و سیاستمداران آن کشور اصلاحات مورد نظر خود را دیکته کرده و آنها را مجبور به پیاده‌سازی سیاست‌های خود می‌کنند. این نهادها در برخی شرایط وام‌های خود را به صورت مشروط به کشورهای مورد نظر می‌دهند و چنانچه سیاست مورد نظر آنها که می‌تواند یک اصلاح اقتصادی و حتی سیاسی باشد تمام و کمال اجرا نشود منجر به تأخیر در پرداخت وام و حتی تعلیق وام می‌شود. معمولاً وام‌گیرندگان ناگزیر می‌شوند در راستای شروط دریافت وام، دست به اصلاحات ساختاری گسترده‌ای در اقتصاد خود بزنند. به عنوان مثال آرژانتین ادعا می‌کند که سیاست‌های سختگیرانه‌ای که صندوق در قبال وامش در سال ۲۰۰۰ تعیین کرده بود، باعث شد اوضاع این کشور بدتر از گذشته شود. برنامه‌های توسعه آفریقا نیز شاهد دیگری بر این ماجراست. علی‌رغم تزریق میلیاردها دلار به اقتصاد این کشورها آنها همچنان در گرفتاری و فقر به سر می‌برند. ناکارآمدی وام‌های نهادهای بین‌المللی در آفریقا بیش از هر مکان دیگری خودنمایی می‌کند. وام‌های مشروط این نهادها نه تنها توسعه را در آفریقا به ارمغان نیاورده که بسیاری از کشورهای آفریقایی را به خاک سیاه نشانده است. واقعیت این است که موسسات مالی بین‌المللی که به نوعی معمار توسعه اقتصادی در جهان به شمار می‌روند به دلیل اینکه به شدت تحت تأثیر قدرتهای جهانی هستند، سیاست‌های آنها را دنبال می‌نند و معماری این بنا را به گونه‌ای که مدنظر نظام سلطه است شکل می‌دهند. آنها بازوهای شکل‌دهی و استقرار اقتصاد نئولیبرال هستند و بنابراین کشورهای رو به توسعه فقط می‌توانند سراب توسعه را از طریق این نهادها جستجو نمایند.

از لحاظ تاریخی، شکل‌گیری اولین سازمان‌های بین‌المللی به قرن نوزدهم بازمی‌گردد اما فکر تأسیس یک سازمان بین‌المللی که فعالیت‌های اقتصاد بین‌الملل را مدیریت کند تا ۱۹۴۴ نمود عینی پیدا نکرد. پس از پایان جنگ جهانی دوم در جولای ۱۹۴۴، نمایندگان ایالات‌متحده، بریتانیا، فرانسه و روسیه به همراه ۴۰ کشور دیگر در برتون وودز در ایالت نیوهمپشایر همدیگر را ملاقات کردند تا پایه‌ها و مقدمات ایجاد یک دستورالعمل مالی را برای دوره پساجنگ را بنیان گذارند. آنها امیدوار بودند که چنین سیستم جدیدی از وقوع یک بحران اقتصادی دیگر به مانند آنچه که طی رکود بزرگ برای اروپا اتفاق افتاده بود و به ظهور فاشیسم انجامیده بود، پیش‌گیری کند. این کنفرانس مالی که به کنفرانس برتون وودز معروف شد در واقع دو مشکل اصلی را نشانه گرفته بود. اولی بی‌ثباتی و ناپایداری بازارهای مالی که سراسر اروپا را فرا گرفته بود و برای حل این مشکل و تثبیت بازارهای مالی تشکیل صندوق بین‌المللی پول (IMF) پیشنهاد شد و دیگری بازسازی و احیای خسارت‌های ناشی از جنگ و تأمین مالی این بازسازی‌ها که برای این موضوع بانک جهانی پیشنهاد شد. این دو مؤسسه که به اختصار مؤسسات مالی بین‌المللی (IFLS) خوانده می‌شوند برای منتفع کردن اقتصاد جهانی پساجنگ و کمک به صلح جهانی از دل کنفرانس برتون وودز، زاده شدند. در این کنفرانس چهره‌های برجسته سیاسی و علمی جهان حضور داشتند. از جمله سیاستمداران و تصمیم‌گیران پرنفوذ در این اجلاس، وزیر خزانهداری ایالات‌متحده هنری مونکتاو بود که ریاست کنفرانس را به عهده داشت و کنفرانس را با این جمله آغاز کرد که «آنچه امروز ما در اینجا انجام می‌دهیم به میزان قابل توجهی آینده ماهیت دنیایی که در

تصویر متعلق به اعتراضات مردمی در یونان علیه دستورالعمل‌های اقتصادی صندوق بین‌المللی پول است.

آن زندگی می‌کنیم را مشخص می‌سازد». ریاست هیأت انگلیسی بر عهده اقتصاددان معروف جان مینارد کینز بود و اقتصاددانان برجسته‌ای از کشورهای کوچک دیگری نیز حضور داشتند که در روند کنفرانس بسیار مؤثر بودند که می‌توان به لویس رامینسکی از کانادا، کیراکیز وارواروسوس از یونان و یوهان بین از هلند اشاره کرد. این کنفرانس از جهات مختلف مورد بحث و چالش قرار گرفت. برخی معتقد بودند که اگر چه این کنفرانس با هدف کمک به اقتصاد جهانی ایجاد شد اما هدف اصلی آن، گستراندن الگوی لیبرالی اقتصاد در جهان بوده و مؤسسات منتج از آن نیز کارگزاران سرمایه‌داری غربی در کشورهای رو به توسعه هستند. با این حال این کنفرانس در غرب و ایالات‌متحده نیز محل مناقشه بود؛ زیرا نظارت بین‌المللی بر اقتصاد خود را نمی‌پسندیدند و حتی نمایندگان کنگره در ایالات‌متحده تأکید داشتند که مفاد برنامه پیشنهادی باید به تصویب نمایندگان برسد. والتر لیمپن مفسر برجسته اقتصادی در آمریکا عامه‌فهم نبودن محتوای کنفرانس را نقد کرده و معتقد است غیرممکن است که مردم برتون وودز را درک کنند؛ زیرا زبان سیاست‌های پولی را نتوانند در هر کشور می‌فهمند به هر طریق کنفرانس برتون وودز با تمام جوانبش منجر به شکل‌گیری نهادهای مهمی چون بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول گردید. هدف اساسی این مؤسسات مطابق مفاد توافقنامه بیان شده صندوق بین‌المللی پول همانا توسعه همکاری‌های پولی بین‌المللی، تسهیل توسعه و رشد متوازن تجارت بین‌الملل، رشد ثبات ارزی، همکاری در ایجاد سیستم پرداخت‌های چندجانبه قابل دسترس بودن منافع عمومی صندوق برای اعضای که تحت شرایط حمایتی مشکلات ناشی از تراز پرداخت‌ها را تجربه می‌کنند و کوتاه‌سازی مدت و کاهش میزان عدم‌توازن در تراز پرداخت‌های کشورهای عضو است. در حال حاضر، ۱۸۸ کشور عضو صندوق بین‌المللی پول می‌باشند که در ۲۴ گروه تقسیم شده‌اند. تقسیم‌بندی کشورها در گروه‌های بیست و چهارگانه تابع شرایط و مقررات خاصی می‌باشد که بیشتر به مسائل سیاسی، تاریخی و فرهنگی مربوط می‌باشد. کشورهای عضو باید حق عضویت سهمیه‌بیردازند و از محل همین سهمیه‌ها که قسمت عمده منابع صندوق را تشکیل می‌دهد، کمک به کشورهای عضو به‌منظور رفع کسری تراز پرداخت‌ها طبق برنامه‌های پیشنهادی صندوق انجام می‌پذیرد. سهمیه هر عضو، تعیین‌کننده تعداد آرای عضو، میزان تخصیص اعتبار، حق برداشت مخصوص و حداکثر دسترسی به منابع مالی صندوق می‌باشد. اکنون مجموع سهمیه‌های هفت کشور عمده سرمایه‌داری جهان یعنی ایالات‌متحده آمریکا، انگلیس، آلمان، فرانسه، ژاپن، کانادا و ایتالیا به اضافه عربستان سعودی ۵۰ درصد از سرمایه صندوق بین‌المللی پول را تشکیل می‌دهند. اما نکته قابل بحث اینجاست که نهادهای مالی بین‌المللی یعنی بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول به

بررسی بحران ارزی و راهکارهای پیش روی دولت در گفت و گو «صیانت پایدار» با پورابراهیم

انعقاد پیمان های چند جانبه پولی؛ راه فرار از فشار تحریم ارزی

کبری آجربندیان

اکنون با توجه به بروز چالش های بین المللی جدید همچون خروج آمریکا از برجام و اعمال تحریم های ظالمانه علیه کشورمان، بحران ارزی بیش از گذشته خودنمایی می کند. بر همین اساس اتخاذ راهکارهای عملیاتی و فوری برای خروج از این بحران ضروری می نماید. راهکارهایی که برخی از آنها را محمدرضا پورابراهیمی نماینده مردم کرمان و رییس کمیسیون اقتصادی مجلس دهم در انعقاد پیمان های پولی، خروج از تک ارزی بودن، جایگزینی ارزهای دیگر و استفاده از ارز دیجیتال بر می شمارد. متن کامل گفتگوی ماهنامه صیانت پایدار با وی در ادامه می آید:

سوال: از روزهای نخست آغاز بحران ارزی، مجلس آشفتنگی بازار ارز را ناشی از کم کاری بانک مرکزی خواند. نظر شما در این باره چیست؟

پاسخ: بله همین طور است. به نظرم، عامل اصلی در ایجاد افزایش بی رویه نرخ ارز، سیاست های غلط و اشتباه بانک مرکزی بود. ما هم از همان ابتدا برای کمک به دولت آماده ارائه طرحی دو فوریتی برای کنترل بازار بودیم ولی در همان زمان، آقای جهانگیری نرخ ارز ۴۲۰۰ تومانی را اعلام کردند و این طرح هم به تعویق افتاد.

سوال: به اعتقاد شما، خروج ارز از کشور نقشی در برهم خوردن تعادل بازار نداشت؟ آیا تنها بانک مرکزی در این زمینه قصور ورزیده و یا مقصر است؟

پاسخ: بدون شک خروج ارز در تعادل بخشی و منابع و مصارف ارزی در کشور موثر است، اما نقش سیاست های غلط بانک مرکزی را نمی توان کم رنگ تر از خروج ارز در نظر گرفت. به عنوان مثال، عدم نظارت جدی بانک مرکزی و عدم برنامه ریزی دقیق برای مدیریت ارز بود که منجر به منفی شدن حساب سرمایه ای کشور شده است. این موضوعات به هم وابسته هستند چرا که منفی شدن سرمایه کشور حکایت از خروج ارز می کند. همچنین آمار صندوق بین المللی پول که خروج ۲۷ میلیارد دلار سرمایه از کشور را تایید

می کند، به دلیل عدم مدیریت صحیح بانک مرکزی بر بازار ارز و عدم اجرای پورتال ارزی بود که در دولت دهم کلید خورده ولی اجرای آن ابتر ماند.

سوال: آیا سامانه نیما، ادامه سیاست های پورتال ارزی دولت نیست؟

پاسخ: در واقع سامانه نیما همان پورتال ارزی دولت دهم است. دولت دوازدهم بالاخره به این نتیجه رسید که باید این سامانه راه اندازی شود. این موضوعی بسیار مهم و اساسی به منظور نظارت و کنترل بازار ارزی است. سامانه ای که در آن به توان تمام مبادلات ارزی را به طور کامل رصد و شناسایی کرد. بر اساس اطلاعات دولتی ها، عرضه کنندگان ارز می توانند موجودی خود را در این سامانه ابراز و در اختیار متقاضیان قرار دهند. به عبارتی عرضه و تقاضا در این سامانه شناسایی می شود. هدف اصلی از راه اندازی این سامانه آماده سازی زیرساختی بود برای بازگرداندن ارزهایی که در نتیجه معاملات اقتصادی، خارج از کشور مانده است. بر این اساس می توان از نیما به عنوان یک راهکار نام برد.

سوال: خروج ارز از چه راه هایی ممکن است و چگونه می توان آن را کنترل کرد؟

پاسخ: خروج ارز از کشور راه های مختلفی دارد؛ نخست صادراتی است که ارز ناشی از آن به داخل کشور باز نمی گردد. تاکنون مصوبه ای مبنی بر این که عدم ورود ارز ناشی از صادرات به کشور، خلاف قوانین باشد نداشته ایم اما به تازگی دولت در این باره مصوبه ای داشته است. یکی دیگر از راه های خروج ارز از کشور، ثبت سفارش کالاهایی است که وارد کشور نشده اند، یعنی ارز به تولیدکننده خارجی داده می شود، ولی کالا وارد کشور نمی شود؛ در واقع واردات و صادرات صوری انجام می گیرد. روش سوم خروج ارز از کشور، بیش از اظهاری و کم اظهاری است؛ یعنی در صادرات مثلاً عددی که اعلام می شود ۱۰۰۰ واحد باشد در صورتی که به جای آن ۱۵۰۰ واحد صادر شده باشد، یا اگر قیمت کالایی که وارد کشور

سوال: دنیا تاکنون تجربه موفق‌تری در این حوزه داشته است؟

پاسخ: بله. بعد از جنگ جهانی دوم صندوق بین المللی پول، یک واحد پولی به نام SDR را تعریف کرد. این پول، ماهیت خارجی نداشت و کشورها با راحتی بدون اینکه نیاز به جابه‌جایی دلار داشته باشند می‌توانستند با همین SDR تسویه کنند و امور حسابداری معاملات آنها در صندوق بین‌المللی پول انجام می‌شد.

سوال: در این زمینه‌ها، نیاز به قانونگذاری جدید وجود دارد؟

پاسخ: دولت مطابق سیاست‌های بالا دستی باید از دلار به سمت ارزهای دیگر حرکت می‌کرد. ما سال‌های قبل هم در مجلس مطرح کرده بودیم که فارغ از تمام شرایط منطقه‌ای و پیش‌بینی‌ها مبنی بر شیطنت دوباره آمریکا و از سرگیری تحریم‌ها و ... باید از شکل تک ارزی بودن خارج شویم زیرا خیلی از دولت‌ها به این سمت رفتند که با تعریف ارزهای محلی و منطقه‌ای بتوانند موضوع جدا شدن از ارز غالب دنیا یعنی دلار را عملیاتی کنند.

سیاس از وقتی که در اختیار ما قرار دادید من هم تشکر می‌کنم.

می‌شود، ۵۰۰ واحد باشد ولی ۱۵۰۰ واحد اعلام شود و ارز ۱۵۰۰ برای آن اختصاص داده می‌شود، در صورتی که ۱۰۰۰ واحد این ارز در خارج از کشور می‌ماند که در نهایت، این خروج سرمایه از کشور باعث می‌شود خالص حساب سرمایه‌ای کشور در حوزه مسائل ارزی تحت تاثیر قرار گیرد.

سوال: در زمان دولت دهم، اعلام شد که بین ۱۰۰ تا ۲۰۰ میلیارد دلار ارز از کشور خارج شده، آیا اکنون عدد مشخصی از ارزهای خارج شده وجود دارد؟

پاسخ: یکی از مشاوران اقتصادی دولت اعلام کرده که در سال ۹۶ بیش از ۳۰ میلیارد دلار ارز از کشور خارج شده است، اما با توجه به منفی شدن خالص حساب سرمایه، عددی که اعلام شده بیش از رقمی بوده که از سوی ما اعلام شده است.

سوال: شما قبلاً به پیمان‌های پولی و سوآپ ارزی به عنوان یکی از راهکارهای خروج از سیطره دلار اشاره داشتید. این موضوع تا چه اندازه عملیاتی است؟

پاسخ: انعقاد پیمان‌های دوجانبه و چندجانبه پولی بین کشورها، یکی از راه‌هایی است که می‌تواند از میزان نفوذ دلار و خطر آفرین شدن آن در حوزه ارزی بکاهد. ما در برنامه ششم توسعه به دولت تکلیف کردیم که حوزه پیمان‌های پولی را در نقل و انتقال فعالیت‌های بازرگانی در ارتباط با کشورهایی که با ما مراودات اقتصادی دارند فعال کند، برای این منظور باید توافقاتی بین کشورها وجود داشته باشد تا بتوانیم بر آن اساس، این پیمان را عملیاتی کنیم.

سوال: آیا کشورهای دیگر هم از این پیمان پولی استقبال کرده‌اند؟

پاسخ: بله. برخی از کشورها پیمان‌های پولی را اجرایی کردند. برای مثال می‌توان به روسیه، هند و کره جنوبی و بسیاری از کشورهای دیگر اشاره کرد که این هماهنگی‌ها را بین خودشان انجام دادند.

سوال: شما پیشنهاد دهنده استفاده از ارز دیجیتال بودید. آیا ارز دیجیتال یک راهکار عملیاتی است؟

پاسخ: به نظرم در کنار پیمان پولی می‌توانیم از مکانیزم ارز دیجیتال استفاده کنیم که البته قواعد و ضوابط خاص خود را دارد.

سوال: آیا بانک مرکزی به عنوان متولی امر، وارد این حوزه شده است؟

پاسخ: خیر، بانک مرکزی هنوز وارد این عرصه نشده است و به جای آنکه اصل ماجرا را بررسی کند مصادیق مورد استفاده مردم را مبنا قرار داده است. برای مثال، موضوع " بیت کوین " که مصادیق ارز دیجیتال است، نباید ملاک ماهیت ارز دیجیتال و تصمیم بر استفاده از آن باشد. فراموش نکنیم که ما بر ورود ارز دیجیتال تولیدی دیگر کشورها تاکید نداریم اما برای گشایش گره‌های اقتصادی خود می‌توانیم از این ابزار استفاده کنیم. به نظر من غفلت از ابزار مهمی چون ارز دیجیتال از نقاط ضعف بانک مرکزی است.

- یکی از مشاوران اقتصادی دولت اعلام کرده که در سال ۹۶ بیش از ۳۰ میلیارد دلار ارز از کشور خارج شده است
- در برنامه ششم توسعه به دولت تکلیف کردیم که حوزه پیمان‌های پولی را در نقل و انتقال فعالیت‌های بازرگانی در ارتباط با کشورهای با ما مراودات اقتصادی دارند، فعال کند
- موضوع بیت کوین که مصادیق ارز دیجیتال است، نباید ملاک ماهیت ارز دیجیتال و تصمیم بر استفاده از آن باشد

«صیانت پایدار» بررسی می‌کند

شکاف قومیتی؛ تهدید یا فرصت؟!

علی صیدی

وقتی از قوم سخن می‌گوییم یک زندگی دور و دراز در یک سرزمین مشخص را در ذهنمان مجسم می‌کنیم که در یک سفر طولانی چندین هزار ساله تاریخی داستانی شگفت‌انگیز از تحولات، فراز و نشیب‌ها و افت و خیزها و کامیابیها و ناکامی‌های گوناگونی را بازگو می‌کند. در واقع قوم عبارت از یک جمعیت انسانی مشخص با یک افسانه اجداد مشترک، عناصر فرهنگی، پیوند با یک اعتقاد، آگاهی و فرهنگ مشترک را داراست. در علوم اجتماعی معاصر عموماً یک گروه قومی به صورت مجموعه‌ای از تنوع‌ها و ویژگی‌های برآمده از دین، فرقه، طبقه، منطقه، زبان، تبار، نژاد، فرهنگ و... تعریف میشود که گاه یک قوم به تنهایی فقط یکی از این عناصر را در بر گرفته و با آن منطبق است و گاهی نیز شامل ترکیبی از آنهاست.

جهان سال‌ها، سده‌ها و هزاره‌ها با تنوع قومی زبانی و نژادی و مذهبی جلو آمده است.

نتیجه برخی زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی و گاه تحریکات خارجی با استفاده از این زمینه تنوع قومی با عوارض امنیتی همراه بوده است. عملکرد سیاسی قومیت امروزه و با وجود بالاگرفتن مفاهیمی مانند آزادی، دموکراسی و استقلال در سراسر جهان پر اهمیت‌تر از هر زمانی است. در حقیقت دو نگاه متفاوت به قضیه قومیت و قوم‌گرایی وجود دارد. برخی صاحب‌نظران تنوع قومی را موتور محرکی برای پیشرفت اقتصادی و پایداری سیاسی می‌دانند اما گروهی دیگر تکثر قومیتی را تهدیدی علیه امنیت ملی و هویت واحد سرزمینی قلمداد می‌کنند که هر کدام از دو گروه فوق مباحث خود را منطبق بر یافته‌های تجربی می‌دانند. گروه دوم استدلال می‌کنند که در کشورهای با گروه‌های قومی متکثر احتمال تنش و تعارض بین قومیت‌ها بالاست و فرایند ملت‌سازی را با مشکل مواجه می‌کند. آنها همچنین تأکید دارند که در کشورهای دارای تنوع قومی بالا گروه‌های اقلیت احساسات ملی بسیار ضعیف‌تری نسبت به گروه‌های اکثریت دارند. در کشور ما نیز توجه به قومیت‌ها وارد حوزه نظری جدیدی شده است. گروه‌های عمده قومی در ایران فارس، لر، ترکمن، کرد، بلوچ و آذری‌زبان‌ها می‌باشند. در کنار این قومیت‌های

مسئله چگونگی انسجام قومی و چند و چون مدیریت اقوام مختلف در یک پهنه سرزمینی از قرن نوزدهم به ادبیات جامعه‌شناسی سیاسی دنیا ورود کرده است. ایده‌آل‌ترین حالت برای یک کشور این است که ملت، نژاد، فرهنگ، قومیت، زبان و مذهب آنها دقیقاً یکی باشد اما چنین تیپ ایده‌آلی تقریباً غیرممکن است. در واقع کمتر کشور همگن زبانی، فرهنگی و قومیتی در جهان وجود دارد. هزاران هویت قومی در جهان وجود دارد. بیش از ۶۹۰۰ زبان در جهان تکلم می‌شود و تقریباً اکثر کشورها با تنوع قومی و زبانی و مذهبی مواجه هستند. در این بین خاورمیانه مهد تنوع‌ها و تبانیات است. کشور ما ایران نیز سرزمینی است که در جریان تحولات گوناگون تاریخی و حرکت‌های جمعیتی، ترکیبی از اقوام را در خود جای داده است. سرزمین ایران با ۲۴ درصد همانندگی در رده شانزدهم کشورهای جهان از لحاظ تنوع قومی قرار دارد و این نشان‌دهنده اهمیت این موضوع در ایران می‌باشد. تنوع قومی را می‌توان نوعی فرصت تلقی کرد. حضور فرهنگی اقوام همواره در طول تاریخ منجر به زایش و پویایی فرهنگی کشور شده است؛ معجزه‌ها در

صلی‌بیش
از صد گروه
قومی کوچکتر نیز
وجود دارد. در واقع ایران
جزو کشورهای پلی‌ژنیک
است اما تفاوتی که با دیگر
کشورهای پلی‌ژنیک دارد این
است که این گروه‌های قومی اخیراً
به ایران مهاجرت نکرده‌اند بلکه بومی
این سرزمین‌اند و هزاره‌ها را با هم زیسته‌اند.
هرچند که در مقطعی ممکن است تحت
تأثیر تحولات سیاسی، اقتصادی این همزیستی

کاهش نابرابری و تعارض ناشی از آن در بین قومیت‌ها نبوده است. اگر توسعه را به مانند یک سیستم اقتصادی که دارای ورودی و خروجی است در نظر بگیریم تنوع قومی در یک کشور می‌تواند به مثابه تنوع در ورودی‌های این سیستم تلقی شود که خودبه‌خود خروجی متنوع‌تری را به همراه خواهد داشت. قومیت‌های متنوع اگر به‌خوبی درک شده و مدیریت شوند می‌توانند نشانگر تنوع در علائق، مهارت‌ها، توانمندی‌ها و ظرفیت‌ها باشند و بسترساز توسعه و پیشرفت و امنیت قرار بگیرند.

در نقطه مقابل بی‌شک ضعف یا ناکامی کشورها در یکپارچه‌سازی گروه‌های اجتماعی گوناگون و تبدیل آنها به نیروهای سیاسی - اجتماعی متحد، تهدیدات جدید امنیتی را به همراه می‌آورد؛ زیرساخت‌های کلان سیاسی را پاره پاره کرده و به تضعیف توان سیاسی‌سازی و قابلیت پاسخگویی نظام سیاسی می‌انجامد. در کشور ما و از نگاه پدافند غیر عامل هر اقدامی که بتواند سبب انسجام قومی بیشتر شده و واگرایی اقوام مرزنشین را کاهش دهد یقیناً به افزایش اقتدار و امنیت ملی کشور کمک می‌کند. با توجه به بافت فرهنگی کشور و ترکیب قومیتی آن و نیز پتانسیل‌های تهدیدآفرینی اقوام علیه امنیت ملی، همچون مرزنشینی اقوام، استقرار اقوام مشابه در مناطق همجوار کشور همسایه، موازی بودن، منطبق بودن مرزهای قومی بر مرزها و گسل‌های مذهبی، زبانی، تحولات منطقه‌ای و تسریع در روند ارتباطات و انفجار اطلاعات نیاز به یک برنامه‌ریزی منسجم و اصولی و تخصیص منابع و امکانات با در نظر گرفتن شرایط، خواسته‌ها و ویژگی‌های جغرافیایی، فرهنگی و استراتژیکی هر قوم لازم و ضروری به نظر می‌رسد.

به چالش کشیده شده باشد. آنچه که اهمیت موضوع را بیشتر می‌کند این است که عمده گروه‌های قومی کشور در مرزها ساکن هستند و دور تا دور کشور را گروه‌های قومی فراگرفته است که اکثر آنها عقبه قومی در کشورهای همجوار نیز دارند. طول مرزهای بین‌المللی ایران در حال حاضر حدود ۷۸۱۶ کیلومتر می‌باشد که زمینه‌ساز همجواری ۱۵ استان را با ۱۵ کشور همسایه فراهم نموده است. یکی از مهمترین عواملی که می‌تواند هویت ملی را در گروه‌های قومی تقویت کند و آنها را به فرصت تبدیل کند توجه به ظرفیت‌های توسعه‌ای مناطق آنهاست. اعضای یک ملت اگر احساس کنند در دستیابی به حق و حقوق موقعیتی برابر دارند هویت ملی بحران کمتری خواهد داشت، اما اگر اقوامی نتوانند خود را با فرایند ملت‌سازی، ادبیات ملی، زبان رسمی، تعلیمات عمومی و مذهب رسمی هماهنگ سازند به حد شهروند درجه دوم سقوط کرده و از برخی حقوق محروم و به حاشیه رانده می‌شوند و احساس محرومیت موجب تقویت هویت‌های مادون ملی مانند قومیت، نژاد، محله‌گرایی و... می‌شود و محرکی برای دست زدن به اعمال سیاسی و خشونت می‌گردد.

در واقع مهمترین ابزاری که دولت می‌تواند از آن سود جست و همگرایی اقوام با دولت مرکزی را افزایش دهد، توسعه متوازن منطقه‌ای است. توسعه‌ای که هدفش برقراری عدالت اجتماعی و توزیع ثروت و رفاه اجتماعی در میان مناطق مختلف یک کشور است. هیچ موضوعی به اندازه توسعه اقتصادی مورد قبول روشنفکران راست و چپ، به عنوان عامل

درواقع می‌توان اینگون جمع‌بندی و نتیجه‌گیری کرد که تکرر قومیتی در کشور ما به خودی خود تهدید نیست بلکه تحت شرایطی می‌تواند به فرصت تبدیل شود. این نوع نگاه سیاست‌گذاران و مدیران سطح کلان کشور و رویه برنامه‌ریزی آنهاست که می‌تواند قومیت را به فرصت یا تهدید تبدیل کند. آنچه که امروزه و در شرایط حساس منطقه‌ای در ارتباط با اقوام باید انجام گیرد انتقال محورهای توسعه به مناطق آنهاست. اگر در قومیت‌های مختلف کشور این احساس پدید آید که جایگاهی برابر در استراتژی‌ها و برنامه‌های توسعه دارند و ابرهای پیشرفت و توسعه به یکسان بر آسمان آنها پراکنده شده است بی‌تردید مرزدارانی متعهد و مطمئن و بازوهای توانمند برای امنیت و پیشرفت کشور هستند.

ترندهای رسانه‌های دشمن برای تضعیف سرمایه اجتماعی

امین گودرزی

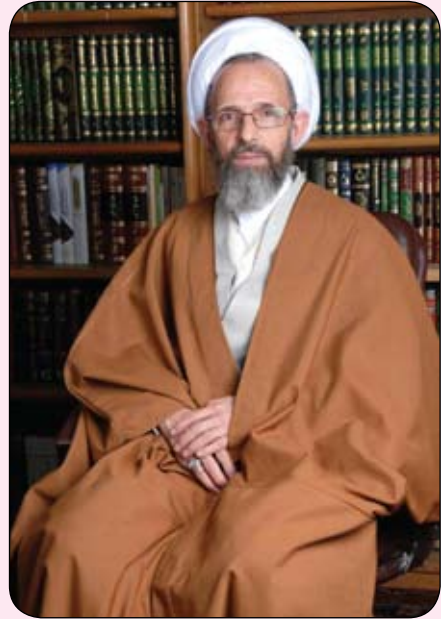
فضای کنونی جامعه ما به سبب تحرکات دشمنان خارجی و البته تلاطم‌های اقتصادی اجتماعی و سیاسی داخلی به سمت وسویی حرکت می‌کند که می‌توان گفت در صورت عدم مدیریت و عدم توجه کافی ناامنی روانی را به دنبال خواهد داشت.

باید گفت تهدیدات دشمنان و همچنین آشفتگی‌های اقتصادی برای بار اول نیست که در فضای کشور رخ می‌دهد. چیزی که عمق نگرانی را زیاد می‌کند دامن زدن بر ناامنی روانی و اجتماعی و عدم مدیریت درست بر افکار جامعه است. در ادامه به تشریح مفهوم امنیت بویژه امنیت روانی خواهیم پرداخت. امنیت از ریشه لاتین Securitas است که در لغت به معنای نداشتن دلپره و دغدغه می‌باشد. بنابراین معنای لغوی امنیت، رهایی از تشویش، اضطراب، ترس یا احساس آرامش و اطمینان خاطر از عدم تعرض به جان، مال، کار و سایر حقوق انسان است. پس مفهوم امنیت مترادف با در امان بودن است. به عبارتی دیگر موقعی می‌گوییم امنیت عینیت یافته که افراد جامعه، برخوردار از ایمنی، آرامش، آسودگی و خاطر جمعی باشند و از عوامل و موجبات ترس و وحشت نیز اثری نباشد.

امنیت برآمده از جامعه است. به عبارتی دیگر امنیت محصول تعامل ساختارهای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی است. امنیت از مهمترین و اساسی‌ترین کنش‌ها و انگیزه‌های انسانی سرچشمه می‌گیرد. کنش‌هایی که با ذات هستی انسان و به تعبیر دیگر با زندگی انسان پیوندی جدانشدنی دارد. امنیت از نیازهای حیاتی هر فرد و هر اجتماع محسوب می‌شود. درست به همین خاطر است که مازلو در طبقه‌بندی هرم نیازهای اساسی انسان نیاز به ایمنی را در طبقه دوم سلسله مراتب نیازها رتبه‌بندی نموده است.

امنیت علاوه بر بعد عینی آن، یک مقوله ذهنی با زمینه روانشناختی نیز هست که در قالب احساس امنیت تجلی می‌یابد. احساس امنیت (Secure feeling) پدیده روانشناختی - اجتماعی است که دارای ابعاد گوناگونی می‌باشد. این احساس ناشی از تجربه‌های مستقیم و غیرمستقیم افراد از شرایط اوضاع و محیط پیرامونی است و افراد مختلف به صورت‌های گوناگون آن را تجربه می‌کنند. به لحاظ روش‌شناسی احساس امنیت سازه چندبعدی است و در ارتباط با شرایط اجتماعی و افراد مختلف به گونه‌های متفاوت ظهور یافته و به اشکال مختلف قابل سنجش و اندازه‌گیری است. همانطور که گفته شد یک بعد مهم امنیت و شاید مهمترین بعد آن امنیت روانی است. جامعه سالم پیش از آنکه به آسایش نیاز داشته باشد، به امنیت روانی نیازمند است؛

حمید اسدی

حجت‌الاسلام والمسلمین محمود رجبی، عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه قم در گفتگو با خبرنگار ماهنامه «صیانت پایدار» با اشاره به وضعیت سیاسی کنونی و تلاش دشمن برای تزیق ناامیدی میان مردم گفت: دشمن از دو طریق در حال القاء ناامیدی در کشور است، اول آنکه در یک جریان سیستمی فراگیر شروع به افشاگری و به نوعی برجسته‌سازی مشکلات و مسائل اقتصادی، سیاسی و اجتماعی کرده و فضای جامعه را غوطه‌ور در مشکلات نشان می‌دهد و از سوی دیگر نظام را فاقد اراده لازم برای حل مشکلات معرفی می‌کند.

وی افزود: جریان سیستمی دشمن که در دوره اصلاحات نیز تلاش کرد القاء کند،

مشکلات داخلی تنها با اقتدا کردن به ابرقدرت جهانی میسر است اکنون نیز با وخیم نشان دادن وضعیت اقتصادی و سیاسی تلاش می‌کند اذهان عمومی را مجاب کند باید از خط و نشان‌های دشمن ترسید و به زیاده‌خواهی‌های آمریکا تن داد.

رجبی با اشاره به تأکیدات مقام معظم رهبری خاطر نشان کرد: رهبر معظم انقلاب طی دهه‌های اخیر دایم و به‌طور مستمر بر اتکا به منابع داخلی اعم از نیروی انسانی و کالا تأکید کردند و استقلال واقعی را در توانمندسازی داخلی می‌دانند این در حالیست که در ۴ سال گذشته توجه به واردات و تجمل‌گرایی به اوج خود رسیده است.

عضو جامعه مدرسین قم همچنین تصریح کرد: اتکا به خدا و تاسی به ولایت فقیه با توجه به مواهب الهی در ایران و نیروی انسانی کارآمد تنها راه برون‌رفت از بحران کنونی است.

عضو جامعه مدرسین قم همچنین با اشاره به وضعیت اقتصادی مردم و افشاگری‌های صورت گرفته متخلفان اقتصادی گفت: چه جریان افشاگری‌های تخلفات اقتصادی مسئولان و وابستگان آنها بازی روانی و شایعه‌سازی باشد و چه در واقعیت تخلفاتی صورت گرفته باشد، وظیفه قوه قضائیه آن است که با برخورد قاطع با متخلفان دانه‌درشت در هر موقعیت و مقامی که باشند احکام حقوقی و جزائی را اجرا کند.

رجبی خاطر نشان کرد: برخورد محکم قوه قضائیه می‌تواند اعتماد مردم به نظام را تقویت کرده و فتنه‌گری‌های صورت گرفته مبتنی بر فقدان اراده نظام برای برخورد با متخلفین قضائی را در هم شکند.

وی همچنین افزود: برخورد قاطعی که منجر به اجرای حکم شده و متخلفان احتمالی را در هر مسئولیتی عزل کند، علاوه بر تقویت اعتماد عمومی، بیت‌المال را از چپاول نجات داده و زمینه عبرت سایرین را فراهم می‌کند.

عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه قم همچنین گفت: برخورد با تخلف اقتصادی و نظارت بر عملکرد مسئولین به گونه‌ای که برای همگان مشخص شود میزان دارائی و ثروت مسئولان و وابستگان آنها در دوره مسئولیت چقدر است باید برای اذهان عمومی مشخص شود.

رجبی خاطر نشان کرد: انتشار اخبار مبتنی بر فساد اقتصادی مسئولان و وابستگان آنها اصلی‌ترین و موثرترین فعالیت سیستمی دشمن است که راهکار برخورد آن تنها ورود قاطع قوه قضائیه است که بارها مورد تأکید رهبری قرار گرفته و باید با عزل و بازگشت اموال بیت‌المال همراه باشد.

دشمن با افشاگری‌های مفرضانه و نشان دادن مشکلات پیچیده اقتصادی تلاش می‌کند با تزیق ناامیدی، اقتدا به بیگانه را تنها راه نجات نشان دهد این در حالیست که برخورد قاطع قوه قضائیه با متخلفان اقتصادی می‌تواند اعتماد عمومی به نظام را تقویت کند

«صیانت پایدار» گزارش می‌دهد

بازی روانی آمریکا با واژه‌های به نام «جنگ»

■ سردمداران ایالات متحده می‌کوشند تا بار روانی خروج غیرقانونی خود از برجام را به ملت ما تحمیل کنند. آنها مدام بر این طبل می‌کوبند که جنگی قریب الوقوع در حال نزدیک شدن است و فضای فکری و روانی سرمایه‌گذاران خارجی را نیز از این طریق مخدوش می‌کنند. آمریکا می‌خواهد با بازی کردن با واژه تحریم و زمانبندی‌های صوری آن فشار روانی را بر روی جامعه زیاد کرده و از طریق این فشار روانی شیرازه اقتصادی و سیاسی ما را نشانه برود

سرد نیز قدرت‌ها به شدت به دنبال استیلا بر سپهر روانی یکدیگر بودند و این مسابقه بیش از آنکه بر روی تسلیحات اتمی باشد بر روی روانشناسی بود. یکی از معروفترین و بحث‌انگیزترین این پروژه‌ها در دوران جنگ سرد پروژه ام کا اولترا (MKUltra) بود که یک برنامه زیر نظر سیا و با همکاری ده‌ها دانشگاه و انجمن تخصصی و موسسه تحقیقاتی بود که سعی می‌کرد دارویی را برای کنترل ذهن تولید کند و تاثیر آن به روش‌هایی مانند هیپنوتیزم، اختلال در خواب؛ ناهنجاری کلامی و جنسی در فرد نمود می‌یابد. بعدها و در دوران جدید نیز رسانه‌های خبری مانند صدای آمریکا توسط آمریکا و راشاتودی توسط روسیه با همین هدف جنگ روانی راه‌اندازی شدند که هم‌اکنون نیز به کار خود ادامه می‌دهند. به هر تقدیر امروزه از جنگ‌های روانی با عنوان جنگ جهانی جدید یاد می‌شود چرا که به مدد تکنولوژی‌های نوین ارتباطی در سریع‌ترین زمان ممکن و از دورترین فاصله می‌توان عملیات روانی را پیش برد.

امروزه ایالات متحده به عنوان امپریالیسم جهانی و دشمن بی‌چون و چرای ملت ما از هیچ ابزاری برای زمین‌گیر کردن جمهوری اسلامی ایران فروگذار نمی‌کند و درست زمانی که جنگ فیزیکی را دور از دسترس و پرمخاطره می‌بیند به عملیات روانی روی می‌آورد که البته همانطور که گفته شد این نوع جنگ علیه ملت ما نیز تازگی ندارد. تنها تاکتیک‌های آن متفاوت است. سردمداران ایالات متحده می‌کوشند تا بار روانی خروج غیر قانونی خود از برجام را به ملت ما تحمیل کنند. آنها مدام بر این طبل می‌کوبند که جنگی قریب الوقوع در حال نزدیک شدن است و فضای فکری و روانی سرمایه‌گذاران خارجی را نیز از این طریق مخدوش می‌کنند. آمریکا می‌خواهد با بازی کردن با واژه تحریم و زمانبندی‌های صوری آن فشار روانی را بر روی جامعه زیاد کرده و از طریق این فشار روانی شیرازه اقتصادی و سیاسی ما را نشانه برود. در چنین جوی وظیفه مدیریت کلان کشور، مهندسی روانی جامعه و تلاش برای ایجاد امنیت و ثبات روانی است. در این بین بدون تردید نقش رسانه‌ها و مراکز فرماندهی مدیریت افکار عمومی بسیار مهم و تاثیرگذار است. تخریب روانی، متعاقب آن تخریب اقتصادی و اجتماعی و در نهایتاً تخریب سیاسی پروژه دشمن در فضای فعلی جامعه است چرا که به‌خوبی از اقتدار نظامی ما و شکست پروژه حمله نظامی آگاه است و سرمایه‌گذاری خود را به حوزه‌های دیگر گسیل داشته است.

زیرا در سایه امنیت و آرامش است که هر کار خرد و کلان شدنی و دست‌یافتنی است. از این رو دغدغه امنیت در همه شاخه‌های آن به‌ویژه امنیت روانی و آرامش جمعی، مهمترین مسئولیت دولت‌ها و خواسته ملت‌ها و جوامع به شمار می‌رود. هر گونه تهدیدی نسبت به امنیت روانی جامعه به معنا و مفهوم تهدید سلامت جامعه و نابودی و متلاشی‌شدن همگرایی و انسجام و در نهایت اساس انسانیت است؛ زیرا انسان پیش از آنکه به غذا توجه داشته باشد، نیازمند امنیت روانی است. به یک معنا انسان ممکن است برای رهایی از گرسنگی و تشنگی به خطر تن دهد و امنیت جانی و مالی خویش را در معرض خطر قرار دهد، ولی سلب امنیت روانی به حذف انسانیت می‌انجامد. دشمنان هر جامعه‌ای به سبب آگاهی از ارزش و اهمیت امنیت روانی جامعه می‌کوشند تا به تخریب آن دست یازند و با ایجاد بحران‌های گوناگون، بستر مناسبی برای فروپاشی جامعه فراهم آورند.

حال که به خوبی آگاهییم که یک عملیات گسترده روانی و یک جنگ روانی تمام عیار علیه این مملکت در جریان است و شعله‌های این جنگ با تنش‌های بین‌المللی مانند نوسانات نرخ ارز و طلا و نفت و موضوعات داخلی از جمله فساد، اختلاس و دیگر اقدامات سوء اجتماعی و اقتصادی شعله‌ورتر می‌شود چه راهکاری باید اندیشید.

به نظر می‌رسد رها کردن مدیریت روان جامعه می‌تواند تبعات سنگینی به بار بیاورد بنابراین هم شناخت ابعاد این جنگ و هم راه مقابله با آن در این شرایط بسیار حیاتی است. براساس دکترین عملیات روانی ناتو عملیات روانی، سلسله‌فعالیت‌های روانشناسانه‌ای را شامل می‌شود که در زمان صلح، بحران و جنگ، برای تأثیرگذاری بر نگرش و رفتار مخاطبان بی‌طرف، خودی و دشمن طرح‌ریزی شده و در روند دستیابی به اهداف سیاسی و نظامی مؤثرند. در حقیقت عملیات روانی یک فرایند برنامه‌ریزی شده برای انتقال یک پیام به مخاطب هدف جهت شکل‌دهی به نگرش، احساسات، استدلال‌ها و رفتار او و نهایتاً متقاعد کردن اوست. همانطور که گفته شد این عملیات جنگ و صلح نمی‌شناسد و در همه حال می‌تواند در جریان باشد و مخاطب آن می‌تواند فرد گروه یا جامعه باشد. عملیات روانی قدمتی طولانی دارد. استفاده از ارباب‌ها در جنگ‌های قدیم علاوه بر آنکه برای جابجایی پیاده نظام مورد استفاده قرار می‌گرفت به جهت ایجاد گرد و خاک و سروصدا به عنوان یک ابزار جنگ روانی جهت تضعیف روحیه دشمن نیز قلمداد می‌شد. بعدها نیز استفاده از فیل‌های غول‌پیکر در جنگ‌ها و حملات نظامی بیشتر جنبه ارباب روانی داشت. جی. اف. سی. فولر، مورخ و تحلیلگر نظامی بریتانیا، نخستین کسی است که واژه جنگ روانی را در سال ۱۹۲۰ میلادی به کار برد. در طول جنگ جهانی دوم نیز تاکتیک‌های روانشناختی توسط طرفین جنگ بارها به کار برده شد آنها از روشهایی مانند پخش کردن بروشور و یا انتشار اخبار کذب از رادیو برای به‌هم‌ریختن فضای روانی نظامیان استفاده می‌کردند. در دوران جنگ

تحلیل راهبردهای آمریکا در جنگ هیبریدی

اندرو کوربیکو

نویسنده کتاب «جنگ ترکیبی: رویکرد تطبیقی غیرمستقیم تغییر رژیم»

جنگ ترکیبی را به انحاء مختلف می‌توان تعریف کرد، اما کتاب من به طور مشخص بر تحریک‌های خارجی مناقشات هویتی درون کشور هدف که از طریق سازمان‌های غیردولتی، جنگ اطلاعاتی و دیگر روش‌ها برای برانگیختن آشوب‌های «انقلاب رنگی» که سپس به جنگ نامتعارف بدل می‌شود، متمرکز است. ساده‌تر بگویم، این مفهوم ناظر بر این است که کشورهای خارجی مانند ایالات متحده، چطور در نقاط مختلف جهان تظاهرات را به راه می‌اندازند و سپس برخی از شرکت‌کنندگان را به سمت به دست گرفتن سلاح علیه حکومت و ارتکاب اقدامات تروریستی، سوق می‌دهند. ایالات متحده دریافته که به‌راه انداختن جنگ‌های نیابتی علیه دشمنانش از طریق تبدیل مردم آن کشور به مخالفان حکومت، از تجاوز مستقیم نظامی به کشورها، نظیر آنچه در عراق اتفاق افتاد، مقرون به صرفه‌تر است. اگر فشار محدود بتواند کشور هدف را به امتیازدهی سیاسی وادارد (گزیدن رژیم)، در آن صورت دیگر به گسترش آن به سطح براندازی حکومت (تغییر رژیم) و یا تغییر قواعد بازی از طریق اصلاح قانون اساسی (بازآرایی رژیم)، نیازی نیست. رخدادهای موسوم به «بهار عربی» هم واقعا یک تلاش همه‌جانبه هماهنگ برای انقلاب رنگی در سرتاسر شمال آفریقا و شام بود که مداخله نظامی متعارف در لیبی را هم در بر داشت تا بتوان راهبرد «رهبری از پشت» را هم در سطح جنگ نیابتی حکومت‌ها (از طریق تشویق اروپایی‌ها به پیشبرد تهاجم) آزمود و جنگ تروریستی جاری در سوریه و تبعات دیگری را هم به همراه داشت. به راه افتادن تروریسم شهری در اوکراین، موسوم به «یورو میدان» هم نمونه دیگری از جنگ ترکیبی است.

ممکن است جنگ‌های ترکیبی روندی بسیار سریع به نظر برسند، اما در حقیقت این جنگ‌ها پیش از آنکه به فاز پرتحرک برانگیختن یک انقلاب رنگی برسند، به مجموعه بزرگی از شرایط اجتماعی-اقتصادی نیاز دارند. باید کاری کرد که جمعیت هدف احساس کند که دارد مستقلانه و برای پیشبرد منافع خود و نه پیشبرد ناخواسته اهداف ایالات متحده، اقدام می‌کند. تحقق این امر، به یک جنگ سنگین رسانه‌ای که به صورت مشخص برای هر گروه هدف طراحی شده باشد نیاز دارد و معمولا هم یک محرک اقتصادی می‌خواهد که مردم را به خیابان‌ها بکشانند.

عنصر دوم (انگیزه اقتصادی) مهمترین عامل است، چراکه افراد بیشتر زمانی راغب به اقدام هستند که منافع مستقیم

شخصی آن‌ها، و نه مسائل ایدئولوژیک صرف، مطرح باشد. دلیل به کارگیری تحریم‌ها و دیگر ابزارهای مخرب اقتصادی برای حمله به ثبات یک کشور هم همین است.

هدف اصلی جنگ ترکیبی، برانگیختن گسل‌های موجود یا بالقوه درون جامعه کشور هدف از طریق تحریک مردم و سوق دادن آن‌ها به سمت درگیری با مقامات است. بعد از این مرحله، می‌توان از طریق رسانه‌های جریان اصلی یا جایگزین (هم داخلی و هم خارجی) این درگیری را از محتوای اصلی منحرف کرد، آن را به نحوی دیگر به تصویر کشید و بیش از آنچه هست نشان داد، تا درون آن کشور ناآرامی‌های بیشتری به راه افتاده و یک واکنش بین‌المللی که می‌تواند به تحریم‌های یک یا چندجانبه منجر شود، شکل بگیرد.

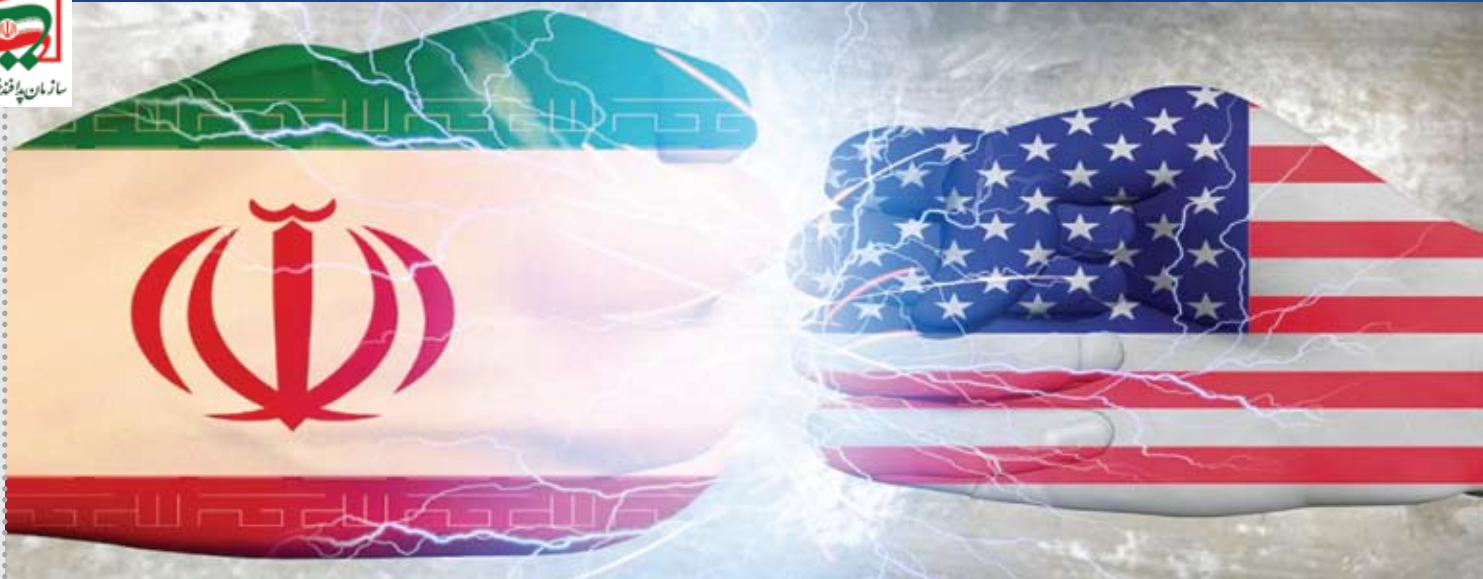
نکته‌ای که ذکر آن ضروری است، این است که پاسخ حکومت به این تحریکات نباید نامتناسب باشد، چراکه این کار دقیقا در راستای اهداف ایالات متحده است و نارضایتی‌های مشروعی ایجاد می‌کند که احتمالا پیش از این وجود نداشته‌اند، چراکه اغلب شرکت‌کنندگان در انقلاب‌های رنگی شهروندانی «خیرخواه» هستند، نه عوامل آمریکا.

باید گفت که ایالات متحده به گروه کوچکی از تحریک‌آفرینان حرفه‌ای اتکا می‌کند که به این جنبش‌ها نفوذ کرده و این شرکت‌کنندگان، عمدتا مسالمت‌آمیز را به سیر انسان، خود بدل می‌کنند و همزمان

با حمله به نیروهای پلیس، حکومت را به توسل به واکنش‌های خشونت‌بار تحریک می‌کنند. از طریق همین روش‌های غیرمستقیم است که یک سلول بسیار کوچک تروریستی تلاش می‌کند چرخه‌ای بی‌پایان از خشونت را بین حکومت و شهروندان به راه بیندازد. این چرخه سپس می‌تواند به یک انقلاب رنگی که پیشتر از طریق جنگ اطلاعاتی، سازمان‌های غیردولتی و فشار اقتصادی انتظار آن برای شهروندان و «جامعه بین‌الملل» ایجاد شده، تبدیل شود. می‌توان انتظار داشت که این وضعیت سپس به یک جنگ تروریستی تمام عیار مورد حمایت حکومت‌های خارجی، مانند آنچه که در سوریه رخ داد، منتهی شود. با این حال، روش‌هایی هم برای مقابله (با این جنگ ترکیبی) وجود دارد.

رشته نوظهور «امنیت دموکراتیک» اقدامات واکنشی و پیشگیرانه‌ای را بررسی می‌کند که یک کشور هدف می‌تواند برای ممانعت از موفقیت طرح‌های جنگ ترکیبی، به کار گیرد. اگر بخواهیم به صورت خلاصه محتوای این مفهوم را توضیح دهیم، باید بگوییم که حکومت باید از پایگاه مستحکم وطن‌دوستانه‌ای برخوردار باشد که بتواند با عناصر ایدئولوژیک مخرب وارداتی از خارج، مقابله کند. حکومت همچنین باید در مواقع لزوم بر اصلاحات اقتصادی متمرکز شود تا در جنگ رسانه‌ای از

درباره آن و اجرای آن در ابعادی بسیار محدود، دستاورد چندانی نداشته است. راهکار ایده‌آل برای ایران، ترکیه و روسیه این است که فوراً استفاده از دلار در تجارت دو جانبه را، به خصوص در حوزه منابع طبیعی، متوقف کنند و سپس این مسئله را به تجارت با دیگر شرکایی که می‌خواهند با آن‌ها تجارت کنند نیز بسط دهند. البته، این کار به وجود ذخایر سنگین منابع مالی نیاز دارد تا بتواند این حجم گسترده از تجارت را تحت پوشش قرار دهد، که طبیعتاً خود به چاپ بیشتر پول و احتمالاً تورم بالا منجر می‌شود.

در حال حاضر جایگزین کردن این حجم از دلار که در حال گردش در اقتصاد بین‌الملل است، بیش از حد دشوار است، اما این بدان معنا نیست که نمی‌توان از همین حالا پیشرفت در این مسیر را آغاز کرد، کما اینکه این کار همین حالا هم در جریان است. بهترین شانس موفقیت، این است که چین به صورتی فعالانه وارد میدان شود، چراکه این کشور تنها اقتصادی است که تا حدی توان رقابت با ایالات متحده را دارد. انتقال مسیرهای تجارت بین‌الملل از غرب به شرق به عنوان بخشی از چشم‌انداز جاده ابریشم جدید بین دو نیم کره هم این مشوق را برای جمهوری خلق ایجاد می‌کنند تا استفاده از «یوان» در تجارت با شرکای متعددی را افزایش دهد. با این حال، این اقدام باید با هماهنگی دیگر کشورها انجام گیرد، تا به طور ناخواسته به تضعیف پول ملی آن‌ها منجر نشود.

با وجود آنکه ایران، ترکیه و روسیه طبیعتاً اعتماد بیشتری به چین دارند و در جایگزینی شدن «قرن جاده ابریشم» تحت رهبری پکن به جای «قرن آمریکایی» تحت رهبری واشنگتن هم صاحب منفعت هستند، اما این سه کشور میل چندانی به جایگزینی دلار با یوان ندارند، چراکه هر یک از آن‌ها به دنبال تقویت پول ملی خود است و متنوع‌سازی نظام مالی بین‌الملل را تشویق می‌کند. با این وجود، آن‌ها نمی‌توانند به تنهایی این کار را انجام دهند، بدون آنکه چین نقش رهبری را بر عهده گرفته و به جای تلاش صرف برای جایگزینی دلار، درک کند که با تقویت پول شرکایش است که منافعش بهتر تأمین می‌شود. بنابراین، این قدرت‌های بزرگ اوراسیایی باید نشست‌های جدی برای سازماندهی این کار برگزار کنند، هر چند که این اقدام قطعاً به تشدید فوری جنگ اقتصادی ایالات متحده علیه هر یک از آن‌ها منجر می‌شود.

ناتوانی حکومت (در انجام این اصلاحات)، سوء استفاده نشود. اطلاع‌رسانی فعال به مردم درباره سناریوهای جنگ ترکیبی هم عامل بازدارنده قدرتمندی است، هر چند که این عامل باید با رفتار درست در طول تحریک‌آفرینی‌ها همراه شود؛ از جمله مثلاً اینکه مقام‌ها از پاسخ خود (به اعتراضات) فیلم بگیرند و با آن ویدئوهای تحریف‌آمیزی را که بعداً برای تحریک ناآرامی بیشتر منتشر می‌شوند، به چالش بکشند.

در خصوص کاهش ارزش پول ملی در کشورهایی چون ایران و ترکیه و ارتباط آن با جنگ هیبریدی در ابتدا باید گفت که هر یک از این سه واحد پولی به خودی خود به واسطه ضعف‌های ساختاری، آسیب‌پذیر بودند و همین امر آن‌ها را برای بی‌ثبات شدن در برابر تحریم‌های ایالات متحده، بی‌ثبات کرده بود. ایالات متحده صرفاً از این مسئله بهره‌برداری کرد و یک جنگ اقتصادی نامتقارن به راه انداخت تا به صورت همزمان اوضاع داخلی هر یک از این سه کشور رقیبش را به هم بریزد. این، راهبرد بسیار پرریسکی است، چراکه می‌تواند به سادگی پاسخ عکس داده و این سه کشورها را به سمت همکاری با هم برای مقابله با تحریم‌های ایالات متحده سوق دهد. با این حال، واشنگتن روی این مسئله حساب باز کرده که یکی از این کشورها «ضعیف‌ترین نقطه پیوند» بوده و نهایتاً در برابر «گزیدن رژیم» تسلیم شود. ایالات متحده به دنبال آن است که ایران به صورت راهبردی از «مشرق» (شام و کشورهای عربی واقع در شرق مصر) عقب‌نشینی کند. اولین گام در این مسیر، این است که ایران مستشارانش را از سوریه و عراق خارج کند. پس از آن، ایالات متحده از ای کشور می‌خواهد که از اتحاد با حزب‌الله دست برداشته و حمایت سیاسی از انصارالله یمن را هم متوقف کند. هر چند ایران هرگز مخفی نکرده که حاضر است به درخواست دمشق پس از پایان عملیات مبارزه با تروریسم، سوریه را ترک کند، اما اینکه اینطور به نظر برسد که این کار در واکنش به فشار آمریکا انجام می‌گیرد، برای حکومت ایران غیرقابل قبول است، چه برسد به اینکه این کشور به بقیه درخواست‌های مطرح‌شده، هم عمل کند. روابط ترکیه هم با ایالات متحده پس از تلاش شکست‌خورده برای انجام کودتایی در حمایت از آمریکا در تابستان سال ۲۰۱۶، به سردی گراییده است. آنکارا دیگر به واشنگتن اعتماد ندارد. در مقابل، واشنگتن هم به رئیس‌جمهور (رجب طیب) اردوغان که پس از آن رخداد به سمت روسیه و ایران متمایل شده، بی‌اعتماد است. تصمیم ترکیه برای خرید سامانه ضد هوایی اس-۴۰۰ از روسیه هم بنیان یک رابطه بلندمدت و بسیار مستحکم نظامی را بنا می‌کند که طبعاً نفوذ ناتو در این کشور را خنثی می‌کند. به همین دلیل ایالات متحده از این کشور خواسته که از این توافق صرف نظر کند. علاوه بر این، ایالات متحده از ترکیه می‌خواهد که به همکاری با روسیه و ایران در سوریه پایان داده و به ایفای نقش ثبات‌زای قبلی‌اش در سوریه، بازگردد.

در مورد روسیه هم، ایالات متحده می‌خواهد آنقدر فشار اقتصادی به طبقه متنفذ تجار (الیگارشی) تحمیل کند که آن‌ها با موفقیت کرم‌لین را برای «تعدیل» سیاست خارجی‌اش تحت فشار قرار دهند و مسکو را وادار کنند که در ازای کاهش تحریم‌ها، دیگر چیرگی آمریکا بر اوراسیا را به چالش نکشد. به موازات این امر، ایالات متحده از روسیه انتظار دارد که اجرای پروژه‌های بزرگ «جاده ابریشم» با چین را به تعویق بیندازد تا جمهوری خلق را همچنان به مسیرهای موجود تجاری وابسته نگه دارد و ایالات متحده همچنان بتواند به بی‌ثبات‌سازی از طریق جنگ‌های ترکیبی، ادامه دهد. ایالات متحده ممکن است برای «شیرین‌تر کردن معامله»، در مسئله اوکراین و سوریه برخی «امتیازات» ظاهری واگذار کند.

در خصوص راهکارهای مقابله با اقدامات اقتصادی آمریکا به نظرم دلارزدایی رخداد امیدوارکننده‌ای است، اما اجرای آن در عمل، فارغ از این که این کار به درستی انجام شود، کار بسیار دشواری است. به همین دلیل هم هست که در این چند سال این روش با وجود موفقیت نمادین گفت‌وگوی جدی

سردار جلاله درگردهمایه مجریان و ناظران طرح‌هاے جامع پدافند غیر عامل شهرے تشریح کرد دستور العمل صیانت از سرمایه‌های شهری

وی ادامه داد: اولین موضوع حفاظت از زیر ساخت‌هاست و موضوع بعد مساله حفاظت از مردم قرار دارد که می‌تواند موجب کاهش آسیب‌پذیری مردم شود. مساله دیگر پاسخ به تهدیدهاست که امداد و نجات و کمک به مردم مدنظر است.

سردار جلالی نهادینه‌سازی مفاهیم پدافند غیر عامل در ذات طرح‌های شهری را از نکات مهم در میحث شهرسازی و پدافند غیر عامل دانست و گفت: هر طرحی که در شهرها ساخته می‌شود باید اصول پدافند غیر عامل به بهترین شکل در آن اجرا شود. همچنین باید طرح‌هایی برای شرایط اضطراری در نظر گرفته شود تا بتوانیم از مردم محافظت کنیم. از سوی دیگر باید به مقوله آموزش و افزایش آمادگی مردم توجه ویژه‌ای شود. مادر طرح‌های شهری بر سه مساله شهرسازی، زیرساخت‌های شهری و مدیریت شهری متمرکز شدیم تا بتوانیم بیشترین خدمت را به مردم ارائه دهیم.

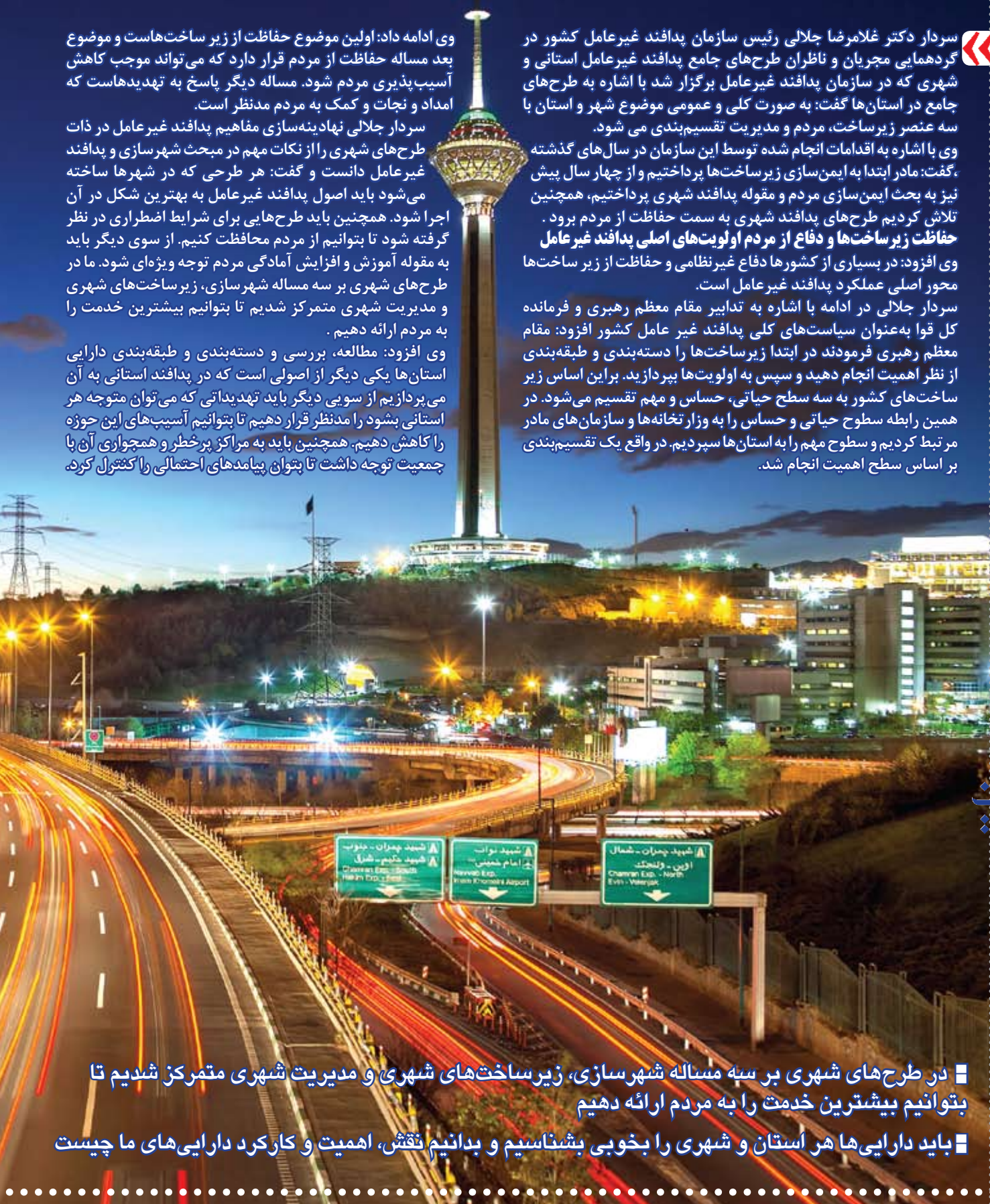
وی افزود: مطالعه، بررسی و دسته‌بندی و طبقه‌بندی دارایی استان‌ها یکی دیگر از اصولی است که در پدافند استانی به آن می‌پردازیم از سویی دیگر باید تهدیداتی که می‌توان متوجه هر استانی بشود را مدنظر قرار دهیم تا بتوانیم آسیب‌های این حوزه را کاهش دهیم. همچنین باید به مراکز پرخطر و همجواری آن‌ها با جمعیت توجه داشت تا بتوان پیامدهای احتمالی را کنترل کرد.

سردار دکتر غلامرضا جلالی رئیس سازمان پدافند غیر عامل کشور در گردهمایی مجریان و ناظران طرح‌های جامع پدافند غیر عامل استانی و شهری که در سازمان پدافند غیر عامل برگزار شد با اشاره به طرح‌های جامع در استان‌ها گفت: به صورت کلی و عمومی موضوع شهر و استان با سه عنصر زیرساخت، مردم و مدیریت تقسیم‌بندی می‌شود.

وی با اشاره به اقدامات انجام شده توسط این سازمان در سال‌های گذشته، گفت: مادر ابتدا به ایمن‌سازی زیرساخت‌ها پرداختیم و از چهار سال پیش نیز به بحث ایمن‌سازی مردم و مقوله پدافند شهری پرداختیم، همچنین تلاش کردیم طرح‌های پدافند شهری به سمت حفاظت از مردم برود.

حفاظت زیرساخت‌ها و دفاع از مردم اولویت‌های اصلی پدافند غیر عامل
وی افزود: در بسیاری از کشورها دفاع غیرنظامی و حفاظت از زیرساخت‌ها محور اصلی عملکرد پدافند غیر عامل است.

سردار جلالی در ادامه با اشاره به تدابیر مقام معظم رهبری و فرمانده کل قوا به‌عنوان سیاست‌های کلی پدافند غیر عامل کشور افزود: مقام معظم رهبری فرمودند در ابتدا زیرساخت‌ها را دسته‌بندی و طبقه‌بندی از نظر اهمیت انجام دهید و سپس به اولویت‌ها بپردازید. براین اساس زیرساخت‌های کشور به سه سطح حیاتی، حساس و مهم تقسیم می‌شود. در همین رابطه سطوح حیاتی و حساس را به وزارخانه‌ها و سازمان‌های مادر مرتبط کردیم و سطوح مهم را به استان‌ها سپردیم. در واقع یک تقسیم‌بندی بر اساس سطح اهمیت انجام شد.

■ در طرح‌های شهری بر سه مساله شهرسازی، زیرساخت‌های شهری و مدیریت شهری متمرکز شدیم تا بتوانیم بیشترین خدمت را به مردم ارائه دهیم
■ باید دارایی‌ها هر استان و شهری را بخوبی بشناسیم و بدانیم نقش، اهمیت و کارکرد دارایی‌های ما چیست

تهدیدات IOT در حوزه شهرسازی

وی تصریح کرد: مساله دیگری که باید به آن توجه کرد هوشمندسازی زیرساخت ها و تجهیزات است که می تواند قابلیت هایی به آنها بدهد و از سوی دیگر موجب افزودن تهدیداتی در آنها شود. این قابلیت ها عبارتند از: ارتباط اجزا باهم، قابلیت برنامه ریزی، امکان دسترسی از دور، قابلیت هوشمندی یا کار اتوماتیک که در کنار این قابلیت ها تهدیداتی نیز وجود دارد؛ مثلاً هر تأسیساتی که قابلیت دسترسی و کنترل از دور دارند دیگران نیز می توانند به آن دسترسی پیدا کنند که اگر ما این قابلیت ها و تهدیدات را نبینیم شهرهای ما از بیرون می توانند مدیریت شوند. رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور هوش مصنوعی را از دیگر قابلیت های موجود در اینترنت اشیا دانست و گفت: هوش مصنوعی موجب می شود اشیا مانند انسان فکر و عمل کنند. البته ما در این حوزه دچار عقب ماندگی هستیم و در دانشگاه ها رشته و درسی با این عنوان ها وجود ندارد بنابراین مسئولین و کارشناسان ما که در همین دانشگاه ها تحصیل کرده اند اطلاعات و دانش لازم را ندارند.

سردار جلالی گفت: اطلاعات تجهیزاتی که در برخی حوزه ها مانند پزشکی استفاده می شود می تواند مورد استفاده دیگران قرار بگیرد پس طبیعی است که ما باید بتوانیم آنها را کنترل کنیم، در این راه باید از مشاوران IOT و سایبری (دانش سایبری، دانش پدافند کالبدی، دانش سیستم و شبکه) استفاده کنیم.

ما باید تمام تهدیدات احتمالی را بررسی کنیم و بدانیم کدام تهدید بیشترین تاثیر را بر دارایی های ما دارد. آسیب پذیری به دو دسته تقسیم می شود: سیستماتیک و ذاتی و دیگری آسیب پذیری ناشی از اثر تهدید بر دارایی ها. از سوی دیگر موضوع وابستگی متقابل نیز باید مورد توجه قرار گیرد.

وی ادامه داد: باید در هر استانی تهدیدات بالقوه شناسایی و اولویت بندی شود و طرح هایی که در آن استان داریم بتواند به این تهدیدات پاسخ دهد. باید بدانیم که سرمایه ما چیست تا متناسب با آن پدافند مناسب را اتخاذ کنیم؛ مثلاً اگر سرمایه ما زیستی است برای مقابله با تهدیدات باید از پدافند زیستی استفاده کنیم. بعد از مشخص شدن تهدیدات و پدافند مورد نیاز اقدامات مناسب انجام شود.

استانداران باید یک لیستی از برنامه ها اقدامات و اولویت های پدافندی تهیه کنند تا بتوانند بر اساس آن برنامه ریزی داشته باشند. در این لیست باید قابلیت ها و اولویت های هر استان مشخص شود. همچنین باید محیط های باز برای انتقال جمعیت در شرایط ضروری تعیین شود تا بتوان در شرایط خاص از آن استفاده کرد.

شناخت ظرفیت ها و قابلیت های هر استان از اولین اصول پدافند کالبدی است

سردار جلالی شناخت ظرفیت ها و قابلیت های هر استان را از اولین اصول پدافند کالبدی دانست و گفت: ما باید دارایی ها هر استان را بخوبی بشناسیم و بدانیم نقش، اهمیت و کارکرد دارایی های ما چیست. وی ادامه داد: موضوع دیگری که باید به آن توجه کرد هوشمندسازی و قابلیت شبکه ای است. ما باید نقش دارائی هایمان در شبکه و سیستم را بدانیم و توجه داشته باشیم که دارایی های ما هم در ارتباط هستند. مثلاً در حوادث سال گذشته اهواز وابستگی متقابل میان زیرساخت ها موجب شد همه با مشکل مواجه شده و مردم با مشکلات جدی روبرو شوند. شناسایی وابستگی های متقابل زیرساخت ها و سپس کاهش این وابستگی از اهمیت بالایی برخوردار است. سردار جلالی گفت: هر زیرساختی متناسب با کارکردش دچار لایه هایی هستند. مثلاً صهیونیست ها در جنگ ۳۳ روزه زیرساخت هایی را بیشتر هدف قرار دادند که کارکرد عمومی و مردمی بیشتری داشتند و تلاش داشتند با آسیب رساندن به آنها مردم را مقابل دولت و حکومت قرار دهند.

وی ادامه داد: باید جنس زیرساخت ها را به خوبی شناسایی کنیم، برخی از دارایی ها ما انسانی و برخی دیگر دارایی های مادی و یا معنوی و یا ترکیبی از اینهاست. پس اگر ما دارایی ها را بتوانیم بخوبی بشناسیم می توانیم نوع پدافند غیر عامل را برای آن تعریف کنیم.

رئیس سازمان پدافند غیر عامل کشور با اشاره به خطرات برخی از دارایی ها اظهار داشت: برخی از دارایی ممکن است کارکردشان به اندازه خطر ایشان مهم نباشد، پس ما از منظر خطر آنها را تقسیم بندی می کنیم. مانند یک کارخانه مواد شیمیایی در نزدیکی یک شهر پر جمعیت، پس در زیرساخت های پرخطر هر قدر خطر زیرساخت ها بیشتر باشد از اولویت مهم تری در پدافند غیر عامل برخوردار است.

حفاظت و صیانت

از مردم و زیرساخت‌ها در شهرها

مهندس اسدالله کریمی

معاون امور شهری و تهران سازمان پدافند غیرعامل کشور

قریب به ۵۵ درصد از جمعیت جهان هم‌اکنون ساکن شهرها هستند و تا سال ۲۰۵۰ این رقم به بیش از ۶۵ درصد خواهد رسید. در کشور ما نیز پس از پیروزی انقلاب اسلامی به دلایل متعدد از جمله رشد و توسعه صنعتی شدن کشور، افزایش مهاجرت از روستا به شهر، روند شهرنشینی طی دهه‌های گذشته رشد صعودی داشته است و میزان شهرنشینی در ایران بیش از میانگین جهانی شده است. همین تمرکز جمعیت، تمرکز دارایی‌ها و امکانات در شهرهاست که دشمنان را ترغیب

شهرها به‌عنوان کانون‌های تمرکز جوامع انسانی از ابعاد مختلف مدیریتی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، عمرانی و ... دارای اهمیت بوده و هم‌اکنون در سطح جهانی بیش از نیمی از جمعیت جهان را در خود جای داده‌اند. بر اساس گزارش سازمان ملل

آب، خاک و هوا) در اثر تخریب حوضه‌های بالادست و ایجاد حوضه‌های تلفیقی، تغییرات ژئومورفولوژی رودخانه‌ای بستر رود-دره‌ها، ساخت و ساز بر دامنه‌ها و احداث جاده، اتوبان و پل‌های متعدد شده است.

برخی آمارها نشان می‌دهد که فرونشست زمین در تهران گاهی به ۳۶ سانتی متر در سال هم می‌رسد. یعنی ۹۰ برابر حد بحرانی که اتحادیه اروپا اعلام کرده است. هر چند برخی از کارشناسان آن را با ساخت و سازها بی‌ارتباط می‌دانند اما یکی از عوامل به وجود آمدنش بارگذاری‌های بیش از اندازه در مناطق شهری است. اتفاقی که نه تنها بر تشدید وقوع زلزله دامن می‌زند بلکه باعث وارد آمدن خسارت به تاسیسات شهری و از بین رفتن خاک حاصلخیز نیز می‌شود.

گستره فرونشست شمال ایران مرکزی (دشت تهران-ری) به سبب کارکرد چند گسله به چند بخش فیزیوگرافیکی شامل دشت تهران، فرونشست‌های ری و کهریزک تقسیم می‌شود جنوب غرب شهر تهران به لحاظ شرایط خاص طبیعی و انسانی جزو مناطقی است که در سال‌های اخیر با پدیده فرونشست روبه‌رو بوده است. این

فرونشست‌ها تهدیدی علیه زیرساخت‌های شهری

فرونشست زمین یکی از پدیده‌های مخاطره‌آمیز زمین‌شناسی است که در اثر فعالیت‌های بشری همچون تخلیه دراز مدت آب، نفت و گاز از مخازن زیرزمینی و یا استخراج از معادن زیرزمینی می‌تواند تشدید شود. در پایتخت، بخش‌های فرونشست که قسمت‌های مرکزی و جنوبی شهر تهران، شهر ری و جنوب آن را در می‌گیرد، از نهشته‌های آبرفتی جوان و کمی قدیمی‌تر پوشیده شده است و مخروط افکنه‌های رودخانه‌های کن، کرج و جاجرود قسمت‌های جنوبی آن را می‌پوشاند. توسعه شهری کلان‌شهر تهران بر روی عناصر و عوارض ژئومورفولوژیک (به‌ویژه مسیل‌ها) منجر به وقوع مخاطرات دامنه‌ای، سیلاب، فرونشست و آلودگی منابع)

- **قریب به ۵۵ درصد از جمعیت جهان هم‌اکنون ساکن شهرها هستند و تا سال ۲۰۵۰ این رقم به بیش از ۶۵ درصد خواهند رسید**
- **سرمایه‌ها و دارایی‌های اصلی در هر شهر در قالب چهار بخش شامل دارایی‌های انسانی، فیزیکی و کالبدی، سرمایه‌های سایبری و سرمایه‌های ملی و معنوی تقسیم‌بندی می‌شود**
- **هدف دشمن از تهدیدات شهری، تضعیف دولت و انهدام قدرت آن در اداره امور مردم در شهرهاست**
- **یکی از اولویت‌های این معاونت، اجرای طرح مطالعات پدافند غیرعامل شهری در ۵۱ شهر بالای ۲۰۰ هزار نفر جمعیت کشور با کمک شهرداران این شهرهاست**

سطح کشور هستیم. لذا لازم است سازمانهای آتش‌نشانی در شهرهای کشور مجهز به تجهیزات موردنیاز شده و با آموزش و تمرین با آمادگی کامل به مقابله با این حوادث بپردازند. در سال جاری معاونت امور شهری تلاش دارد تا هر کدام از شهرهای پرجمعیت ما یک ایستگاه مجهز مقابله با این مدل حوادث را داشته باشد. این برنامه هم‌اکنون تحت قالب یک تفاهم‌نامه فی‌مابین سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، شهرداری‌ها و سازمان پدافند غیرعامل کشور در حال پیگیری میباشد که امیدواریم تا پایان سال به نتایج خوبی رسیده و بتوانیم خبرهای خوبی را در این حوزه ارائه نماییم. انشاءالله.

می‌کند که شهرها را مورد تهدید قرار دهند. برای مثال یکی از راهبردهای آمریکا در جنگ‌های شهری، در کشورهای یوگسلاوی و عراق انهدام زیرساخت‌های شهری مانند آب و برق، فاضلاب و حمل‌ونقل بود بدین گونه که با اختلال یا نابودی آن‌ها زندگی مردم دچار مشکل شده و دولتها نمی‌توانند در زمان کوتاهی این نیازها را برطرف نمایند و همین امر موجب ناراضی‌هایی در سطح جامعه شده و با تبلیغات و کار روانی توسط دشمن این ناراضی‌ها تبدیل به شورش و مقابله با دولت‌های محلی می‌گردد و با یک عملیات نظامی محدود موجبات فروپاشی دولت‌ها را فراهم می‌آورد. در حقیقت می‌توان گفت که هدف دشمن از تهدیدات شهری، تضعیف دولت و انهدام قدرت آن در اداره امور مردم در شهرهاست.

بر همین مبنا آمادگی و هماهنگی، آموزش و ارتقای برنامه‌های مقابله‌ای، تجهیز، تمرین و آزمایشها می‌تواند موجب کاهش آسیب‌پذیری‌های ما در حوزه‌های مختلف شهری شده و توان مدیریتی و هماهنگی دستگاه‌های اجرایی شهر را ارتقاء دهد.

سازمان پدافند غیرعامل کشور به‌عنوان متولی رصد، پایش و کنترل تهدیدات و با توجه به اهمیت صیانت از مردم و زیرساخت‌ها از اواخر سال ۱۳۹۵ معاونت امور شهری و تهران را در ساختار سازمانی خود راه‌اندازی نمود. هم‌اکنون معاونت امور شهری پدافند ارتباط مستقیمی با شهرهای بالای ۲۰۰ هزار نفر که ۷۵ درصد از جمعیت کشور را در خود جای داده‌اند، دارد و در کلیه این شهرها مدیریت پدافند غیرعامل زیر نظر مستقیم شهرداران شکل گرفته است.

اساسا سرمایه‌ها و داراییهای اصلی در هر شهر در قالب چهار بخش شامل دارایی‌های انسانی، فیزیکی و کالبدی، سرمایه‌های سایبری و سرمایه‌های ملی و معنوی تقسیم‌بندی می‌شود. در حوزه پدافند شهری بعد از اینکه دارایی‌های شهری احصا شد، باید آسیب‌پذیری‌ها و سپس تهدیدات پایه هر شهر مشخص گردد تا با برنامه‌ریزی و ارائه طرح، صدمات و پیامدهای هر تهدید را به حداقل برسانیم. در این راستا یکی از اولویت‌های این معاونت، اجرای طرح مطالعات پدافند غیرعامل شهری در ۵۱ شهر بالای ۲۰۰ هزار نفر جمعیت کشور با کمک شهرداران این شهرهاست و ۵۰ درصد اعتبارات موردنیاز انجام این مطالعات نیز توسط سازمان به شهرداریها پرداخت می‌گردد.

موضوع دیگری که باید در شهرها به آن توجه نمود موضوع توسعه فناوری‌های نوین و تهدیدات متصور در آن است. برای مثال ما در کنار حمایت از توسعه شهرهای هوشمند و ارائه خدمات در فضای سایبر در شهرها فعالیت‌های سایبری بر این باوریم که در استفاده از این فناوریها می‌بایست الزامات و ملاحظات پدافندی مورد بررسی قرار گرفته و ضعفها و نواقص آن‌ها برطرف گردد که در حال حاضر در حال تهیه این دستورات عملیها و آیین‌نامه‌ها و ضوابط هستیم.

یکی دیگر از اقداماتی که در معاونت شهری سازمان پدافند غیرعامل در دستور کار خود قرار دارد مربوط به حوادث CBRN است. منظور از این حوادث تهدیدات حوزه‌های Chemical, biological, radiological and nuclear defense است. در شرایط فعلی آتش‌نشان‌ها خط مقدم مواجهه با این حوادث هستند که به‌عنوان یک تهدید انسان‌ساخت در شهرها مطرح بوده و به‌طور معمول ما شاهد نمونه‌های زیادی از آن در

منطقه که جزو دشت شهریار- تهران می‌باشد شامل زمین‌های کم شیب تا بدون شیب است و به‌همین دلیل بافت رسوبات در این منطقه ریز و نفوذناپذیر می‌باشد. افزایش ساخت و ساز، جمعیت و برداشت بیش از حد سفره‌های آب

زیرزمینی باعث پایین رفتن سطح آزاد آب در این مناطق و در نتیجه ایجاد فرونشست در این مناطق شده است. بر اساس اندازه‌گیری‌های سازمان‌های متولی، اراضی وسیعی در جنوب غرب تهران و در امتداد جاده کمربندی تهران در معرض فرونشست قرار دارد. پدیده فرونشست زمین علاوه بر آسیب رساندن به تأسیسات شهری، موجب شیب‌دار شدن اراضی شده و این مناطق (مناطق ۱۶، ۱۷، ۱۸ و ۱۹ شهرداری تهران) را در معرض بروز سیلاب قرار دهد. کاهش بهره‌برداری از منابع آب زیرزمینی به ویژه در مناطقی که با افت زیاد مواجه هستند، جلوگیری از برداشت شن و ماسه در مناطق بالادست، تغییر الگوی کشت و استفاده از روش‌های نوین آبیاری مانند آبیاری تحت فشار، قطره‌ای و بارانی، کشت گلخانه‌ای، عدم کشت محصولات غیر راهبردی و یا استفاده از آب‌های تصفیه شده پساب‌های شهری برای آبیاری به منظور کاهش بهره‌برداری از آب زیرزمینی و تغییر الگوی مصرف آب در بخش صنعت و استفاده از چرخه‌های بسته آب از راهکارهایی است که می‌توان در این زمینه به کار برد.

راهبردهای پدافند غیرعامل در حوزه شهری

میشود در ذات خود دارای ایمنی و امنیت خواهند بود. برای اصلاح زیر ساختهای فعلی نیز میتوان با رعایت اصول اقتصاد مقاومتی و با ارائه راهکارهایی مثل مهندسی مجدد آنها به تاسیسات مستحکم، ایمن و امن تبدیل کرد. بنابراین پدافند غیرعامل شهری پدیده‌های پویا بوده و مبتنی بر رویکرد مدیریت یکپارچه شهری می‌باشد.

نقش معماری و شهرسازی در پدافند غیرعامل شهری

معماری و شهرسازی به عنوان یک واسطه، قدرت دفاعی شهر را بالا میبرد و در اغنای نیاز به امنیت، در سلسله مراتب پله‌های نیازهای بشری تعریف شده توسط مازلو اثر مثبت و موثر داشته و باعث بقای انسان میگردد. بر این اساس بحث ایمنی و امنیت بایستی در کلیه سطوح برنامه‌ریزی شهری از موضوعات کلان شهرسازی تا معماری و حتی جزئیات مورد توجه قرار گیرد. تدابیر پدافند غیرعامل در معماری و شهرسازی میتواند علاوه بر کاهش خسارات و تهدیدهای انسانساز، در کاهش خطرپذیری در برابر انواع خطرات طبیعی نیز مفید واقع شود.

شهر و طراحی شهری در بحث پدافند غیرعامل جایگاه ویژه‌ای دارد. شهرها به علت قرار داشتن بسیاری از کاربریهای حیاتی، حساس و مهم نظامی و غیرنظامی و همچنین وجود تاسیسات و سازوکارهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و آموزشی از اهمیت بسیاری برخوردار بوده و در صورت بروز جنگ میتوانند زمینه بروز صدمات جانی و مالی زیادی باشند.

راهبردهای پدافند غیرعامل در شهرسازی

موارد زیر را می‌توان به عنوان راهبردهای دفاع غیرعامل در موضوع شهر و شهرسازی برشمرد:

- بهسازی و ایمنسازی وضع موجود ساختمانهای عمومی و مسکونی شهر
- پیشبینی و ذخیره‌سازی نیازهای ضروری (نظیر سوخت، غذا، آب و ...) در داخل

دفاع غیرعامل شهری در واقع مجموعه تمهیدات، اقدامات و طرحهایی است که با استفاده از ابزار، شرایط و حتیالمقدور بدون نیاز به نیروی انسانی در شهر به صورت خوداتکا صورت گیرد. چنین اقداماتی از یک سو توان دفاعی مجموعه را در زمان بحران افزایش داده و از سوی دیگر پیامدهای بحران را کاهش و امکان بازسازی مناطق آسیب‌دیده شهری را با کمترین هزینه فراهم میسازد. امروزه مردم احتیاج به محیط امن و قابل سکونت در شهرها دارند.

اینگونه فعالیت‌های مهم در اکثر کشورهای دنیا یا انجام شده و یا در حال اقدام میباشد. این اقدامات اگر به صورت یک برنامه‌ریزی مدون و یا طراحی در توسعه کشور نهادینه شده باشد، خود به خود بسیاری از زیرساخت‌هایی که ایجاد

محدوده شهر

-تامین فضاهای امن مورد نیاز بخشی از شهروندان با استفاده از

عملکردهای دو منظوره خدمات شهری

-آماده‌سازی زیرساختهای لازم و ایجاد قابلیت جهت جابجایی بخشی

از جمعیت در شرایط بحران

-نهادینه‌سازی طرح جامع مدیریت شهری در شرایط جنگ

-جلوگیری از ایجاد و یا گسترش مراکز حیاتی و حساس جدید در داخل کلان شهرها

-توسعه الگوی محلات و خود اتکای خود اداره در شرایط جنگ

-ایجاد حریم امنیتی مراکز حیاتی و حساس واقع در شهر

-دو منظوره شدن فضاهای عمومی با قابلیت بهره‌برداری در شرایط بحران

-ایجاد شبکه‌های خدماتی موازی (سوخت، برق و آب)

-قابلیت اداره (مدیریت) شهر در شرایط بحران طبیعی و غیرطبیعی

-ایجاد نظام توسعه یافته در مدیریت واحد شهری با قابلیت اداره و سازماندهی شهرها در

شرایط بحران

-ضرورت تدوین ضوابط فنی و ملاحظات دفاع غیر عامل در حوزه شهرسازی، ساختمان

و زیرساخت‌های شهری

-نهادینه‌سازی ملاحظات دفاع غیرعامل در طرحها و برنامه‌ریزیها و کلیه طرحهای

شهری

-ارتقا توان دفاعی و آستانه مقاومت مردم در شرایط بحران

-ایجاد و سازماندهی شبکه‌هایی با ویژگی تخلیه و امداد رسانی سریع به مردم

-اعمال اصول و مبانی دفاع غیرعامل در طرحهای جامع و تفصیلی شهر

-داشتن موانع سدکننده در اطراف شهر در برابر تهاجم زمینی

- مکانیابی و پیشبینی فضاهای امن در مدیریت بحران

پراکندگی زیرساخت‌ها شهری خوب یا بد؟!

در فرهنگ اصطلاحات پدافند غیر عامل، پراکندگی به معنای گسترش و بازپخش نمودن و

تمرکززدایی نیروها، تجهیزات، تاسیسات یا فعالیتهای خودی به منظور تقلیل آسیبپذیری

آنها در مقابل تهدیدات، به طوری که مجموعه‌های از آنها هدف واحدی را تشکیل ندهند،

معنا شده است. اقدامات پراکندگی یک نوع صف‌آرایی عمومی تاسیسات و تجهیزات در

سطح گسترده‌های از یک منطقه بوده و باید به عنوان یک روش اساسی برای حفظ بقا و

کاهش آسیبپذیری و بالا بردن آستانه مقاومت در برابر حملات دشمن مورد توجه قرار

گیرد. تمرکززدایی و پراکندگی در احداث تاسیسات شهری و ارائه خدمات شهری و پرهیز

از انبوه‌سازی‌های غیراصولی و پیدریبی عامل موثری در تقلیل و کاهش خسارات و

صدمات احتمالی در مواقع حمله به تاسیسات و تجهیزات و نیروی انسانی محسوب میگردد.

برای موثر واقع شدن اقدامات یاد شده لازم است با اعمال سیاستگذاری، مراکز حیاتی و

حساس، به صورتی متعادل، در کل فضای سرزمین، کشور و شهرها توزیع گردند و این خط

مشی را در ساخت و ساز و توزیع و پراکنده نمودن

مراکز یاد شده در حوزه یک کلان شهر و فضای یک

مرکز حیاتی و حساس رعایت نمود.

در یک تهاجم نظامی (به طور مثال حمله هواپیماهای

جنگنده بمبافکن به یک شهر) اگر تاسیسات یک

شهر و یا اماکن مهم و مراکز خدمات ضروری در کنار

همدیگر تشکیل یک محوطه پراهمیت و یا به تعبیری

یک هدف سه‌لاوصول را بدهند، به طور قطع دشمن

نیز از حمله به این محل که قدرت تخریب و انهدام و

اختلال در آن بسیار بالا میباشد چشمپوشی نمیکند

و به طور قطع در استراتژی جنگی خود این اماکن

را در اولویت حملات قرار میدهد. زیرا همیشه حمله

برای متخاصم هزینه‌های مادی و معنوی بسیاری دارد

و با توجه به بار روانی تخریب شهرها و کشتار غیر

نظامیان برای کشور متخاصم در جوامع بین‌المللی

و دیدگاههای مردم جهان، کشورهای متخاصم در

بسیاری از مواقع حاضر به تقبل هزینه‌های مادی و

روانی نمیشوند پس با اجرای اصول پدافند غیرعامل

و خصوصا اصل مهم پراکندگی که یک اصل کالبدی

و زیرساختی میباشد با کم‌ترین هزینه و رعایت اصول

اقتصاد مقاومتی از بروز تلفات جانی و مالی به طور

چشمگیری کاست.

این مطلب چکیده‌ای از یک مقاله علمی با

عنوان «بررسی لزوم اجرای اصل پراکندگی

در احداث اماکن و تاسیسات و ارائه خدمات

شهری با رویکرد اقتصاد مقاومتی» است که

در اولین همایش بین‌المللی اقتصاد شهری ارائه

شده است

با اجرای اصول پدافند غیر عامل و

خصوصا اصل مهم پراکندگی که یک اصل

کالبدی و زیرساختی می‌باشد با کم‌ترین

هزینه و رعایت اصول اقتصاد مقاومتی

می‌توان از بروز تلفات جانی و مالی به

طور چشمگیری کاست

رویارویی با تهدیدات بیوتروریستی

باربارا ای. راسکو
گلین ای. بلدسو

به کارگیری زور یا خشونت علیه افراد یا دارایی‌های افراد به صورت غیرقانونی با هدف ایجاد رعب و وحشت، اخاذی و گرفتن باج را تروریسم می‌گویند. هدف تروریسم وارد کردن خسارت به دارایی، جراحت فیزیکی یا آسیب اقتصادی به مردم، دولت یا ساختارهایی از جمله مؤسسات تحقیقاتی است. تروریست‌ها اغلب در پی متقاعد کردن مردم نسبت به بی‌کفایتی دولت در پیشگیری از حملات وارد هستند. هدف اصلی تروریسم اشاعه ترس، هرج و مرج، ناامیدی و نفرت است. حملات تروریستی با توجه به فناوری موجود، انگیزه‌های سیاسی و پیام و هدف آن به اشکال مختلف واقع می‌شوند. بمباران معمول‌ترین روش مورد استفاده در دنیا است. با یادآوری وقایع اخیر در اسپانیا، عراق، اندونزی، روسیه و اروپای غربی این موضوع روشن‌تر می‌گردد. اشکال کوچکتر تروریسم شامل حمله به سامانه حمل‌ونقل، مراکز خدمات عمومی و زیرساخت‌های مهم از جمله آب و غذا هستند.

در ۳۰ ژانویه ۲۰۰۴ جورج بوش طرح امنیت داخلی را با تکیه بر سیاست‌های ملی برای حمایت از سامانه کشاورزی و غذایی در مقابل حملات تروریستی، تدوین نمود. در این طرح بر آسیب‌پذیری سامانه غذایی در برابر ورود عوامل بیماری‌زا، انگل‌ها و سموم اشاره شده است.

تروریسم غذایی توسط سازمان بهداشت جهانی اینگونه تعریف شده است: آلوده کردن عمدی مواد غذایی مورد استفاده انسان‌ها یا تهدید به آن با استفاده از عوامل شیمیایی، زیستی یا رادیواکتیو با هدف آسیب‌رساندن یا کشتن مردم و یا ایجاد اختلال در ثبات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی. این عوامل به طور ذاتی وحشت‌آور هستند به طوری که ترس ناشی از مواجهه با آلودگی غذایی اثرات قابل توجهی روی افراد خواهد داشت. تروریسم زیستی یا بیوتروریسم شامل به کارگیری سموم شناخته‌شده یا عوامل بیولوژیکی در یک حمله تروریستی است. اصطلاح تروریسم زیستی به طور

معمول به اعمال ناشی از اکوتروریسم نیز دربرگیرنده عوامل و هدف‌های زیستی یا در پاسخ به تهدیدات تروریستی راهکارهای تدوین و مورد استفاده قرار گرفته‌اند. دسته از فعالیت‌های دفاعی اطلاق می‌شود که دارایی‌ها در مقابل حمله تروریستی به کار تروریسمی به اقدامات تهاجمی برای جلوگیری می‌شود. اصطلاح دفاع زیستی برای هر دو نوع ایالات متحده امریکا اصطلاح امنیت غذایی آلودگی عمدی مواد غذایی انتخاب کرده مجامع بهداشت عمومی شده است؛ زیرا اصطلاح به‌عنوان مترادف با اصطلاح کفایت غذایی به آنها از باکتری سیاه زخم و در سال ۲۰۰۳ پستی استفاده شد، توجه مجامع بهداشت به استفاده بالقوه از سلاح‌های بیولوژیک تروریستی بین‌المللی، چگونگی رهاسازی رادیواکتیو که می‌تواند اثرات گسترده‌ای باشد، معطوف شد. از طرفی همانطور یاسایر عوامل آسیب‌رسان کم‌خطرتر پاسخ‌دهنده رابرت‌گیزد به کارگیری عوامل فوق توجه قرار گرفته است. در اینجا مقصود محتاطانه‌ای است که نهادها بتوانند تأثیر آلودگی‌های عمدی انجام دهند. وقایع غذایی را افزایش داده است.

اطلاق می‌شود. چون اکوتروریسم اغلب مسائل مربوط به اکوسیستم است. ضدتروریسم و مقابله تروریسم فعالیت‌های ضدتروریسمی به آن برای کاهش آسیب‌پذیری اشخاص و گرفته می‌شوند و اصطلاح مقابله و پاسخ به حملات تروریستی اطلاق اصطلاح یاد شده به کار می‌رود. دولت را برای ارجاع به امور مربوط به است که موجب ابهام زیادی در امنیت غذایی به مدت چندین دهه کاررفته است. بعد از حملاتی که در ۲۰۰۴ از ریسین در بسته‌های عمومی در خصوص بیوتروریسم، (مخرب و قوی) توسط گروه‌های مواد زیستی، شیمیایی و یا بر منابع غذایی و آب داشته که می‌دانیم، باکتری سیاه زخم می‌تواند به سرعت مکانیسم‌های علیه منابع غذایی به‌تازگی مورد افزایش توانایی سامانه‌های در پیشگیری یا محدودسازی سیاسی اخیر اهمیت امنیت

اقدامات خرابکارانه تروریست‌ها اغلب سازمان‌یافته، هماهنگ و در حال گسترش است. تروریست‌ها به‌طور معمول برای آسیب‌زدن و نابودسازی دارایی و اقتصاد، تهدید سلامت و امنیت جامعه، وارد آوردن جراحات فیزیکی و روانی به مردم از روش‌های آشکار و پنهان استفاده می‌کنند. از اهداف آنها خارج کردن صنایع یا شرکت‌ها از میدان تجارت است که این هدف با تحت تأثیر قرار دادن محصول، بازاریابی یا قابلیت خرید آن صورت می‌گیرد. چنان برنامه‌ای در جهت حذف ماده غذایی خاص، ترکیبات آن ماده غذایی یا محصول کشاورزی خاص طرح‌ریزی می‌شود.

راهکار دیگر ایجاد وقفه در واردات محصولات رقابتی، تحقیقات در زمینه‌های خاص و تحمیل محدودیت‌های تجاری در بسیاری از کشورها، به‌ویژه در کشورهای فاقد سلاح‌های پیشرفته متعارف هستند. حمله به دام‌های زنده و محصولات کشاورزی هنوز به‌عنوان راهکاری اساسی برای ضربه‌زدن و تهاجم به کار می‌رود. واحد عملیات روانی یکی از ارتش‌های آفریقای از سلاح‌های زیستی (بیولوژیک و) شیمیایی علیه روستاییان و افراد غیرنظامی برای کاهش دسترسی آنها به غذا و آب برای کاهش حملات تروریستی احتمالی به کشاورزان سفیدپوست استفاده می‌کرد. حملات فوق طی دوره‌های ۴ ساله با استفاده از سلاح‌های زیستی و شیمیایی علیه مردم و کشاورزی صورت پذیرفت. آب‌های مصرفی عمدتاً آلوده شده باعث گسترش وبا بین شهروندان و انتشار میکروب سیاه‌خیم باعث تلفات در دام‌های زنده گردید.

بسیاری از ابزارهای مورد استفاده در تروریسم غذایی ارزان و ساده هستند. از جمله این موارد می‌توان به ارسال تعداد بسیار زیاد ایمیل (پست الکترونیکی) به آدرس وب سایت یا مراکز خدمات پستی یک شرکت، پرکردن غلط فرم‌های نظرخواهی راجع به سلامت غذایی، محیط زیست، حمایت از مصرف‌کنندگان و ... اشاره کرد. از دیگر روش‌ها می‌توان به شکایات جعلی از کارگزاران نظارتی و تحریم مصرف اشاره کرد. متأسفانه بمب‌گذاری، آتش‌سوزی عمدی، دستکاری محصولات از جمله افزودن سم، تخریب محصولات و آسیب‌زدن به تأسیسات نیز معمول هستند. تروریست‌هایی که حقوق غذا و حیوانات را نادیده می‌گیرند علاوه بر آزار و اذیت، از طریق فیزیکی نیز کارمندان، تولیدکنندگان، مشتریان، سرمایه‌گذاران و ... را مورد حمله قرار می‌دهند.

گروه‌های تروریستی فوق که این اقدامات را مرتکب می‌شوند اغلب فاقد سازمان مرکزی بوده و به صورت گروه‌های کوچک فعالیت می‌نمایند و در چنین وضعیتی ردیابی و دستگیری آنها بسیار مشکل است. بسیاری از این گروه‌ها در متن جامعه به همراه مردم عادی زندگی کرده و به ظاهر افراد قابل احترام و بدون سوءسابقه‌های هستند. به‌عنوان مثال القاعده دستورالعمل‌های خاصی را به اعضای خود جهت نفوذ به جوامع غربی و جلوگیری از شناسایی آنها فراهم کرده است. تروریست‌هایی که محصولات غذایی را مورد حمله قرار می‌دهند، انگیزه‌های مختلفی دارند. انگیزه تروریست‌ها می‌تواند اقتصادی (تحت تأثیر قرار دادن شرکت یا بخش اقتصادی خاص)، سیاسی (پیام دادن، تحت تأثیر قرار دادن نتیجه انتخابات، هدایت یک واقعه سیاسی و ...) و یا انگیزه‌های شرورانه باشد. برخی تروریست‌ها برخاسته از گروهی هستند که از برخی از حقوق اجتماعی محروم شده‌اند. انگیزه آن‌ها حذف بی‌عدالتی‌های واقعی و ذهنی است که به طور مستقیم با محصول یا صنایع مربوطه در ارتباط است. حقایق در جلوگیری از فعالیت‌های گروه‌های افراطی ناتوان هستند. تمرکز این گروه‌ها به سمت بی‌عدالتی است و با اینکه محدوده فعالیت‌های آنها لزوماً در حیطه فعالیت‌های معمول تروریستی نمی‌باشد، ولی نتایج مشابهی دارد.

محتلم‌ترین تروریست‌های غذایی، گروه‌هایی هستند که حمایت و پشتیبانی گروهی از جامعه را در اختیار دارند. بسیاری از افرادی که در تروریسم غذایی دخالت دارند، جزء افراد فعال در عرصه‌های حمایت از حقوق حیوانات، حمایت از مصرف‌کنندگان و حفاظت از محیط‌زیست بوده‌اند و از ابتدا اهداف تروریستی نداشته بلکه نیت خیرخواهانه‌ای را دنبال می‌کردند ولی در ادامه راه منحرف شده‌اند. بزرگترین این گروه‌ها در کنار آنارشیست‌های سیاسی شامل فعالان عرصه محیط‌زیست هستند که در اعتراض به مصادری چون مصرف حشره‌کش‌ها و فرآورده‌های دارویی با منشأ حیوانی و کشاورزی پایدار و اخیراً گیاهان و دام‌های تغییر ژنتیک یافته که به عنوان غذا استفاده می‌شود تشکیل ائتلاف داده‌اند. پل واتسون، مجری سابق گروه نگهبانان دریایی، در ایجاد اختلال، اذیت و آزار شکارچیان وال در ماکا در سال ۱۹۹۹ و شکارچیان فوک در کانادا نقش داشته است. در حال حاضر تروریسم به‌عنوان روشی کارآمد در پیش‌روی گروه‌های محیط زیستی قرار دارد. سایر فعالان نگران این امر هستند که حفاظت از محیط زیست به عرصه‌ای برای تجمع و فعالیت تروریست‌ها تبدیل شود. حتی ممکن است تروریسم غذایی از فعالیت‌های مذهبی که به بیراهه رفته‌اند منشأ گیرد.

■ در ۳۰ ژانویه ۲۰۰۴ جورج بوش طرح امنیت داخلی را با تکیه بر سیاست‌های ملی برای حمایت از سامانه کشاورزی و غذایی در مقابل حملات تروریستی، تدوین نمود. در این طرح بر آسیب‌پذیری سامانه غذایی در برابر ورود عوامل بیماری‌زا، انگل‌ها و سموم اشاره شده است

واقعیت‌ها ناگفته‌ها از تراریخته‌ها در گفت‌وگو و بیان پایداری پروفسور علی کرمی

سهم کمپانی‌های آمریکایی در تراریخته‌ها

چرا اسرائیل و عیس تراریخته کشت نمی‌کنند؟!

ورود کرده است.

توضیح عکس: اثر استفاده از عامل نازنجی بر روی کودکان ویتنامی

کرمی اضافه کرد: در واقع آن بحث این بود کاری که با انسان برای مقاوم شدن بدن او در برابر بیماری‌ها انجام می‌شود با گیاهان نیز انجام گیرد.

این متخصص بیوتکنولوژی و فوق تخصص مهندسی ژنتیک با اشاره به اینکه باکتری بی تی که در آب برکه‌ها موجود است، سمی از خود ترشح می‌کند به منظور کنترل حشرات برکه‌ها، افزود: دانشمندان این ژن را کشف کردند و در پی انتقال آن به گیاه برآمدند.

وی با بیان اینکه بسیاری از کشورهای اروپایی کشت تراریخته‌ها را مجاز نمی‌دانند، گفت: حتی رژیم صهیونیستی علی‌رغم پیشرفت‌های بسیار زیادی که در حوزه دستکاری‌های ژنتیکی و فناوری داشته کشت این محصولات را به دلیل خطراتی که دارد، ممنوع اعلام کرده است. ضمن اینکه آمریکا یک کشور امپریالیستی است و

وارد شده به دستگاه گوارش، سیستم ایمنی و بسیاری دیگر از اندام‌های بدن آسیب می‌زند. این محصولات اثر خود را به مرور زمان و بعد از چندین سال مصرف نشان می‌دهند.

این متخصص بیوتکنولوژی و فوق تخصص مهندسی ژنتیک با تأکید بر اینکه نمی‌توان نتایج این مقالات را نادیده گرفت، تصریح کرد: باید دید کشورهای اروپایی که در دانش و فناوری بیوتکنولوژی و مهندسی ژنتیک پیشروتر هستند یا کشوری مانند فیلیپین که توسعه‌دهندگان عجول تراریخته در آنجا تحصیل کرده‌اند (بسیاری از کسانی که در کشور بر تراریخته ایران اصرار دارند دانش‌آموخته کشور فیلیپین هستند) راجع به این مقاله چه واکنشی دارند.

کرمی با بیان اینکه کسانی که دانش آنان در حوزه کشاورزی است نباید به حوزه سلامت ورود نمایند و حتی نظر دهند که سالم است یا نه، ادامه داد: تاریخچه تراریخته به حدود ۲۵ سال قبل بازمی‌گردد، این فناوری ایجاد شد تا به دو سوال اساسی ۱- کاهش مصرف سموم شیمیایی و ۲- افزایش تولید جواب دهد.

این استاد دانشگاه ادامه داد: تولید این محصولات در ۱۵ سال نخست به خوبی انجام می‌شد اما بعد از ۲۰ سال به تدریج سقوط کرد، بررسی‌ها نشان داد نه تنها محصولات تراریخته باعث کاهش مصرف سموم شیمیایی و افزایش تولید نشده‌اند بلکه نتیجه عکس بوده است.

وی با اشاره به اینکه کمپانی بد نام آمریکایی مونسانتو اولین شرکتی است که به حوزه تراریخته ورود کرده است، گفت: نگاهی به تاریخچه این شرکت که غول تراریخته دنیاست، نشان می‌دهد مونسانتو یک شرکت تولیدکننده سموم شیمیایی بوده است و این کمپانی شیمیایی تولیدکننده سم عامل نازنجی Agent Orange است که ارتش آمریکا بر سر جنگل‌ها و مردم ویتنام ریخت و هم‌اکنون نیز هزاران کودک معلوم ویتنامی از این جنایت رنج می‌برند و این سوال وجود دارد این شرکت تولید سم چرا به حوزه کشاورزی و بذره‌های تراریخته

گفت‌وگو از زهرا مهدوی

پروفسور علی کرمی، متخصص بیوتکنولوژی پزشکی از دانشکده پزشکی کینهاگ دانمارک و فوق تخصص مهندسی ژنتیک از آمریکا و استاد تمام دانشگاه علوم پزشکی در گفتگو با ماهنامه «صیانت پایداری» با بیان اینکه روش کسانی را که در کشور در زمینه تراریخته کار می‌کنند صحیح نمی‌دانم، اظهار داشت: در کشور ما عده‌ای کاملاً با بحث تراریخته موافق هستند، عده‌ای کاملاً مخالف هستند و گروهی دیگر منتقد آن هستند، بنده جزو گروه منتقدان هستم نه مخالفان زیرا معتقدم بیوتکنولوژی و مهندسی ژنتیک فناوری تحول ساز و بسیار مفید با کاربردهای ارزشمندی بخصوص در حوزه سلامت است و البته تراریخته ولی باید همه جوانب آن در نظر گرفته شود چون غذا با دارو تفاوت دارد. بنابراین حساسیت حوزه غذا و ایمنی و امنیت غذایی بسیار بالاست.

وی اضافه کرد: مقالات و گزارشات علمی تحقیقاتی بسیاری که یک، نیز همین ماه گذشته منتشر شد.

Histopathological Investigation of the Stomach of Rats Fed a 60% Genetically Modified Corn Diet

Irena M. Zdzienicka¹, Judy A. Carman², John W. Edwards²

¹Department of Anatomy and Pathology, School of Medicine, University of Adelaide, Australia
²The Institute of Health and Environmental Research (IHIER), Kensington Park, Australia
Health and Environment, College of Science and Engineering, Flinders University, Bedford Park, Australia
Email: irenazdzienicka@gmail.com

How to cite this paper: Zdzienicka, I.M., Carman, J.A. and Edwards, J.W. (2014) Histopathological Investigation of the Stomach of Rats Fed a 60% Genetically Modified Corn Diet. *Food and Nutrition Research*, 7, 743-749.
<http://dx.doi.org/10.4236/fnr.2014.74049>

Received: April 28, 2014
Accepted: June 26, 2014
Published: June 29, 2014

Copyright © 2014 by authors and Scientific Research Publishing Inc. This work is licensed under the Creative Commons Attribution International License (CC BY 4.0).
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Abstract

Genetic modification (GM) represents new opportunities for technologies such as improved insect resistance and herbicide tolerance. This technology allows for cross-species alterations, therefore potential vast array of novel traits. Many GM crops have been developed for human and animal consumption. The present study on triple stacked GM corn variety containing modifications for *myo* (myoA4 and myoA5 genes) and herbicide tolerance (vs a 60% which was fed to rats for six months. The study investigated the stomach, alterations to tight junction apposition, gland dilatation, thalid elongation and dysplasia in the GM fed rats were observed. Results indicate that GM corn may have an effect on rat stomach and may have health implications.

Keywords

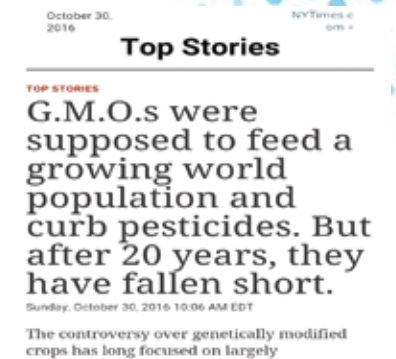
Genetically Modified Corn, Rat Feeding Study, Long-Term Feeding, Histopathology, Stomach

توضیح عکس: انتشار مقاله علمی درباره مضرات استفاده از تراریخته‌ها
این استاد دانشگاه گفت: مقاله علمی کاملاً جدید تحقیقاتی نشان می‌دهد که تغذیه ذرت تراریخته سبب عوارض گوارشی در موش آزمایشگاهی شده است.

کرمی گفت: در این مقاله نشان داده شده مصرف درازمدت محصولات تراریخته‌ای که با فناوری‌های قدیمی مهندسی ژنتیک ساخته شده‌اند و بخصوص چندین ژن مختلف به گیاه

تاریخ برای انسان زبان آور است، کشت آن نیز به تولید کشاورزی آسیب می زند؛ گفت: در کشت بذر تاریخ وارد خاک می شود و در نهایت تبدیل به گلی می شود که گرده دارد، در یک گیاه میلیاردها گرده وجود دارد که پخش می شود، در گیاه تاریخ در هر گرده ۱۰۰۰ تاریخ وجود دارد این گردهها توسط زنبورها، سایر حشرات و پرندگان جابه جایی می شوند و اکوسیستم بهم می ریزد، زیرساختها و محیط زیست و تنوع زیستی دچار اختلال می شود و اگر در منطقه تاریخچه بطور گسترده کشت شود در طول چند سال همه منطقه تاریخچه می شود چون ژن های بیگانه در گیاه تاریخچه انتقال پیدا می کنند وی اضافه کرد: اخیرا گزارشی از کشور سوئیس که تاریخچه کشت نمی کند منتشر شد که تاریخچه شناسایی شد. بررسی نشان داد توسط پرندگان مهاجر از راههای دور که در آنها کشاورزی تاریخچه دارند منتقل شده است، پس تاریخچه به محیط زیست و تنوع زیستی هم صدمه می زند. کرمی افزود: بنابراین ادعاهای مدافعین تاریخچه علمی و به صلاح جمهوری اسلامی نیست که کشاورزی ایران را تاریخچه کنیم. وی به آخرین گزارش منتشر شده در این حوزه اشاره کرد و گفت: این گزارش که در سال ۲۰۱۶ در روزنامه بریتراژ نیویورک تایمز منتشر شد شکستی برای مدافعان تاریخچه بود. مقایسه ۲۰ سال سابقه آمریکای تاریخچه که بطور گسترده در آن تاریخچه کشت شده با اروپایی که کشت تاریخچه در آن ممنوع است ادعاهای ۲۰ سال گذشته مافیای تاریخچه را باطل کرد.

کرمی افزود: این گزارش با آمار و ارقام نشان می دهد اولاداعی تاریخچه کلان که می گفتند کشت تاریخچه سبب افزایش تولید می شود صحت ندارد و افزایش تولیدی مشاهده نشده است ضمن اینکه دومین ادعای آنان مبنی بر اینکه کشت تاریخچه سبب کاهش مصرف سموم خطرناک شیمیایی می شود نیز غلط از آب درآمد و مشخص شد در آمریکای تاریخچه بیش از اروپای غیر تاریخچه سم مصرف می شود.

گزارش علمی نیویورک تایمز با این عنوان که قرار بود تاریخچه ها غذای جمعیت در حال افزایش جهان را تولید و مصرف سموم شیمیایی را کاهش دهد اما پس از ۲۰ سال گشت گسترده تاریخچه نتوانست وی تاکید کرد: با توجه به مستندات فوق و خطراتی که واردات و کشت و مصرف تاریخچه برای سلامت مردم و همچنین محیط زیست و ذخایر ژنتیکی دارد مدیران کشور باید در کشت محصولات تاریخچه با شکیبایی و دقت بیشتر تصمیمات خردمندانه اتخاذ کنند کرمی ادامه داد: تصمیم درست آن است که واردات و کشت و مصرف تاریخچه ممنوع و تحقیقات تا لبه های مرز دانش تاریخچه های نوین در مراکز تحقیقاتی ادامه یابد و ارزیابی های خطر با دقت انجام شود تا در صورت حصول اطمینان پس از کسب مجوزهای لازم مورد استفاده قرار گیرد ولی فعلا صلاح نیست ضمن اینکه باید مصرف سموم شیمیایی نیز به شدت مهار شده و کشاورزی سالم و ارگانیک توسعه یابد.

و صنایع غذایی بیشتر است و منفعت طلبان از این امر آگاه هستند. این استاد دانشگاه درباره اینکه اشاره کردید فعلا تولید این محصولات در کشور به صلاح نیست آیا بعدها شرایط تولید محیا می شود؛ گفت: بله، در آینده تکنولوژی تغییر می کند و شرایط برای ما فراهم می شود و نگرانی های فعلی با رفع ضعف فناوری های کنونی و ارتقا فناوری ایجاد خواهد شد. کرمی با بیان اینکه تمام روغن های وارداتی به کشور تاریخچه است، تصریح کرد: مشکل کشور ما سودجویی است و همین مساله چالش های زیادی را ایجاد کرده است. این استاد دانشگاه تصریح کرد: چرا باید به مردم دروغ گفت که این محصولات تاریخچه نیست یا روی محصولات برچسب زده نمی شود. مردم حق دارند بدانند چه مواد غذایی مصرف می کنند؛ چه درباره آلودگی به سموم شیمیایی چه تاریخچه بودن. مردم حق انتخاب دارند ولی مافیایی تاریخچه این حق را از مردم ایران سلب می کند زیرا سود منفعت طلبان در دانستن مردم است.

کرمی اضافه کرد: ما مشکل قانون نداریم مشکل مان عدم اجرای قانون و عدم نظارت شفاف و دقیق بر نحوه اجرای آن و برخورد با قانون شکنان و متخلفین است. مثلا همین افراد به طور غیر قانونی در سال ۹۴ در گلستان برنج تاریخچه را بدون مجوز کشت کرده اند. چرا با این افراد برخورد نشده است؟ طبیعی است وقتی با قانون شکنان برخورد نشود آنها تخلفات خود را گسترش می دهند وی با اشاره به تولید برنج اصلاح شده در کشور، گفت: چندی قبل برنج اصلاح شده «احمدی روشن» در مازندران تولید شد؛ برنج های اصلاح شده هیچ مشکلی ندارند چرا که ژن بیگانه وارد آنها نمی شود اما سودجویان اجازه تکثیر و کشت عمده این رقم را ندادند. کرمی افزود: در تولید این برنج از اشعه گاما استفاده شده و دلیل نام گذاری آن نیز همین مساله بوده که از انرژی هسته ای در تولید محصول بهره بردند. تولید کنندگان این نوع برنج مدعی هستند کارایی آن از برنج تاریخچه بسیار بیشتر است پس مشکل در این کشور نفوذ افراد در نهادهای تصمیم گیری است تا به نفع خود مجوز بگیرند. ما معتقدیم مصوبه مجلس باید اجرا شود. در زیر مصوبه مجلس قابل مشاهده است.

وی ادامه داد: در قانون اشاره شده اطلاع رسانی و برچسب زنی؛ پس چرا اطلاع رسانی نمی شود؟ مردم واقعا نمی دانند چه محصولات تاریخچه ای غیر از روغن در بازار هست در حالی که می دانیم وجود دارد. کرمی با بیان اینکه مصوبه مجلس به ممنوعیت واردات، کشت و رهاسازی محصولات تاریخچه مگر با مجوز اشاره دارد، گفت: حتی واردات این محصولات ممنوع است اما با این حال وارد می شود. در کشور ما سال ها این مساله کتمان می شد که روغن های وارداتی تاریخچه است اما مطالبات مردمی باعث شد که اقرار کنند. به گفته این استاد دانشگاه روی برخی روغن های تاریخچه در فروشگاه های ایران نوشته شده روغن سویای تغییر ژنتیکی یافته و کلزا تغییر ژنتیکی یافته اما در فروشگاه روغن هایی را هم می بینید که اصلا این مورد قید نشده، در حالی که آنها هم تاریخچه هستند مردم حق دارند بدانند پس قانون برچسب زنی باید اجرا شود. کرمی درباره اینکه آیا همانطور که مصرف محصولات

بحث سرمایه گذاری در این کشور اهمیت بسیار بالایی دارد و نباید آمریکا را مثال زد که چرا کشت تاریخچه در آنجا آزاد است زیرا دولت سرمایه داری آمریکا ارزشی برای انسان ها حتی مردم آمریکا قائل نیست و مافیای کمپانی های بزرگ بر این کشور حاکم هستند نه مردم.

Where are GMOs grown and raised?

Country	Cultivation	Import	Comment
Austria	Banned	Allowed	
Belgium	Banned	Allowed	
Canada	Banned	Allowed	
China	Banned	Allowed	
France	Banned	Allowed	
Germany	Banned	Allowed	
Greece	Banned	Allowed	
India	Banned	Allowed	
Italy	Banned	Allowed	
Japan	Banned	Allowed	
South Korea	Banned	Allowed	
Spain	Banned	Allowed	
Sweden	Banned	Allowed	
Switzerland	Banned	Allowed	
Taiwan	Banned	Allowed	
UK	Banned	Allowed	
USA	Allowed	Allowed	
EU (various countries)	Banned	Allowed	
South America (various countries)	Allowed	Allowed	
Asia (various countries)	Allowed	Allowed	

توضیح جدول: کدام کشورها کشت و واردات تاریخچه را ممنوع کرده اند؟ کرمی اضافه کرد: در ۳۷ کشور اروپایی کشت محصولات تاریخچه ممنوع است؛ به ردیف ۳۴ جدول بالا توجه کنید رژیم صهیونیستی حتی اجازه کشت ۱ متر تاریخچه را نمی دهد و کشور سوئیس ۱۵ سال است کشت تاریخچه را تعلیق کرده است؛ دانش آموختگان فیلپینی تاریخچه ایران به چه حقی می خواهند ایران را تاریخچه و نسل آینده کشور را با فاجعه مواجه کنند؟ چون تاریخچه های تولید شده با فناوری قدیمی مهندسی ژنتیک فقط برای سلامت انسان مضر نیست بلکه نابود کننده محیط زیست هم است.

کرمی با بیان اینکه دومین شرکت بزرگ تولید کننده محصولات تاریخچه شرکت سینجنتا سوئیس است، ادامه داد: با این حال حدود ۱۵ سال است کشور سوئیس اجازه کشت محصولات تاریخچه را در داخل این کشور نمی دهد و این مساله در آنجا به صورت تعلیق در آمده است متخصص بیوتکنولوژی و فوق تخصص مهندسی ژنتیک اضافه کرد: علی رغم تمام این مسائل عده ای در کشور بر روی کشت محصولات تاریخچه پنبه تاریخچه و برنج اصرار دارند و بعد هم گویا تصمیم دارند درت و سویا و سیب زمینی و سایر محصولات کشاورزی ایران را تاریخچه کنند ضمن اینکه مجوز پنبه تاریخچه را هم دریافت کرده اند. کرمی با اشاره به اینکه یکی از مسائلی که با آن مواجه هستیم بحث جنگ اقلیمی است، افزود: می توان از دانش تاریخچه ها برای کنترل کویرزایی بهره برد اما متأسفانه در کشور ما به این مساله بی توجهی می شود چون سود تجارت در بخش غذا

■ گردش مالی تجارت الکترونیک در اروپا در سال ۲۰۱۶، ۵۳۰ میلیارد یورو بوده است. همچنین در ایالات متحده حجم تجارت الکترونیک نزدیک به ۳۷۲ میلیارد دلار بوده و تخمین زده شده است که این رقم تا سال ۲۰۲۰ به ۵۳۰ میلیارد دلار خواهد رسید

«صیانت پایدار» بر سر می‌کند

الفبای امنیت در دنیای «تجارت الکترونیک»

حمید انصاری

دارایی‌هایی هستند که باید محافظت شوند و برای تضمین امنیت تجارت الکترونیکی که شامل سیستم کاربران، متن‌های انتقالی روی کانال‌های ارتباطی و سرورهای تجارت و وب است، امنیت هر قسمت باید به طور کامل مد نظر قرار گرفته شود.

یکی از مهمترین وجوه تمایز تجارت الکترونیک و مقایسه با انواع مشابه سنتی آنها بحث اثبات صحت سند و امنیت است. در خصوص تجارت الکترونیک که در فضای مجازی انجام می‌شود، تامین امنیت داده‌های الکترونیک پیچیده و مشکل است. منظور از امنیت، حفاظت داده‌ها در مقابل افراد غیرمجاز و خطای در فرآیند تجارت الکترونیک می‌باشد. اینترنت یک شبکه کاملاً باز است و تا هنگامی که تدابیر لازم جهت عدم امکان دسترسی اشخاص غیرمجاز به منظور در اختیار قرار گرفتن اطلاعات و مداخله در آنها پیش‌بینی نگردد اطلاعات می‌تواند مورد دستبرد یا دستکاری قرار گیرد. با استفاده از خدمات امنیتی این اطمینان برای افراد ایجاد می‌شود که دسترسی به سیستم تجارت الکترونیک و داده‌های آن تنها محدود به افراد مجاز و مطابق با سیاست‌های امنیتی عنوان شده از طرف وب سایت فرستنده است. به عنوان مثال اطلاعات شخصی و شماره کارت اعتباری در صورت عدم حفاظت ممکن است در جریان انتقال توسط عوامل غیرمجاز دستکاری شوند. انجام خدمات امنیتی، در رفع دغدغه‌های مرتبط با ریسک‌های حوزه امنیت و حریم خصوصی تأثیرگذار است. امنیت اطلاعات در تجارت الکترونیک به مباحثی همچون محرمانگی، یکپارچگی و در دسترس بودن مربوط می‌شود. اطلاعات و فرآیندهای پشتیبان، سیستم‌ها و شبکه‌ها، دارایی‌های مهم تجاری هستند، محرمانه بودن، یکپارچگی و قابلیت دسترسی اطلاعات برای تأمین سمت و سوی رقابت، گردش نقدینگی، سودآوری، متابعت‌های قانونی و چهره تجاری، ضروری به نظر می‌رسد. دسترسی به اطلاعات حفاظت شده باید محدود باشد به افراد، برنامه‌های کامپیوتری، فرایندها و سیستم‌هایی که مجاز به دسترسی به اطلاعات هستند. این مستلزم وجود مکانیزم‌هایی برای کنترل دسترسی به اطلاعات حفاظت شده می‌باشد. پیچیدگی مکانیزم‌های کنترل دسترسی باید مطابق با ارزش اطلاعات مورد حفاظت باشد. اطلاعات حساس تر و با ارزش تر نیاز به مکانیزم کنترل دسترسی قوی‌تری دارند. اساس مکانیزم‌های کنترل دسترسی بر دو مقوله احراز هویت و تصدیق هویت است.

یکی دیگر از مباحث مهم و مورد بحث حوزه امنیت در تجارت الکترونیک، حفظ امنیت اسناد تجارت الکترونیک است. به نحوی که از کپی‌برداری‌های غیرمجاز جلوگیری به عمل آید و جهت انجام یک عملیات تجارت الکترونیک به عنوان مثال انجام مناقصه یا عقد قرارداد بتوان از انجام صحیح عملیات و مورد اعتماد بودن آن اطمینان حاصل کرد. بدین منظور می‌توان با اعمال تمهیداتی نظیر اعمال علامت شرکت یا اعمال امضا اشخاص مورد تأیید در سند تجارت الکترونیک، امنیت انجام فعالیت تجارت الکترونیک را فراهم نمود.

امروزه برای افزایش امنیت در تجارت الکترونیک از روش‌هایی مانند الگوریتم‌های رمزنگاری شده، امضاء دیجیتال و گواهی دیجیتال استفاده می‌شود. امضای دیجیتال، ابزار اعتبار بخشیدن به اسناد الکترونیکی می‌باشد که منجر به سندیت بخشیدن به یک رکورد الکترونیکی از طریق رمزنگاری نامتقارن می‌شود. با همه این احوالات هنوز هم حتی در پیشرفته‌ترین و محتاطانه‌ترین شکل ماجرا و در کشورهایی که تلاش می‌کنند امنیت را به نحو احسن در فضای تجارت الکترونیک پیاده کنند اتفاقات ناخوشایندی می‌افتد و تهدیدهای بزرگی در این زمینه وجود دارد. بنابراین برای ورود قدرتمندانه به عرصه تجارت الکترونیک باید سیاست‌های امنیتی را تدوین و رعایت کنیم و ابزارها و زیرساخت‌های امنیتی آن را فراهم کرده و آگاهانه به این راه گام بگذاریم. تنها در این صورت است که می‌توان به توفیق در زمینه تجارت الکترونیک امیدوار بود.

ما در دوران بزرگترین انقلاب اطلاعاتی و ارتباطی تاریخ بشر قرار داریم. بیش از ۴۰ درصد مردم جهان به اینترنت دسترسی دارند. هم‌اکنون روزانه بیش از ۸۰۸ میلیون ویدئو در یوتیوب تماشا می‌شود، ۱۵۲ میلیون ارتباط با اسکایپ برقرار می‌شود. ۸۰۳ میلیون کاربر توئیتر وجود دارد و ۴۰۲ میلیارد سرچ در گوگل انجام می‌شود. حتی در بین ۲۰ درصد از فقیرترین خانوارهای جهان هم از هر ۱۰ نفر ۷ نفر گوشی موبایل دارند در حالیکه به سرویس دسشویی یا آب آشامیدنی مناسب دسترسی ندارند.

یکی از زمینه‌هایی که توسط اینترنت به کلی دگرگون شده است فضای کسب و کار است. اینترنت و تجارت الکترونیک به نحو جدایی‌ناپذیری به هم گره خورده‌اند. نوآوری‌ها در زمینه فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی بلافاصله خود را در بازار کسب و کار نشان می‌دهد. اگرچه تولید اینترنت در دهه ۱۹۷۰ بود اما تا سال ۱۹۸۸ پروتکل‌های امنیتی برای تجارت و معاملات فراهم نبود تا اینکه اولین خرید اینترنتی در سال ۱۹۹۴ به ثبت رسید. امروزه گردش مالی تجارت الکترونیک در اروپا در سال ۲۰۱۶، ۵۳۰ میلیارد یورو بوده است. همچنین در ایالات متحده حجم تجارت الکترونیک نزدیک به ۳۷۲ میلیارد دلار بوده و تخمین زده شده است که این رقم تا سال ۲۰۲۰ به ۵۳۰ میلیارد دلار خواهد رسید. تجارت الکترونیکی توصیف‌کننده فرآیند خرید، فروش، همکاری با شرکای تجاری، انجام تراکنش‌های الکترونیکی درون سازمانی، انتقال یا تبادل محصولات، خدمات و یا اطلاعات از طریق شبکه‌های کامپیوتری از جمله اینترنت می‌باشد. تجارت الکترونیک دارای طبقه‌بندی‌هایی همچون کسب‌وکار به کسب‌وکار، کسب‌وکار به مشتری، مشتری به کسب‌وکار و مشتری به مشتری می‌باشد. امروزه تجارت الکترونیک در حال تغییر تمامی زمینه‌های تجارت از تبلیغات تا فروش است. این موضوع حتی ماهیت رقابت را نیز تغییر داده است. شرکت‌های آنلاین مدل‌های جدیدی از کسب‌وکار را راه انداخته‌اند و خدمات و محصولات جدیدی عرضه می‌کنند. تجارت الکترونیک در زمینه‌های مختلف و فعالیت‌های بازرگانی گوناگون از معاملات الکترونیکی میان خریداران، بازرگانان و مشتریان، بنگاه‌های بازرگانی، مراکز اطلاع‌رسانی، مبادلات مشاوره‌ای، محاورات جوامع و انجمن‌های مجازی گرفته تا مبادلات دولت‌ها و ملتها گسترش یافته است. در تجارت الکترونیک عواملی از قبیل برنامه‌های تحت و، سرویس دهنده، بستر ارتباطی و دریافت‌کننده که عمدتاً مشتری می‌باشد بایستی در کنار هم قرار گیرند تا یک تجارت الکترونیک شکل گیرد و اگر آن را به صورت یک سیستم ترسیم کنیم می‌توانیم این عوامل را در ۴ مفهوم کلی تولید، ارائه، انتقال و دریافت سرویس یا کالا داشته باشیم. برای استفاده از تجارت الکترونیک سه راهبرد ایجاد آگاهی، زیرساخت‌های فنی و ساختار قوانین و مقررات جهت استفاده از این مهم باید پایه‌ریزی گردد اما موضوع زیرساخت‌ها به حدی گسترده است که یک وزارتخانه یا یک دستگاه نمی‌تواند آن را پوشش دهد و برای ایجاد آن لازم است که همه دستگاه‌هایی که در این زمینه مرتبط هستند با هم هماهنگ باشند.

تجارت الکترونیکی در عین حالی که دقت و سرعت پردازش را به طور قابل ملاحظه‌ای بالا برده است، در معرض خطرات و تهدیداتی نیز قرار دارد. هر ساله سازمان‌های بسیاری هدف جرائم مرتبط با امنیت اطلاعات، از حملات ویروسی گرفته تا کلاهبرداری‌های تجاری از قبیل سرقت اطلاعات حساس تجاری و اطلاعات محرمانه کارت‌های اعتباری، قرار می‌گیرند چنین حملات امنیتی موجب میلیون‌ها دلار ضرر و اختلال در فعالیت شرکت‌ها می‌شوند. به طور کلی تجارت الکترونیکی شامل مراحل متعددی است، نظیر بررسی کاتالوگ‌ها و انتخاب کالا و فروشنده مورد نظر، انجام سفارش و ارسال اطلاعات، پرداخت و تحویل کالا، که در هر یک از مراحل فوق پیام‌های الکترونیکی بین خریدار و فروشنده تبادل می‌گردد. چنین تبادل‌هایی، نیازمند وجود بسترهای ایمن است. نیاز به امنیت تجارت الکترونیکی با مشتری شروع و با انجام تجارت پایان می‌یابد؛ پس در این «زنجیره تجارت»

دکتر علی اصغر زارعی تبیین کرد

ناگفته‌هایی از جنگ الکترونیک در ایام جنگ

دکتر علی اصغر زارعی جانشین سازمان پدافند غیرعامل کشور در نشست رسانه‌های شبه‌های انقلاب با عنوان بررسی دستاوردهای انقلاب اسلامی در حوزه فناوری اطلاعات و فضای مجازی با بیان تجربیات و پیشرفت‌های مخابرات جنگ اظهار داشت: در رسالتی که قبل از انقلاب برای کشور تنظیم شده بود، توان داخل در حد بهره‌برداری از سیستم‌های وارداتی هدف گذاری شده بود و حتی رتبه‌های خوب دانشگاه نیز باید به خارج از کشور می‌رفتند تا آموزش ببینند. به گفته وی، بخشی از صنایع مخابرات و الکترونیک در سیستم دفاعی در شیراز وجود داشت که عمدتاً مسئولیت تجهیزات نظامی را عهده‌دار بود و در این بخش نیز وضعیت به همین روال پیش می‌رفت. کارخانه ITMC نیز تلفن‌های رومیزی را تولید می‌کردند و در حوزه تامین و نگهداری ماموریت داشتند که در مجموع سطح مدیریت قبل از انقلاب در کشور در همین حد بود. زارعی تصریح کرد: تجهیزات ناتو در مخابرات الکترونیک ایران استفاده می‌شد و حتی رادارهای نظامی نیز از خارج می‌رسید و نیروها در سطح اپراتوری تجهیزات مشغول می‌شدند.

جانشین سازمان پدافند غیرعامل افزود: وضعیت تلفن نیز در حد ارتباطات شهری و بین شهری بود اما رشد محدودی داشت و در کمتر خانهای تلفن پیدا می‌شد که مردم باید به دفتر مخابراتی می‌رفتند و تماس می‌گرفتند؛ وضعیت پست و تلگراف نیز تفاوت چندانی نداشت و در چنین شرایطی انقلاب شد. وی گفت: وقتی جنگ شد همچنان که سلاح شخصی برای دفاع نداشتیم وسایل جنگ الکترونیک نیز در کار نبود و ارتش تجهیزاتی داشت که کفاف خودش را می‌داد. در ایران فقط بی‌سیم ناتو وجود داشت اما در کمتر از ۶ ماه از دشمن

تجهیزات تامین کردیم؛ این کار در شرایط عادی مدت‌ها زمان می‌برد همچنان که در شرایط جنگ هزاران کیلومتر کابل دفن شد که کارشناسان اکنون می‌دانند که حفر ۱۰ کیلومتر کابل در دو ماه هم کار سختی است. به گفته وی پس از عملیات فتح خرمشهر دشمن به شدت نگران شد زیرا اسم این عملیات بیت‌المقدس اما هدف آن فتح خرمشهر بود و یک نگرانی شدید در دشمن ایجاد شد که آنها با این اسم‌گذاری هدف‌های بزرگی دارند و پس از این عملیات بود که حمایت خارجی‌ها از صدام شدید شد.

جانشین سازمان پدافند غیرعامل ادامه داد: استراتژی صدام دفاع متحرک بود به این معنا که هم دفاع و هم حمله کنیم و این شعار به اعتبار تجهیزات بسیار گسترده‌ای که در اختیار صدام قرار گرفته بود سر داده می‌شد. این تجهیزات شامل تجهیزات جنگ الکترونیک نیز می‌شد.

زارعی گفت: سال ۶۳ اسم جنگ الکترونیک هم بیگانه بود و تنها برای یک دوره افرادی از نیروی هوایی به خارج رفته و بازگشته بودند اما با نگاه ویژه فرماندهی به این موضوع حکم تشکیل یگان جنگ الکترونیک صادر شد و مرحوم غفاریان اولین فرمانده یگان جنگ الکترونیک بود تا در این یگان با ابزارهایی که از بازارهای داخلی و خارجی تهیه می‌کنند طیف الکترومغناطیسی دشمن را جستجو کنند و به برنامه‌هایشان پی ببرند.

وی ادامه داد: به دلیل نیاز جنگ، دانشجویهایی که به صورت ماموریتی به جبهه می‌آمدند سیستم‌هایی را برای رمزنگاری تولید کردند که اواخر سال ۶۴ این سیستم‌ها به منطقه وارد شدند.

به گفته وی، اما دشمن نیز اقداماتی را علیه ما انجام داد و انگلیسی‌ها یک سیستم رمزنگار آنالوگ پیشرفته به صدام دادند که با به غنیمت گرفتن این سیستم و کپی‌سازی سریع توانستیم اطلاعات زیادی از واحدهای دشمن بدست بیاوریم. جانشین سازمان پدافند غیرعامل گفت: این سیستم یک رحمت الهی برای رزمندگان و کشور بود و تا سقوط صدام مورد استفاده قرار می‌گرفت. زیرا صدام پس از جنگ این سیستم را در اختیار منافقین قرار داد و به دلیل استفاده از همین رمزکننده بود که هیچ عملیات موفقی از منافقان انجام نشد و اگر عملیاتی می‌کردند به سرعت سرکوب می‌شدند. زارعی گفت: تدبیر فرمانده کل سپاه این بود که این اطلاعات مخفی بماند و فقط برخی از آن مطلع بودند. به گفته وی، ارتش صدام از این رمزکننده استفاده می‌کرد و برای مثال وقتی قصد حمله شیمیایی را داشت به نیروهای خود اطلاع می‌داد، ما نیز از همین طریق مطلع می‌شدیم و واحد شیمیایی به سرعت ملزومات مقابله با عامل شیمیایی را در منطقه حاضر می‌کرد و تلفات را کاهش می‌داد.

زارعی گفت: این تصمیم استراتژیک مقام معظم رهبری بود که فرمودند هیچ رمزکننده‌ای از خارج خریداری نشود و شروع به رمزنگاری بومی کردیم.

جانشین سازمان پدافند غیرعامل اضافه کرد: همچنین فرانسوی‌ها رادار رازیت را به صدام دادند اما معتقدم ارتش صدام نتوانستند از این تجهیزات استفاده کنند و پس از اینکه در چند عملیات چند نمونه از آن را به غنیمت گرفتیم چند دانشجو بدون حتی دفترچه تعمیرات و دستورالعمل اپراتوری، تجهیز را برای استفاده آماده کردند. البته دوستان در جبهه ابتدا این تجهیزات را نپذیرفتند و گفتند که دشمن این تجهیزات را برای فریب ما در اختیارمان قرار داده است اما وقتی دیدند که تا عمق ۳۲ کیلومتری به اطلاعات دشمن نفوذ می‌کند آن را پذیرفتند و به سرعت واحد و دسته‌های رازیت به راه افتاد. به گفته وی، هر جایی که سایت داشته‌ایم یک قسمت برای تحقیقات وجود داشت. وی ادامه داد: اولین گروه از اساتید دانشگاه حوزه برق و الکترونیک که برای کمک به جبهه آمده بودند را به چذابه و در سنگری زیر زمین که محل نگهداری رادار بود بردیم. آنها گفتند ما در درس‌هایمان رادار را خوانده‌ایم اما تا به حال آن را ندیده‌ایم و پرسیدند چه کمکی از دستشان برمی‌آید. قرار شد آنها تعمیر و نگهداری رادار رازیت را برعهده بگیرند و از این رو در مرکز تحقیقات مخابرات قسمتی را به رادار اختصاص دادند و تعمیر و نگهداری سطح ۳ و ۴ رادار را در جنگ عهده‌دار شدند. زارعی گفت: در سال ۶۵ و در ایام جنگ رشته کارشناسی ارشد جنگ الکترونیک در دانشگاه

انگلیسی‌ها یک سیستم رمزنگار آنالوگ پیشرفته به صدام دادند که با به غنیمت گرفتن این سیستم و کپی‌سازی سریع توانستیم اطلاعات زیادی از واحدهای دشمن بدست بیاوریم

خواجه نصیر برگزار شد. در پایان جنگ در نقطه بلندی در جنگ الکترونیک قرار داشتیم اما بعد از جنگ قدری متوقف شدیم و البته اشتباه کردیم. زیرا در حالی که در ایام جنگ تصمیم گرفته بودیم تجهیزات بومی از جمله مودم خودمان را داشته باشیم اما پس از جنگ در بازار جهانی قیمت‌ها را بسیار پایین کشیدند، برخی هم گفتند تجهیزات خودمان کیفیت و استاندارد لازم را ندارد و همچنین به سمت استانداردسازی با دنیا رفتیم که در نهایت برنامه خودمان را رها کردیم. وی ادامه داد: در جنگ اعتماد به نفس کشور بالا رفت. جنگ گنج بود.

وی گفت: در چند سال گذشته که طبقه‌بندی برداشته شده می‌توانم این حرف‌ها را بگویم والا نمی‌توانستم. با بیان این حرف‌ها می‌توان نشان داد که ابعاد تخصصی جنگ در کنار دیگر ابعاد جنگ تا چه حد قابل بررسی است.

جنگ تا چه حد قابل بررسی است.

معنای بهره‌برداری هوشمندانه از فضای سایبری

مهندس محمدرضا فرجی پور
جانشین فرمانده قرارگاه پدافند سایبری کشور

جذابیت فوق‌العاده فضای سایبری باعث شده است که طراحان و برنامه‌ریزان آینده جهان از آن به عنوان یک امکان راهبردی ویژه یاد کنند. بسیاری معتقدند که امروزه و در سال‌های آینده، مهم‌ترین وسیله برای حکمرانی در جهان، فضای سایبری است؛ اما باید به خاطر داشت که این فضا هم یک فرصت برای پیشرفت و هم یک تهدید برای امنیت ملی کشورهای جهان تلقی می‌شود.

تعیین تکلیف قلمرو فضای سایبری و صیانت و مدیریت آن از مهم‌ترین مسائل رودرروی دولت‌ها در هر کشوری است. تعداد زیادی از کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه دنیا، از سال‌ها قبل، اقدام به تدوین اسناد راهبردی امنیت سایبری و دفاع سایبری نموده و بسیاری از آنها ساختار و سازمان مورد نیاز را برای این منظور طراحی و پیاده‌سازی نموده‌اند.

فضای سایبری چالش‌ها و آسیب‌های به‌خصوصی دارد که باید برای مدیریت و جلوگیری از تبدیل شدن این چالش‌ها به تهدیدهای امنیتی اقدامی اساسی انجام داد. کشور ما در بخش فناوری‌های مربوط به فضای سایبری، همچنان وابستگی‌هایی به کشورهای خارجی دارد و امکانات ساخت‌افزایی و نرم‌افزاری و میان‌افزایی ما در مواردی، خارجی است. بنابراین باید توجه بیشتری به تولید محصولات و خدمات بومی امن در این حوزه مبذول شود.

هر جا از امکانات فناوری‌های ارتباطات و اطلاعات خارجی استفاده می‌کنیم ضمن بهره‌برداری باید متوجه تهدیدات هم باشیم؛ زیرا ممکن است در فرآیند تولید و یا در زنجیره تأمین، تهدیدات در آن تعبیه و نهفته شده باشد. بنابراین ضرورت دارد تا تهدیدات را پیش و رصد کنیم و هشدارهای لازم را به بهره‌برداران اعلام نماییم. دستگاه‌های مختلف از جمله سازمان پدافند غیرعامل در این زمینه مسئولیت دارند.

از سوی دیگر، احصای آسیب‌پذیری‌های دستگاه‌های مختلف و رفع آنها نیز بسیار مهم است. مدیران دستگاه‌های اجرایی در سراسر کشور باید نسبت به فراگیری علوم سایبری و شیوه‌های مقابله با تهدیدات آن برنامه‌ریزی کنند.

خوشبختانه در سال‌های اخیر تبیین تفکر بهره‌برداری هوشمندانه از فضای سایبری همگام با رعایت معیارهای امنیتی و مراقبت‌های ویژه برای جلوگیری و کاهش تاثیرات تهدیدات دشمن در دستور کار قرارگاه پدافند سایبری کشور قرار گرفته است.

■ امروزه و در سال‌های آینده،
مهم‌ترین وسیله برای حکمرانی در
جهان، فضای سایبری است؛ اما باید به
خاطر داشت که این فضا هم یک فرصت
برای پیشرفت و هم یک تهدید برای
امنیت ملی کشورهای جهان
تلقی می‌شود

در گفت و گو رئیس کمیته فضا مجاز مجلس با «صیانت پایدار» بررسی شد

سوال بهارستان از آذری جهرمی درباره دور خوردن فیلترینگ تلگرام

محمد علی زاده

علت عدم مسدودسازی کامل تلگرام، سوالی است که رئیس کمیته فضای مجازی مجلس شورای اسلامی از وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات پرسیده اما هنوز پاسخی قانع کننده دریافت نکرده است.

حجت الاسلام والمسلمین نصرالله پژمانفر نماینده مردم مشهد در مجلس شورای اسلامی معتقد است وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، در عدم مسدودسازی کامل تلگرام، نقش آفرین است؛ حال آن که به موجب مصوبه شورای عالی امنیت ملی، باید از فعالیت این پیام رسان موبایلی خارجی - که با توجه به گستردگی فعالیتش می توان از آن به عنوان یک شبکه اجتماعی نام برد - متوقف می شد.

نایب رییس کمیسیون فرهنگی مجلس به صراحت از تخلف وزیر ارتباطات در این باره سخن گفت و اظهار داشت: «وزیر ارتباطات در عدم مسدودسازی تلگرام، دخالت داشته است. تلگرام باید به صورت کامل فیلتر شود.»

به گمان پژمانفر استفاده از هاتگرام و تلگرام (تلگرام طلایی)، راهی برای دور زدن یک دستور قضایی است؛ دستوری صادر شده مبنی بر مسدودسازی پیام رسان تلگرام از تاریخ دهم اردیبهشت ماه سال

جاری که به واسطه فعالیت دو پیام رسان داخلی (هاتگرام و تلگرام طلایی) با محتوای اپلیکیشن اصلی تلگرام، ایتر مانده است!

همین موضوع بود که پژمانفر را به طرح سوال از وزیر واداشت و بررسی آن در دستور کار کمیسیون امنیت ملی قرار گرفت.

خلاصه سوال این است: «علت دور زدن مسدودسازی تلگرام توسط نرم افزارهای داخلی همچون هاتگرام و طلگرام (تلگرام طلایی) چیست؟»

نایب رییس کمیسیون فرهنگی مجلس دهم در تشریح سوال خود اظهار داشت: «سوال من این است که بدانیم در اختیار گذاشتن امکانات تلگرام توسط دو اپلیکیشن دیگر در

زمینه، فیلترشکن ها بیش از پیش به کار خود ادامه دادند. جلالی با بیان اینکه بنابراین با فیلتر شدن تلگرام بستر جدیدی برای فیلترشکن ها محیا شد و تلگرام که تنها مشکل به شمار می آمد امروزه در سایر شبکه های اجتماعی خارجی و دوست یابی نمود پیدا کرده است، تصریح کرد: زیرا کاربران با نصب فیلترشکن ها به سایر شبکه های اجتماعی و دوست یابی دسترسی پیدا کردند.

مدیر پیام رسان سلام با تاکید بر اینکه برای پیام رسان های داخلی به عنوان یکی از زیرساخت های حیاتی کشور هزینه های لازم صورت نگرفته و نباید انتظار داشت که امنیت کل کشور با بهای کم تأمین شود، خاطر نشان کرد: مسئولان باید پاسخگو باشند که برای ساخت یک موشک چقدر هزینه می گردد و چه میزان برای پیام رسان های داخلی هزینه کردیم که امنیت ملی یک کشور تحت تاثیر آن است.

طراح نرم افزار سلام با تشریح پیامدهایی که نصب تلگرام یا سایر شبکه های اجتماعی غیربومی برای کاربران خود به دنبال دارند، افزود: در این برنامه ها در ابتدا یک کپی از شماره تلفن به سرور منتقل می شود و با نصب تلگرام در کامپیوتر کپی از کانتکت ها به سرور نیز منتقل می گردد که بدون نیاز به GPS و با استفاده از آنتن مخابراتی موقعیت دقیق کاربر مشخص می شود. ساعت ۸ صبح، افراد در محل کار خود قرار دارند پس به سادگی محل کار فرد و شغل وی مشخص می شود. نقاط تردد افراد بیانگر وابستگی و اهمیت مکان هایی که در طول روز رفت و آمد می کند را نمایش می دهد. شبها مردم به خانه باز می گردند، بنابراین منزل کاربر شناسایی و مسیر تردد وی مشخص می شود. این اطلاعات به راحتی در اختیار شبکه ها قرار می گیرد.

جلالی اظهار کرد: در مرحله دوم، حلقه های عاطفی و کاری کاربران شناسایی می شود. افراد در این شبکه های اجتماعی عضو می شوند تا ارتباطات خود از جمله رابطه های احساسی که با پدر و مادر، همسر و فرزند و دوستان دارند را حفظ کنند یا در رابطه های کاری خود از قبیل فرهنگی و ... پویاتر ظاهر شوند. این دسته اطلاعات کاربران هم در اختیار شبکه ها قرار می گیرد.

در گفت و گو جلالی طرح پیام رسان سلام با «صیانت پایدار» عنوان شد

تأثیر منفی فیلترینگ نیم بند تلگرام بر کوچ مخاطبان به پیام رسان های بومی

مسعود جلالی طراح و مدیر پروژه پیام رسان سلام در گفت و گو با خبرنگار ماهنامه «صیانت پایدار» در خصوص آخرین وضعیت شبکه های اجتماعی گفت: در وهله اول فیلتر شدن شبکه های اجتماعی خارجی، نقطه امید را برای افزایش تعداد کاربران در شبکه های اجتماعی داخلی پدید آورد و با فیلتر شدن تلگرام بخشی از فعالان در شبکه های اجتماعی خارجی به شبکه های اجتماعی داخلی روی آوردند و بخشی که به این شبکه های داخلی اعتماد کافی نداشتن به سایر شبکه های اجتماعی خارجی رجوع کردند.

وی با بیان اینکه با فیلتر شدن تلگرام درصد قابل قبولی از کاربران به شبکه های اجتماعی داخلی روی آوردند ولی ۲ مشکل در این مسیر به وجود آمد، افزود: یکی اینکه تلگرام فیلتر شد اما شبکه های اجتماعی خارجی مثل هاتگرام و تلگرام طلایی با همان سرور تلگرام و تنها با یک سرور واسطه به فعالیت ادامه دادند و فقط اسمی تلگرام فیلتر شد که این ماجرا سبب شد تا دوباره افراد به شبکه های اجتماعی خارجی بازگردند. دوما موضوع فیلتر کردن فیلترشکن ها تا ۳ هفته اول به طور جد مورد توجه قرار داشت، از سوی وزارت ارتباطات پیگیری های لازم صورت می گرفت و نسخه های جدید آن ها بسته می شد اما با کم کاری در این

بابت ادامه فعالیت اپلیکیشن‌های داخلی شامل تلگرام
 طلایی (تلگرام) و هاتگرام ندارد و این موضوع باید از
 طریق مرکز ملی فضای مجازی دنبال شود.
 نجفی خوشرودی سخنگوی کمیسیون امنیت ملی
 مجلس شورای اسلامی از توضیحات وزیر در نشست
 مشترک وی با پژمانفر در کمیسیون امنیت ملی
 سخن گفت و به اظهارات وزیر درباره پسته‌های
 غیررسمی تلگرام نیز اشاره کرد و افزود: «طبق ادعای
 وزیر، تصمیم‌گیری در خصوص فعالیت یا ادامه یا
 ممانعت از آن در حوزه اختیارات مرکز ملی فضای
 مجازی است و به همین دلیل وزارت ارتباطات و
 فناوری اطلاعات، نقشی در این عرصه ندارد.»

با توجه به عدم اقتناع پژمانفر، تکلیف این سوال در
 صحن علنی مجلس روشن خواهد شد. چنانچه
 پاسخ‌های وزیر، باز هم نماینده مردم مشهد را قانع
 نکند، سوال به رأی نمایندگان خانه ملت گذاشته
 می‌شود تا اظهارات آذری جهرمی را ارزیابی و اقتناع
 یا عدم اقتناع خود را اعلام کنند.

فضای مجازی، چه توجیهی دارد؟ و چرا در اجرای مصوبه
 شورای عالی امنیت ملی کوتاهی می‌شود؟
 وی افزود: «ما و وزیر ارتباطات، به خوبی آگاهیم که بر
 اساس مصوبه شورای عالی امنیت ملی باید از فعالیت تلگرام
 جلوگیری می‌شد؛ حتی دستور قضایی در این باره صادر شد
 اما هنوز از فعالیت تلگرام جلوگیری نشده است. چرا؟»
 این عضو اصولگرایی مجلس دهم که می‌پندارد نقش و دخالت
 وزیر در این باره محرز و آشکار است، تاکید کرد: «حرف این
 است که وبسایت و اپلیکیشن شبکه اجتماعی تلگرام
 باید به طور کامل مسدودسازی شود و با هیچ بهانه و یا
 ابزار دیگری نباید در دسترس باشد.»
 وی افزود: «با این همه می‌بینیم که محتوای تلگرام با
 اپلیکیشن‌های دیگر داخلی در اختیار مردم قرار می‌گیرد.
 اگر عزمی برای مسدودسازی جدی آن وجود داشت، این
 پیام‌رسان حتی با فیلترشکن هم نباید باز شود.»

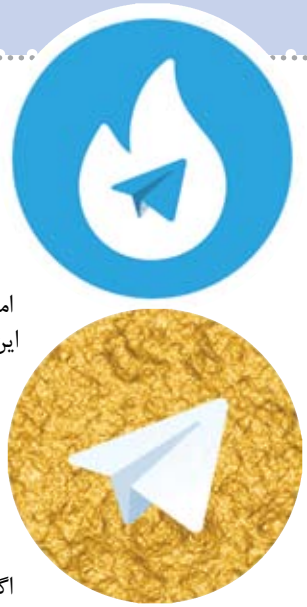
این باورند بروز اعتراضات دی‌ماه سال گذشته با اطلاعاتی که توسط معاندین
 نظام توسط اپلیکیشن تلگرام در جامعه نشر و گسترش می‌یافت، نسبت مستقیم دارد.
 همچنین دسترسی این پیام‌رسان به اطلاعات کاربران ایرانی، موضوعی امنیتی است و
 بر همین اساس، شورای عالی امنیت ملی به موضوع ورود کرد.

پژمانفر نیز در همین راستا چنین گفت: «واقعیت این است که با این اپلیکیشن،
 دسترسی‌های غیرمعمول به اطلاعات مردم اتفاق می‌افتد؛ این خلاف قانون است. ما مطابق
 دستور قضایی می‌خواهیم محتوای شبکه تلگرام به هیچ وجه و با هیچ عنوان دیگری،
 قابل دسترسی نباشد، اما این کار بر عهده وزارت ارتباطات است و بدون هماهنگی این
 وزارتخانه، فیلترینگ کامل آن میسر نیست. حال سوالمان از وزیر این است که چرا نسبت
 به این موضوع اهمال می‌شود؟»

نماینده مردم مشهد تاکید کرد: «من به صراحت تخلف وزیر را گوشزد کردم و معتقدم
 وزارتخانه رغبتی برای انجام این دستور ندارد؛ یعنی شخص وزیر در عدم فیلترینگ کامل
 تلگرام دخالت داشته است.»

سوال پژمانفر اما به کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی ارجاع و آذری جهرمی برای
 پاسخگویی در کمیسیون حاضر شد.

پاسخ‌هایی که پژمانفر را قانع نکرد؛ اگر چه وزیر تاکید داشت وزارتخانه نقشی در تصمیم‌گیری

او افزود: اگر دقیق‌تر به این موضوع نگاه کنیم متوجه می‌شویم که شبکه‌ها مجموعه
 بزرگی از اطلاعات را در اختیار دارند که مثلا در رده‌های سنی مشخص، افراد بیشتر
 به چه موضوعاتی توجه دارند و نظر و نگرش آنها نسبت به موضوعات پیرامون
 خود چگونه است، همین مسائل ایجاد شناخت شطرنجی از افراد را شکل می‌دهد
 و سبب جهت‌دهی و هدایت افراد در مسیر مورد نظر می‌گردد.

مدیر و طراح نرم‌افزار سلام در بخش دیگری از این مصاحبه با اشاره به احتمال
 حملات سایبری به کشور از سوی دشمنان، گفت: کارگروه‌هایی برای ارزیابی رفتار
 دشمنان خارجی تشکیل شده چراکه امکان حمله به زیرساخت‌های حیاتی وجود
 دارد اما در حال حاضر مسائل فنی و ارزیابی‌ها از مسائل انجام گرفته، احتمال
 اختلال در موضوعات بانکی یا فرودگاه‌ها وجود دارد، هم چنین بعید است کشورهای
 غربی مردم ما را از دسترسی به اینترنت جهانی و کابری اپراتورها خارج کنند زیرا
 این مسئله به ضرر خودشان است. جلالی در خصوص موضوع اینترنت ملی نیز
 تصریح کرد: از نظر بین‌المللی، اینترنت ملی یعنی دیتاها از کشور خارج نشود و
 به بررسی موضوعات زیرساختی در سویچینگ می‌پردازد، اگر اینترنت بین‌المللی
 قطع گردد کار شبکه‌های داخلی کشور مختل نمی‌شود.

وی در بخش پایانی از این مصاحبه به موضوع مهم CII اشاره کرد و گفت:
 مسئله‌ای که کمتر در رسانه‌ها به آن توجه کردیم موضوع CII است، نزدیک به
 ۳۸ کشور از جمله کشورهای توسعه‌یافته یا در حال توسعه آن را به مرحله اجرا
 درآورده‌اند که به تازگی در چین نیز اجرا شده است. CII به معنی امنیت اطلاعات
 فضای مجازی است و دسته‌ای از اطلاعات و دیتاها را شامل می‌شود. سایت‌های
 خیلی بزرگ یا شبکه‌های اجتماعی که توده‌های مردم را تشکیل می‌دهند در نظر
 بگیریم، هرگونه اختلال در اطلاعات فضای مجازی می‌تواند آشوب و بی‌نظمی
 در داخل کشور پدید آورد.

جلالی ادامه داد: در کشور چین حتی موتور جست‌وجو، شبکه‌های اجتماعی،
 وی‌چت و سایت‌های فیلم به عنوان موضوع امنیت ملی به شمار می‌آیند و اختلال

در هر یک از اینها سبب بی‌نظمی در کشور می‌گردد.

مدیر پیام‌رسان سلام تاکید کرد: این مسئله را باید در ایران همانندسازی کنیم.
 مثلا در آپارات، وبسایت‌های داخلی و شبکه‌های اجتماعی داخلی تمهیدات
 لازم صورت گیرد. تاکنون، زیرساخت‌های حیاتی و مسائل از این قبیل مشخص
 نشده و تعریفی برای آن در نظر نگرفتیم. بسیاری از کشورها اقدامات کافی را
 انجام داده و پیاده‌ساز کرده‌اند.

او در پایان خاطر نشان کرد: اگر اختلالی برای نرم‌افزارهای آپارات یا اسنپ که
 دیتاهای مردم را جمع می‌کنند، رخ دهد قانونی برای مقابله با آن تعبیه نشده و
 تنها از طریق جریمه و یا فیلتر کردن با آن برخورد می‌کنیم. همچنین در خصوص
 زیرساخت‌های حیاتی دیتاهای داخل کشور کاری انجام نشده که با بروز اختلال در
 آنان، کشور دچار آشوب می‌گردد و برای آن برنامه‌ریزی صورت نگرفته است.

انفجار که هر چیزی را که در مسیرش بود چارو می‌کردن ایجاد شده همه ساعت‌های هیروشیما درست در همین لحظه ۸ و ۱۵ دقیقه از حرکت باز ایستادند. هواپیماهای B-۲۹ آمریکا با پرواز در ارتفاع بالا انفجاری بمباران اتمی را در شهر هیروشیما آغاز کردند. بیش از ۲ مایل مربع از شهر به طور کامل ویران شد. ۶۶ هزار نفر کشته و ۶۹ هزار نفر زخمی شدند. در روز ۹ آگوست یعنی سه روز بعد باز هم هواپیماهای B-۲۹ دومین بمب اتمی را بر فراز ناحیه صنعتی شهر ناگازاکی فروریختند. یک و نیم مایل مربع از شهر ویران شد. ۳۹ هزار نفر کشته شدند و ۲۵ هزار نفر نیز در این حمله اتمی مجروح شدند. وضعیت هر دو شهر پس از حمله بسیار مشابه هم بود. فروریختن سازه‌ها، انفجار، موج‌های انفجاری و آتش‌سوزی ناشی از بمب و تشعشعات رادیواکتیو و آتش‌ناشی از سوختن تاسیسات و سازه‌ها، در هر دو شهر انفجار شهر را به تلی از خاکستر تبدیل کرده بود و بجز اسکلت چندین ساختمان که از بتن مسلح ساخته شده بودند چیزی

در ساعت ۸ و ۱۵ دقیقه به وقت ژاپن، روز ۶ آگوست سال ۱۹۴۵ فاجعه‌ای در تاریخ بشر رخ داد که تا حیات بر روی این کره ادامه دارد در یادها و تاریخ خواهد ماند. در این روز در آسمان هیروشیما ابری دیده نمی‌شد و باد ملایم جنوبی در حال وزیدن بود همه چیز خوب بود تا اینکه در ساعت ۷ و ۹ دقیقه هشدار ورود ۲ هواپیمای جنگی به آسمان هیروشیما داده شد. دو فروند از آنها پس از پرواز بر فراز شهر به سمت جنوب رفته و در افق دریای شوهو ناپدید شدند و دو فروند دیگر پس از نزدیک شدن به منطقه مرکزی چوکای به سرعت آسمان شهر را ترک کرده و به سمت دریای بینگو رفتند ساعت ۷ و نیم مقامات نظامی به مردم آرامش داده وضعیت عادی اعلام کردند و مردم از پناهگاه‌ها خارج شدند. همه چیز از چهل و پنج دقیقه بعد آغاز شد. هنگامی که مردم در حال رفتن به سرکار بودند یک نور ناکهانی خیرکننده سفید و صورتی در آسمان ظاهر شد. متعاقب آن حرارت شدید و موجی از

صیانت پایدار به هفتاد و دومین سالگرد فاجعه اتمی هیروشیما و ناگازاکی گزارش می‌دهد

نگاه‌هایی که برای همیشه روی عقربه‌های ساعت ۸ و ۱۵ دقیقه قفل شد

آمریکایی‌ها و مشخصاً ژنرال فارول در توجیهی ناچواکشان کرده که حمله مستقیم علیه ژاپن هرچه زودتر بکار برده می‌شود احتمال پایان یافتن جنگ پیشتر بوده. اما واقعیت داستان چیزی دیگری بود. ژاپنی‌ها دو ماه پیش از فاجعه هیروشیما تسلیم خود را اعلام کرده بودند و در آن مقطع در حال مذاکره بودند. آمریکایی‌ها در ژانویه ۱۹۴۵ به سلاح اتمی دست یافته بودند و در همان سال نخستین بمب اتمی خود را در نیویورک ریختند. ۱۶ جولای ازمایش کرده بودند اما آنها دو بمب دیگر داشتند که بسیاری مشتاق بودند آنها را در فضای واقعی امتحان کنند.

باقی نمانده بود. انفجار اتمی تشریبا هویت شهر هیروشیما را به عنوان یک شیر به کلی از بین برده بود. یک چهارم جمعیت شهر در موج اول انفجار کشته و یک چهارم دیگر زخمی شده بودند. موج انفجار تا مایل‌ها آن طرف‌تر رفته بود و شیشه ساختمان‌ها در فاصله دوازده مایلی از محل انفجار شکسته شده بودند. دولت ژاپن در یک بهت و حیرت فرورفت. آنها تلاشی می‌کردند تا عامه مردم و حتی ارتش متوجه بمب اتمی نشوند و آن را صرفاً نوعی بمب جدید تلقی کنند تا از این طریق ارباب و وحشت کمتر شود اما عمق فاجعه بسیار بزرگتر از آن بود که بشود آن را پنهان کرد. وجود اجساد نیم سوخته‌ای که طرفی از بدن که در سایه بوده نسوخته بود و شواهدی دیگر از جمله خاکی که لباس راه راه به تن داشت و فقط در طول نوارهای سیاه بدنش سوخته بود همگی نشانگر یک حمله بیرحمانه اتمی بود. یک روز بعد از حمله دولت ژاپن بلافاصله خواهان پایان دادن به جنگ شد. طبق اطلاعات و شواهدی که بعدها به دست آمد تخمین زده شد که بمب هیروشیما در ارتفاع ۶۰۰ متری از سطح زمین منفجر شد و وزن آن حدود ۲۲۰ کیلوگرم بوده است که حاوی ۳٫۳ کیلوگرم اورانیوم بود. انرژی آزاد شده این مقدار اورانیوم معادل ۱۵ کیلو تن TNT بود. گسترش این بمب اتمی در سطح تمام شهر چیزی شبیه به گسترش شهر هیروشیما بر پهنه دلتای اوتا بود بمب ناکازاکی در ارتفاع پایین تری منفجر شد و در آن بجای اورانیوم از همان مقدار پلوتونیوم استفاده شده بود که تخریب آن وحشتناکتر اما گسترش آن کمتر از بمب هیروشیما بود. بر مبنای تحقیقاتی که توسط محققان ژاپنی انجام شده است درجه حرارت هیروشیما در لحظه انفجار به ۶۰۰۰ درجه سانتی‌گراد رسیده است. تحت تاثیر این حرارت هولناک قربانیان بسته به میزان فاصله آنها یا سوختند یا خفه شدند و آنهایی که به مرکز انفجار نزدیکتر بودند کربنیزه شده و بخار شدند به لحاظ مکانیکی نیز در فاصله یک کیلومتری از محل انفجار فشار ناشی از انفجار ۱۳۰ کیلوگرم بر سانتی‌متر مربع برآورد شده است. آثار رادیواکتیویته بمب اتمی هیروشیما تا مدت‌ها با برجا بود. سربازانی که برای جمع آوری اجساد بعد از چند روز به شهر رفتند اکثر دچار مشکلاتی شدند. بستگان قربانیان که از کشورهای دیگر به محل حادثه باز میگشتند سوزش را در بدن خود احساس می‌کردند. تمام علائم بالینی و بیولوژیکی افرادی که در معرض رادیواکتیویته قرار گرفته بودند نشانگر سندرومی بود که بعدها هیروشیما نامیده شد که طی آن بیماران دچار ضعف، بی‌اشتهایی و تهوع بودند. چند روز بعد از حادثه برخی بیماران مشکلات ربوی آغاز شد و بعد از دو هفته لکه‌های پوستی ظاهر شد. نشانه‌های کم‌خونی، زردی پوست و تنفس سریع از علائم این افراد در روزهای بعدی بود. عفونت، خونریزی طولانی، ریزش موها، از بین رفتن لثه‌ها و دندان‌ها فازهای بعدی سندروم هیروشیما بود که مبتلایان را از پا در می‌آورد و ناشی از قرار گرفتن در معرض اشعه‌های گاما مادون قرمز و ماورا بنفش بود. این فاجعه مرگبار که در تاریخ بشریت بی‌سابقه است تنها و تنها یک دلیل داشت و آن آزمایش تسلیحات اتمی و میزان اثرگذاری اورانیوم و پلوتونیوم در فضای واقعی بود. در واقع جنگی در میان نبود. ژاپنی‌ها دو ماه پیش از فاجعه هیروشیما تسلیم خود را اعلام کرده بودند و در آن مقطع در حال مذاکره بودند. در توجیهی ناجوانمردانه ایالات متحده و مشخصاً ژنرال فارل عنوان کرد که این بمب هرچه زودتر بکار برده می‌شد احتمال پایان یافتن جنگ بیشتر بود. اما واقعیت داستان چیز دیگری بود. آنها در ژانویه ۱۹۴۵ به سلاح اتمی دست یافته بودند و در همان سال نخستین بمب اتمی خود را در نیومکزیکو در ۱۶ جولای آزمایش کرده بودند اما آنها دو بمب دیگر داشتند که بسیار مشتاق بودند آنها را در فضای واقعی امتحان کنند. در یکی از آنها که آن را پسر کوچک نامگذاری کرده بودند از اورانیوم ۲۳۵ استفاده کرده بودند و در دیگری که مرد چاق نام داشت از پلوتونیوم ۲۳۹ استفاده شده بود آنها سرانجام پسر کوچک را بر سر مردم هیروشیما و مرد چاق را بر سر اهالی ناکازاکی ریختند. بمباران اتمی هیروشیما و ناکازاکی و این نسل‌کشی بی‌سابقه توسط آمریکایی‌ها به عنوان لکه ننگی همواره بر تارک تاریخ این کشور باقی خواهد ماند. هیروشیما و ناکازاکی بار دیگر از خاکستر سوخته خود سر برآوردند. آنها هم‌اکنون شهرهای آبادی هستند که زندگی در آنها جریان دارد. آنها از حادثه بمباران اتمی یک یادمان و موزه دارند که یاد آن اتفاق ناگوار را هیچگاه را از یاد نبرند. دولت ژاپن نیز هم‌اکنون رابطه نزدیکی با آمریکایی‌ها دارند. حتی پایگاه‌های نظامی پر شمار آمریکا در خاک ژاپن از جمله در اوکیتاوا وجود دارد که بیش از ۵۰ هزار نظامی در آنها مستقر هستند اما صورت مسئله هیچگاه پاک نخواهد شد. نخستین بمباران اتمی تاریخ بشر توسط دولتی اتفاق افتاده که امروز تلاش دارد نقش پلیس و وظیفه‌شناس جامعه جهانی را بازی کند و مدام با کمک سازمان‌های تبلیغاتی و مجامع بین‌المللی خود طرفدار جهان‌طاری از سلاح اتمی معرفی می‌کند و کشورهای مختلف را با این هدف ساختگی تحت فشار تحریم و گاه حمله نظامی قرار می‌دهد اما تجربه نشان داده است که اگر قرار باشد بار دیگر کشوری به استفاده از این تسلیحات هولناک متوسل شود به احتمال بسیار بالا آن کشور ایالات متحده آمریکا خواهد بود.

باقی نمانده بود. انفجار اتمی تشریبا هویت شهر هیروشیما را به عنوان یک شیر به کلی از بین برده بود. یک چهارم جمعیت شهر در موج اول انفجار کشته و یک چهارم دیگر زخمی شده بودند. موج انفجار تا مایل‌ها آن طرف‌تر رفته بود و شیشه ساختمان‌ها در فاصله دوازده مایلی از محل انفجار شکسته شده بودند. دولت ژاپن در یک بهت و حیرت فرورفت. آنها تلاشی می‌کردند تا عامه مردم و حتی ارتش متوجه بمب اتمی نشوند و آن را صرفاً نوعی بمب جدید تلقی کنند تا از این طریق ارباب و وحشت کمتر شود اما عمق فاجعه بسیار بزرگتر از آن بود که بشود آن را پنهان کرد. وجود اجساد نیم سوخته‌ای که طرفی از بدن که در سایه بوده نسوخته بود و شواهدی دیگر از جمله خاکی که لباس راه راه به تن داشت و فقط در طول نوارهای سیاه بدنش سوخته بود همگی نشانگر یک حمله بیرحمانه اتمی بود. یک روز بعد از حمله دولت ژاپن بلافاصله خواهان پایان دادن به جنگ شد. طبق اطلاعات و شواهدی که بعدها به دست آمد تخمین زده شد که بمب

بودند. حملات شیمیایی عراق به این روستا در روز بعد (۱۲ مرداد) نیز ۳۸ شهید و ۱۵۰ مصدوم بر جای گذاشت. ارتش عراق در این روز جنوب غربی ارومیه را هم آماج حملات شیمیایی قرار داد که بر اثر آن ده‌ها نفر قربانی شدند.

این فرمانده دوران دفاع مقدس گفت: حمله شیمیایی عراق به روستای «شیخ عثمان» آخرین حمله به مناطق غیرنظامی و شهروندان ایران بود، اما حملات مداوم به غیرنظامیان «کرد» مظلوم عراق همچنان ادامه داشت. عراق در روز ۱۵ مرداد ۱۳۶۷ قطع‌نامه ۵۹۸ را پذیرفت. با این حال، در سوم شهریور ۱۳۶۷ ارتش این کشور شهر «زاخو» و روستاهای اطراف آن واقع در کردستان عراق را با ده‌ها فرزند هواپیما، هدف بمب‌های و راکت‌های شیمیایی حامل عوامل سیانور و اعصاب قرار داد که بر اثر آن ۴۱ تن شهید و ۵۰۰ تن مصدوم شدند. همچنین در این روز، آخرین بمب شیمیایی ارتش عراق در اطراف هویزه و آخرین گلوله آن نیز بین منطقه جفیر و پادگان حمید بر زمین نشست.

سردار نیک‌خواه بهرامی یاد آور شد: به ظاهر این آخرین باری بود که عراق از سلاح‌های ممنوعه کشتار جمعی استفاده می‌کرد اما آثار جانیات شیمیایی حکومت بعث عراق به رغم پایان حملات، سالیان

در آخرین حمله شیمیایی عراق به مناطق غیرنظامی ایران در جنگ تحمیلی، ۵۱ تن شهید و ۲۸۰۰ تن مصدوم شدند که بیشتر قربانیان را کودکان، زنان و سالخورده‌گان تشکیل می‌دادند. حملات شیمیایی عراق به روستای «شیخ عثمان» از توابع آذربایجان غربی در روز (۱۲ مرداد) نیز ۳۸ شهید و ۱۵۰ مصدوم بر جای گذاشت.

سردار محمدباقر نیک‌خواه بهرامی که در دوران دفاع مقدس به مدت چند سال مسئول تبلیغات جبهه و جنگ «قرارگاه کردلا» و از سال ۶۶ به بعد نیز فرمانده جنگ‌های نوین قرارگاه خاتم الانبیا(ص) بوده است با اشاره به آخرین حمله شیمیایی عراق به مناطق غیرنظامی ایران توضیح داد: از ساعت ۳:۴۵ بامداد ۱۱ مرداد ۱۳۶۷ هواپیماها و بالگردهای ارتش عراق با بمب‌های حامل عوامل شیمیایی اعصاب، خردل و سیانور روستای بززرک «شیخ عثمان» از توابع شهر اشنوبه (آذربایجان غربی) را هدف حملات وحشیانه خود قرار دادند که به دلیل غافلگیری مردم در شب و همچنین ادامه حملات در روز بعد، روستاییان متحمل ضایعات فراوانی شدند.

وی اعلام کرد: در این فاجعه و جنایت جنگی ۵۱ تن شهید و ۲۸۰۰ تن مصدوم شدند که بیشتر قربانیان کودکان، زنان و سالخورده‌گان

درخواست‌های جناب‌عالی و رئیس شورای امنیت در خوشبینی داری طرفیع مشکوک ایران - عراق است و زمانی انجام می‌گیرد که تلاش‌ها برای دست‌یابی به حل و فصل صلح چوینانه می‌باشد. در جدیدترین کاربرد سلاح‌های شیمیایی، رژیم عراق عدم تمایل خود را جهت متوقف ساختن استفاده از این تسلیحات مرگبار با هر هزینه‌ای به وضوح نشان داده است.

با توجه به این موارد و مشاهده گزارش‌های اخیر تیم کارشناسان جناب‌عالی در مورد استفاده عراق از تسلیحات شیمیایی (۱/۲۰۰۶) مورخ ۲۰ جولای ۱۹۸۸ درخواست می‌نمایم جناب‌عالی فوراً تیم دیگری از کارشناسان تحقیق را در مورد جدیدترین حمله عراق اعزام نماید تا مدارکی که هنوز موجود است مورد مشاهده و تجزیه و تحلیل قرار دهند.

دولت متبرعم مصر خواهستار محکومیت صریح این اقدام شنیع تجاوزکارانه عراق از سوی شورای امنیت سازمان ملل است. اقدامات فوری و جدی سازمان ملل به‌طور کلی و شورای امنیت به‌طور اخص جهت جلوگیری از اقدامات بیشتر رژیم عراق در آینده لازم است. این ددمنشی‌ها به‌منظور تحت‌الشعاع قرار دادن کلیه تلاش‌ها جهت نیل به صلح و ثبات در منطقه خلیج فارس صورت می‌گیرد.»

دروازی است که دامع کبر قربانیان و فرزندک آه‌ها (به دلیل آثار مخرب مواد شیمیایی بر ژنتیک) و محیط زیست شده است، چنان که هر روز شاهد زنده‌گی دشوار و بعضاً شهادت مصدومان و تخریب محیط زیست هستیم با خبرهایی آن به گوش مان می‌رسد در پی این جنایت‌ورزی امور خارجه وقت کشورمان هم نامه‌ای خطاب به دبیرکل سازمان ملل نوشت.

نامه مورخ ۲ اوت ۱۹۸۸ طی آنکیر ولایتی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران خطاب به دبیرکل سازمان ملل بدین شرح است: «احتراماً، توجه فوری جناب‌عالی را به جزئیات جدیدترین مورد از اقدام غیرمسئولانه و ضدانسانی عراق در بمباران شیمیایی ۸ نقطه در بخش شیخ عثمان اشنویه در استان آذربایجان غربی جلب می‌نمایم. این بمباران که در ساعت ۲:۴۵ به وقت محلی مورخ ۲ آگوست ۱۹۸۸ اتفاق افتاد، وقتی بود که ساکنین بی‌گناه اشنویه در خواب بودند. تعداد ۸ بمب شیمیایی که حامل گاز خردل بود پرتاب شد و مجموعاً ۱۰۳۱ نفر غیرنظامی که اکثر آنها زن و کودک بودند، مجروح شدند. تعداد شهدا هنوز مشخص نشده است.»

این جدیدترین بمباران شیمیایی که تنها نظایر با قطعنامه ۶۱۲ شورای امنیت است بلکه نمونه دیگری از بی‌توجهی آشکار عراق به

روایت آخرین جنایت شیمیایی صدام علیه ایران

۱۱ مرداد ۱۳۶۷

در اشنویه چه گذشت؟!!

■ در آخرین حمله شیمیایی عراق به مناطق غیرنظامی ایران در جنگ تحمیلی، ۱۵۱ تن شهید و ۲۸۵ تن مصدوم شدند که بیشتر قربانیان را کودکان، زنان و سالخوردهگان تشکیل می‌دادند. حملات شیمیایی عراق به روستای «شیخ عثمان» از توابع آذربایجان غربی در روز (۱۲ مرداد) نیز ۳۸ شهید و ۱۵۰ مصدوم برجای گذاشت

پدافند غیر عامل و توسعه صنایع شیمیایی

احمد رضا آل طاهر

جنگ و تروریسم دو مقوله منحصر به فرد با منشا صرفاً انسانی هستند که از دیرباز امنیت، آرامش و سلامت جوامع و سرمایه‌های آن را مورد تهدید قرار داده‌اند. به موازات این دو عامل؛ تهدیدکننده دیگر پیشرفت فناوری و صنعت است. هر چه از تاریخ ظهور فناوری و صنعت می‌گذرد اثرات سوء برخی تهدیدات این حوزه بر سلامت انسان‌ها و جانداران در بستر زیست‌کره خاکی هویدامی‌شود. به اعتقاد بسیاری از صاحب‌نظران پیامدهای ناشی از پیشرفت‌های ناموزون فناوری و دخالت انسان در طبیعت سال‌هاست که تسریع‌گر وقوع تهدیدات گوناگون حتی بلایای طبیعی شده است. در حال حاضر منشاء بسیاری از آتش‌سوزی‌های وسیع، آلودگی آب‌های جاری و منابع زیرزمینی، محیط‌زیست و منابع طبیعی، آلودگی و گرمای طاقت‌فرسای هوا، وقوع بیماری‌های فراگیر و... خواه عامدانه و آگاهانه و خواه غیر آگاهانه انسان‌ها هستند. به عبارت دیگر، امروزه تفکیک منشاء و دلیل بروز بسیاری از حوادث و بلایا به دلیل هم‌افزایی عوامل انسانی و طبیعی ناممکن است.

با این حال باید دانست منشاء بسیاری از تهدیدات طبیعی و به‌ویژه انسان‌ساخت ظرفیت یا انرژی نهفته در مواد و عناصر تحت عنوان انرژی شیمیایی است. مفهوم این عبارت است آن است که برخی مواد شیمیایی که ما از آن مواد شیمیایی پرخطر یاد می‌کنیم دارای ظرفیتی هستند که هم بر اثر بلایای طبیعی و هم در بستر حوادث غیرطبیعی و انسان‌ساخت توان آسیب و ایجاد خسارت به انسان‌ها و سرمایه‌های جوامع را دارند. برنامه‌ریزی و اقدام نسبت به کاهش بستر وقوع تهدیدات شیمیایی، کاهش آسیب‌پذیری

و افزایش مصونیت سرمایه‌های ملی و ایجاد آمادگی واکنش مناسب در برابر تهدیدات شیمیایی از موضوعات مهمی است که باید مد نظر مسئولان در سطوح مختلف باشد. اقدامی که به همت سازمان پدافند غیرعامل کشور تحت عنوان حوزه پدافند شیمیایی از سال ۱۳۹۲ با راه‌اندازی قرارداد پدافند شیمیایی کشور در سطح ملی آغاز و هم‌اکنون با هدف توسعه در سطح جامعه استانی با راه‌اندازی قرارداد پدافند شیمیایی استان دنبال می‌گردد.

ضمن آنکه باید در نظر داشت مروری بر حوزه‌های اصلی تهدیدات شیمیایی نشان می‌دهد که فارغ از تهدید تسلیحاتی شیمیایی و کموتروریسم هر جامعه به فراخور توسعه و پیشرفت‌هایی که در استفاده از مواد شیمیایی در حوزه صنعت و فناوری دارد ممکن است به دلیل عدم رعایت یکسری از الزامات و ملاحظات ایمنی، امنیتی و دفاعی در معرض وقوع تهدیدات و پیامدهای ناشی از تهدیدات شیمیایی مربوط به آن صنعت قرار گیرد. ایران در سطح منطقه و حتی جهان از ذخایر عظیم گازی و نفتی قابل توجهی برخوردار است. به تناسب آن، در حوزه پالایشگاه و پتروشیمی و سایر صنایع شیمیایی و البته در استفاده و بهره‌گیری از مواد شیمیایی پیش‌تاز است. بر این اساس توجه به تهدیدات شیمیایی این حوزه بسیار مهم و ضروری است. به اعتقاد ما این توسعه و گستردگی صنعت، مسلزم رعایت الزامات و قوانینی است که تهدیدات بالقوه و بالفعل ناشی از مواد شیمیایی را در بخش‌های مختلف کاهش دهد.

در ایران در مجاورت بسیاری از شهرها، مراکز و مناطق جمعیتی، شهرک‌های صنعتی دارای واحدهای شیمیایی فعال با ذخایر بالایی از مواد شیمیایی اولیه یا محصول استقرار دارند. علاوه بر این انتقال حجم عظیمی از مواد شیمیایی از طریق خطوط لوله، جاده و راه‌آهن از مجاورت مراکز جمعیتی صورت همچنین پسماندها و آلاینده‌های سمی کارخانه‌های شیمیایی و انتشار آن به منابع طبیعی تهدید جدی دیگری با منشاء مواد شیمیایی را در سطح منابع و سرمایه‌های ملی رقم می‌زند.

ضمن آنکه امکان واردات یا قاچاق کالای آلوده، غیراستاندارد و مضر با مصارف مختلف وجود دارد که می‌تواند آسیب‌های فراوانی را در حوزه‌های انسانی و کشاورزی پدید آورد.

باید که چاره کرد تهدید هرچه هست

از دشمن پلید، شیطان شب پرست
 در وهم قدرتش مغرور و خودپرست
 ترفند و حيله‌ای افسون تنیده است
 تهدید سایبری، تهدید نرم و سخت
 باید که چاره کرد تهدید هرچه هست
 فرهنگ و صنعت و تولید بومی است
 هوشیاری و شناخت، ترسیم آتی است
 راهی که رهبری، تکلیف کرده است
 فرهنگ ایرانی، تدبیر عاقل است
 پایداری ملی، زین راه حاصل است
 پیغام صلح آرد، چون غیرعامل است

تهدید و توطئه همواره بوده است
 با آنکه خورده است سیلی از این زمین
 ناکام و ناامید از راه جنگ سخت
 تضعیف اتحاد، تحریم و اقتصاد
 باید که نو شوی در عرصه دفاع
 تحکیم اقتصاد، علم و فناوری
 آمادگی، قوام، رفع نقاط ضعف
 کامل شود دفاع، بی اسلحه از آن
 بر موج بحران‌ها، تمثیل ساحل است
 آرامش و وحدت، امنیت و قدرت
 چون شعله‌ای تابان، در پهنه ایران

امضای توافق‌نامه با حضور سرداران جلالی و پاکپور

هم‌افزایی «پدافند غیرعامل» و «سپاه» در برابر تهدیدات CBRN

با حضور سردار غلامرضا جلالی رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور و سردار محمد پاکپور فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، توافق‌نامه‌ای با هدف استفاده بهینه از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های کشوری و لشکری در مقابله با تهدیدات و حوادث شیمیایی، زیستی و برتویی کشور (CBRN) امضاء شد. این توافق‌نامه، با توجه به سیاست‌های کلی پدافند غیرعامل مبنی بر به‌کارگیری ظرفیت‌های ملی و تخصصی و پرهیز از موازی‌کاری در راستای هم‌افزایی و ضرورت مصون‌سازی کشور در برابر تهدیدات طبیعی و انسان‌ساز، با رعایت قوانین و مقررات مربوط منعقد گردید. هدف از انعقاد این توافق‌نامه ایجاد زمینه همکاری متقابل بین سازمان پدافند غیرعامل کشور و نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به منظور ارتقاء توان و آمادگی رزم تخصصی برای اجرای ماموریت‌های این سازمان در مقابله با تهدیدات و حوادث CBRN در زمان صلح می‌باشد. همچنین در مفادی از این توافق‌نامه موارد دیگری مورد توجه قرار گرفته است که مهمترین آنها شامل؛ ایجاد و توسعه آزمایشگاه‌های تشخیص آلودگی‌های CBRN در راستای انجام رصد و پایش، انجام رزمایش و تمرینات تخصصی مقابله با بحران و حوادث CBRN، فراهم‌سازی زمینه همکاری دستگاه‌های کشوری و لشکری در جهت اجرای بهینه ماموریت و برگزاری دوره‌های آموزشی تخصصی می‌باشد.